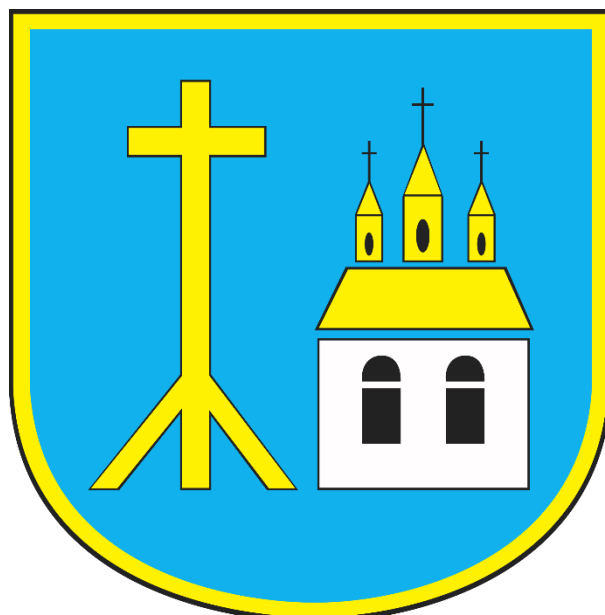

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA PSZÓW NA LATA 2016-2022

Andrzej Górny, Agata Zygmunt

Pszów 2015

SPIS TREŚCI

1.	PRZESŁANKI STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA PSZÓW NA LATA 2016-2022	3
2.	WIZJA, MISJA, STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU MIASTA PSZÓW	7
3.	PODSTAWY PRAWNE STRATEGII	8
3.1.	REGULACJE PRAWNE.....	8
3.2.	ZGODNOŚĆ STRATEGII Z DOKUMENTAMI MIĘDZYNARODOWYMI.....	9
3.3.	ZGODNOŚĆ STRATEGII Z DOKUMENTAMI KRAJOWYMI	10
3.4.	ZGODNOŚĆ STRATEGII Z SAMORZĄDOWYMI DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI.....	11
4.	SYTUACJA SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNA MIASTA PSZÓW	14
4.1.	POŁOŻENIE, POWIERZCHNIA, STAN I GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA	14
4.2.	STAN I STRUKTURA LUDNOŚCI PSZOWA WEDŁUG PŁCI I WIEKU	16
4.3.	RUCH NATURALNY LUDNOŚCI	19
4.4.	MIGRACJE LUDNOŚCI	22
5.	DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W PSZOWIE.....	23
5.1.	RODZINA I OPIEKA NAD OSOBAMI ZALEŻNYMI	23
5.1.1.	POMOC SPOŁECZNA W PSZOWIE	23
5.1.1.1.	ORGANIZACJA POMOCY SPOŁECZNEJ W MIEŚCIE PSZÓW	23
5.1.1.2.	ZAKRES POMOCY SPOŁECZNEJ UDZIELANEJ MIESZKAŃCOM PSZOWA.....	27
5.1.1.3.	ŚWIADCZENIA RODZINNE	30
5.1.2.	PIECZA ZASTĘPCZA.....	32
5.2.	NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ.....	33
5.3.	ZASOBY MIESZKANIOWE I PROBLEM BEZDOMNOŚCI	37
5.4.	RYNEK PRACY I BEZROBOCIE	39
5.5.	UZALEŻNIENIA I PRZEMOC W RODZINIE.....	46
5.5.1.	UZALEŻNIENIA	46
5.5.2.	PRZEMOC W RODZINIE	52
5.6.	KAPITAŁ SPOŁECZNY W PSZOWIE.....	58
5.7.	USŁUGI PUBLICZNE	61
5.7.1.	PRZEDSZKOLA.....	61
5.7.2.	SZKOŁY PODSTAWOWE I GIMNAZJUM.....	63
5.7.3.	OPIEKA ZDROWOTNA.....	64

6.	PROGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W PSZOWIE	66
7.	ANALIZA SWOT	68
8.	ZAŁOŻENIA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA PSZÓW NA LATA 2016-2022.....	75
8.1.	MISJA I CEL STRATEGII.....	75
8.2.	ADRESACI STRATEGII	75
8.3.	CELE STRATEGICZNE I CELE OPERACYJNE	75
8.4.	ZADANIA WYNIKAJĄCE Z REALIZACJI CELU STRATEGICZNEGO I CELÓW OPERACYJNYCH	79
8.5.	SYSTEM ZARZĄDZANIA REALIZACJĄ STRATEGII	104
8.6.	MONITORING I SYSTEM AKTUALIZACJI STRATEGII	104
8.7.	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	107
	BIBLIOGRAFIA	108
	NETOGRAFIA	108
	SPIS RYSUNKÓW	109
	SPIS TABEL	110
	SPIS WYKRESÓW	112

1. PRZESŁANKI STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA PSZÓW NA LATA 2016-2022

Istnieje wiele powodów, dla których samorządy terytorialne decydują się na opracowywanie strategii rozwiązywania problemów społecznych. Tworzenie programów strategicznych wiąże się przede wszystkim z decentralizacją polityki społecznej, która opiera się na założeniu, że w ramach wyznaczanych przez państwo ogólnych kierunków działań, zasad i celów polityki społecznej obowiązujących na całym jego terytorium, najważniejszymi podmiotami realizującymi wytyczne są samorządy lokalne oraz organizacje pozarządowe i prywatne. Zasada cedowania uprawnień i obowiązków w zakresie realizowania polityki społecznej na instytucje działające lokalnie jest uzasadniona przekonaniem, że to właśnie one są w stanie skutecznie reagować na problemy pojawiające się w konkretnych społecznościach, ponieważ są blisko środowisk wymagających wsparcia, znają dobrze ich potrzeby, mają także zdolność do wykorzystywania potencjału społecznego oraz uwzględniania lokalnej specyfiki przy formułowaniu diagnozy społecznej¹. Zadaniem władz lokalnych jest zatem koordynowanie procesów zachodzących w coraz bardziej złożonym życiu społecznym². W celu realizacji tej funkcji stosuje się m.in. zarządzanie strategiczne, które daje możliwość koordynowania aktywności poszczególnych członków wspólnoty oraz inspirowania, wspomaganie i kontrolowanie procesów społeczno-gospodarczych na danym obszarze.

Najważniejszą przesłanką tworzenia lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych jest nałożony na samorząd terytorialny obowiązek w zakresie przygotowania tego rodzaju dokumentów, przewidziany w art. 16b. *Ustawy o pomocy społecznej* z dnia 12 marca 2004 r. (Dz. U. z 2015 r. Nr 175, poz. 163 – tekst jednolity z późn. zm.). Przepisy Ustawy określają zawartość dokumentu, jakim jest strategia rozwiązywania problemów społecznych. Stanowią one, że strategia powinna zawierać w szczególności:

1. diagnozę sytuacji społecznej;
2. prognozę zmian w zakresie objętym strategią;
3. określenie:
  - a. celów strategicznych projektowanych zmian,
  - b. kierunków niezbędnych działań,
  - c. sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
  - d. wskaźników realizacji działań.

Strategią można nazwać „(...) uogólnione, stosunkowo trwałe i częste, choć nie zawsze realizowane w toku działalności prowadzonej przez wyspecjalizowane organizacje, wzory interwencji społecznych”³. Definicja ta kładzie nacisk na sposób dokonywania zmiany społecznej, jednak specjaliści uważają, że w przypadku strategii kluczową kwestią jest określenie długofalowych, priorytetowych celów strategii. Strategia jest w tym ujęciu dokumentem, w którym (na podstawie rzetelnej diagnozy) formułuje się cele priorytetowe i kierunki działania, jak również spodziewane i pożądane rezultaty planowanych

¹ J. Krzyszkowski, J. Przywojska, *Lokalne strategie rozwiązywania problemów społecznych jako instrument decentralizacji polityki społecznej*, w: *Strategie w polityce społecznej*, red. M. Grewiński, A. Karwacki, Warszawa 2009, s. 223.

² Tamże, s. 228-229.

³ K. Frieske, P. Poławski, *Opieka i kontrola*, Warszawa 1996, s. 15.

działań oraz wskaźniki społeczne, które pozwolą ocenić, czy pojawił się oczekiwany rezultat. Zwraca się przy tym uwagę, że określenie konkretnych i mierzalnych rezultatów planowanych działań pozwala na prowadzenie monitoringu strategii. Dodatkowo w strategii wskazuje się podmioty odpowiedzialne za realizację konkretnych działań w niej wykazanych⁴.

Strategia powinna ponadto spełniać kilka dodatkowych kryteriów⁵. Są nimi:

- 1) apolityczność, która wynika z faktu, że strategia jest dokumentem opracowanym na okres dłuższy niż czteroletnia kadencja władz samorządowych w celu skutecznego i efektywnego rozwiązywania problemów;
- 2) zharmonizowanie z postanowieniami innych dokumentów przyjętych na różnych szczeblach władzy publicznej;
- 3) założenie o realizacji zasady subsydiarności planowanych w ramach strategii przedsięwzięć – w tworzenie i realizację strategii powinny zostać włączone na zasadach wzajemnych korzyści i partnerstwa wszystkie grupy, których dotyczy strategia.

Literatura przedmiotu wyróżnia trzy warianty strategii rozwiązywania problemów społecznych w zależności od tego, czy ma ona być dokumentem pomocy społecznej, czy lokalnej polityki społecznej⁶. Podstawowym wariantem, jest strategia strukturalno-funkcjonalna, która służy do sprawnego realizowania ustawowych zadań pomocy społecznej przez podmioty publiczne i niepubliczne, stosownie do posiadanych przez nie zasobów i możliwości. Wariant ten jest podstawowym programem działania pomocy społecznej i służy jedynie do organizowania pracy polegającej na realizowaniu zadań ustawowych.

Wariant drugi jest realizowany na gruncie pomocy społecznej i także opiera się na założeniu, że pomoc społeczna jest jedyną instytucją odpowiedzialną za rozwiązywanie problemów społecznych. Różni się on od wariantu poprzedniego tym, że służy do prowadzenia działań długofalowych, ukierunkowanych na rozwiązywanie faktycznie istniejących problemów, a nie ograniczających się tylko do wykonywania zadań założonych w ustawie.

Trzeci wariant strategii opiera się o założenie, że pomoc społeczna nie jest jedyną instytucją odpowiedzialną za rozwiązywanie problemów społecznych. Zwraca się tu w szczególności uwagę na funkcje koordynacyjne służb socjalnych oraz konieczność współpracy ze służbami rynku pracy, placówkami oświatowo-wychowawczymi, kulturalnymi itp. Założenia strategii są odnoszone do planów rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu i przy zaangażowaniu instytucji publicznych, oraz pozarządowych oraz ekspertów. Tak opracowane programy strategiczne są złożone, wieloaspektowe i wieloletnie, zaś ich realizacja wymaga zaangażowania i stałej współpracy różnych instytucji powiatowych i organizacji pozarządowych. Zgodnie z rekomendacjami specjalistów, ten wariant strategii rozwiązywania problemów społecznych jest optymalny, jako że obejmuje spójny system działań profilaktycznych i naprawczych ukierunkowanych na wywołanie trwałej zmiany społecznej w danej wspólnocie lokalnej.

Wskazane powyżej argumenty zdecydowały o tym, że niniejsza strategia została przygotowana zgodnie z założeniami trzeciego omówionego wariantu. Zawarto w niej charakterystykę

⁴ I. Rybka, D. Trawkowska, *Wytyczne do tworzenia samorządowych strategii rozwiązywania problemów społecznych*, w: *Strategie...*, dz. cyt., s. 251.

⁵ Tamże.

⁶ Tamże, s. 251-153.

demograficzną miasta ukazującą stan i strukturę populacji, jak również omówiono najważniejsze zjawiska związane z ruchem naturalnym i wędrownym ludności. Dokonano ponadto diagnozy poziomu zaspokojenia potrzeb mieszkańców powiatu poprzez analizę danych dotyczących pomocy rodzinie, uzależnień i przemocy w rodzinie, problemu niepełnosprawności, bezdomności, rynku pracy oraz kapitału społecznego w mieście. Przeanalizowano także dane dotyczące usług publicznych w Pszowie

Na podstawie przeanalizowanych informacji sformułowano misję strategii, cele strategiczne, cele szczegółowe oraz zadania przewidziane do realizacji przez podmioty odpowiedzialne za wdrażanie strategii. Określono także wskaźniki realizacji poszczególnych zadań, jak również wskazano źródła finansowania oraz opisano system zarządzania strategią i warunki monitorowania jej wdrażania.

Opracowanie strategii wymagało przyjęcia definicji problemu społecznego. Według Roberta Dentlera „problem społeczny to warunki, które zostały zdefiniowane przez znaczące grupy w obrębie populacji jako odstępstwo lub złamanie pewnych społecznych standardów, które w przekonaniu tych grup muszą być podtrzymywane, jeśli ludzkie życie, czy porządek działań i wydarzeń, wyznaczający i utrzymujący sens życia, mają nadal trwać”⁷. Należy zatem uznać, że zjawisko występujące w społeczności lokalnej staje się problemem społecznym wówczas, gdy za taki zostaje uznany przez ekspertów – osoby, które znają specyfikę konkretnych zbiorowości. To właśnie one potrafią ocenić dolegliwość problemu oraz określić jego potencjalne konsekwencje dla danej społeczności.

W oparciu o powyższe ustalenia do najważniejszych problemów społecznych w mieście zaliczono:

- ubóstwo,
- niepełnosprawność,
- bezrobocie,
- przemoc w rodzinie,
- starzenie się populacji miasta,
- uzależnienia,
- bezdomność,
- dysfunkcjonalność rodzin.

Prace nad określeniem *Strategii rozwiązywania problemów społecznych miasta Pszów na lata 2016-2022* realizowane były w oparciu o szczegółowo zaplanowany harmonogram działań, w którym wyodrębniono następujące etapy:

- 1) Określenie kształtu Strategii:
  - opracowanie planu Strategii,
  - ustalenie obszarów podlegających diagnozie,
  - wskazanie obszarów problemowych.

---

⁷ R. Dentler za K. Frysztacki, *Socjologia problemów społecznych*, Warszawa 2009, s. 17.

- 2) Przegląd aktów prawnych oraz dokumentów strategicznych, którym powinna odpowiadać Strategia.
- 3) Zgromadzenie danych statystycznych, pozwalających na dokonanie diagnozy problemów społecznych występujących w mieście:
  - dane Urzędu Miasta w Pszowie;
  - dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Pszowie;
  - dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wodzisławiu Śląskim;
  - dane Komisariatu Policji w Pszowie;
  - Bank danych Lokalnych GUS;
  - Baza danych ngo.pl.
- 4) Pogłębiona, problemowa analiza *desk research* – sformułowanie diagnozy najważniejszych problemów społecznych w mieście.
- 5) Sformułowanie prognozy problemów społecznych w Pszowie.
- 6) Przeprowadzenie analizy SWOT sytuacji w mieście.
- 7) Ustalenie misji Strategii oraz jej adresatów.
- 8) Określenie:
  - celów strategicznych;
  - celów szczegółowych;
  - zadań;
  - podmiotów odpowiedzialnych za realizację zadań;
  - wskaźników monitorujących;
  - źródeł wskaźników;
  - źródeł finansowania.
- 9) Ustalenie systemu zarządzania Strategią.
- 10) Określenie warunków monitorowania i aktualizowania Strategii.
- 11) Wskazanie źródeł finansowania Strategii.

Gromadzenie danych niezbędnych dla stworzenia Strategii odbywało się za pośrednictwem Urzędu Miasta, przy zaangażowaniu p. Katarzyny Brachmańskiej, zajmującej Samodzielne Stanowisko ds. Polityki Społecznej w Urzędzie Miasta w Pszowie.

Projekt Strategii został poddany konsultacjom społecznym poprzez umieszczenie go na stronie internetowej Urzędu Miasta w Pszowie, co umożliwiło mieszkańcom zgłaszanie swoich uwag do dokumentu.

Ostateczny kształt Strategii uwzględnia sugestie i merytoryczne uwagi zgłoszone autorom Strategii.

2. WIZJA, MISJA, STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU MIASTA PSZÓW

Wizja miasta Pszów została określona w [Strategii zrównoważonego rozwoju Gminy Miasta Pszów na lata 2011-2020](#). Strategia ta zawiera długoterminową i perspektywiczną koncepcję rozwoju, opierającą się na maksymalnym wykorzystaniu potencjału miasta. W oparciu o ustalenia diagnostyczne odnoszące się do sytuacji rozwojowej Pszowa wyznaczono osiem płaszczyzn rozwoju miasta. Zakłada się perspektywnie, że w roku 2020 Pszów będzie:

- miastem zrównoważonego ekorozwoju, spójnym pod względem przestrzennym, społecznym oraz gospodarczym;
- miastem o stabilnej, zdywersyfikowanej strukturze gospodarczej z atrakcyjną ofertą dla przedsiębiorców;
- centrum turystyki pielgrzymkowej rozpoznawalnym w skali kraju;
- miastem estetycznym, posiadającym atrakcyjnie zagospodarowaną przestrzeń publiczną;
- miastem przyjaznym dla mieszkańców, a także atrakcyjnym miejscem osiedlenia;
- miastem korzystającym z potencjału swoich mieszkańców, ale również umożliwiającym efektywny rozwój osobowościowy i podnoszenie kwalifikacji;
- miastem dobrze skomunikowanym ze światem, sprawnie kooperującym w ramach wewnętrznych i zewnętrznych sieci współpracy.

W horyzoncie czasowym 2011-2020 działania w obrębie wskazanych płaszczyzn rozwoju zorientowane mają być na realizację misji miasta, ujętej w formie zwięzłego przesłania rozwojowego:

Pszów 2020 – miasto dobrych perspektyw

Strategia rozwiązywania problemów społecznych miasta Pszów na lata 2016-2022 ma na celu wyeliminowanie przeszkód i barier na drodze do realizacji sformułowanych powyżej założeń. Ma również wskazywać takie kierunki działania, które wesprą i ułatwią dążenie do wypełnienia rozwojowej misji miasta Pszów.

3. PODSTAWY PRAWNE STRATEGII

3.1. REGULACJE PRAWNE

Opracowanie *Strategii rozwiązywania problemów społecznych miasta Pszów na lata 2016-2022* oraz jej wdrażanie, odpowiada właściwym przepisom prawnym, do których należą:

- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. *o pomocy społecznej* (Dz. U. z 2015 r., poz. 163 – tekst jednolity z późn. zm.);
- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. *o samorządzie gminnym* (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 – tekst jednolity z późn. zm.);
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. *o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* (Dz. U. Nr 149, poz. 887 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. *o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie* (Dz. U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536 – tekst jednolity z późn. zm.);
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. *o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy* (Dz. U. z 2008 r. Nr 69, poz. 415 – tekst jednolity z późn. zm.);
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. *o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie* (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. *o przeciwdziałaniu narkomanii* (Dz. U. z 2012 r. poz. 124 – tekst jednolity z późn. zm.);
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. *o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi* (Dz. U. z 2007 r. Nr 70, poz. 473 – tekst jednolity z późn. zm.);
- ustawa z dnia 7 września 1991 r. *o systemie oświaty* (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 – tekst jednolity z późn. zm.);
- ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. *o działalności leczniczej* (Dz. U. Nr 112, poz. 654 – tekst jednolity z późn. zm.);
- ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. *o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3* (Dz. U. Nr 45, poz. 235);
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. *o świadczeniach rodzinnych* (Dz. U. 2006 nr 139 poz. 992 – tekst jednolity z późn. zm.);
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. *o zatrudnieniu socjalnym* (Dz. U. 2011 nr 43 poz. 225 – tekst jednolity z późn. zm.);
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. *o ochronie zdrowia psychicznego* (Dz. U. 2011 nr 231 poz. 1375 – tekst jednolity z późn. zm.);
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. *o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* (Dz. U. 2011 nr 127 poz. 721 – tekst jednolity z późn. zm.);
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. *o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych* (Dz. U. 2008 nr 164 poz. 1027 – tekst jednolity z późn. zm.).

- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. 1997 nr 123 poz. 776),
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. 2001 nr 71 poz. 734),
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. 2001 nr 71 poz. 733),
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. 2007 nr 192 poz. 1378),

3.2. ZGODNOŚĆ STRATEGII Z DOKUMENTAMI MIĘDZYNARODOWYMI

Założenia *Strategii rozwiązywania problemów społecznych miasta Pszów na lata 2016-2022* są zgodne z długookresowym programem rozwoju społeczno-gospodarczego Unii Europejskiej, który został sformułowany w dokumencie [Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu](#). Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Pszowa nawiązuje do następujących celów głównych strategii „Europa 2020”:

- zwiększenie stopy zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat do co najmniej 75%;
- ograniczenie liczby osób przedwcześnie kończących naukę szkolną do 10% oraz podniesienie poziomu wykształcenia posiadających wyższe wykształcenie do co najmniej 40%;
- ograniczenie liczbę Europejczyków żyjących poniżej krajowej granicy ubóstwa o 25% poprzez wydobycie z ubóstwa 20 mln osób.

Zadania przewidziane do realizacji w ramach *Strategii rozwiązywania problemów społecznych miasta Pszów na lata 2016-2022* wpisują się w założenia następujących projektów przewodnich UE przewidzianych do realizacji na poziomie państw członkowskich, które są instrumentami realizacji celów strategii „Europa 2020”:

- **„Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia”**, który ma na celu modernizację rynków pracy poprzez zwiększanie mobilności siły roboczej oraz rozwijanie kwalifikacji przez całe życie, co powinno podnieść współczynnik aktywności zawodowej i lepiej dopasować do siebie popyt i podaż na rynku pracy.
- **„Młodzież w drodze”**, który ukierunkowany jest na poprawę wyników systemów kształcenia oraz podniesienie atrakcyjności europejskiego szkolnictwa wyższego na arenie międzynarodowej.
- **„Europejski program walki z ubóstwem”**, który ma na celu zapewnienie spójności społecznej i terytorialnej, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a osoby ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym.

3.3. ZGODNOŚĆ STRATEGII Z DOKUMENTAMI KRAJOWYMI

Zadania przewidziane do realizacji w *Strategii rozwiązywania problemów społecznych miasta Pszów na lata 2016-2022* są również zgodne z działaniami zaplanowanymi w ramach obszaru „Aktywność dla wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu” w [Krajowym Programie Reform na rzecz realizacji strategii „Europa 2020”](#). Przewiduje się w nim m.in.:

- stworzenie nowoczesnego rynku pracy, który będzie uwzględniał przemiany demograficzne, jakie ujawnią się w ciągu najbliższych lat i – co za tym idzie – będzie ukierunkowany na zwiększanie zatrudnienia tych grup społecznych, które do tej pory w niewystarczającym stopniu były obecne na rynku pracy; podnoszenie w perspektywie roku 2015 efektywnego wieku wychodzenia z pracy;
- przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, które ma polegać na podjęciu działań na rzecz ograniczenia skali ubóstwa i wykluczenia społecznego poprzez zwiększanie szans na zatrudnienie osób de-faworyzowanych na rynku pracy; w celu poprawy sytuacji osób wykluczonych społecznie z powodu ubóstwa, konieczne jest także zwiększanie zakresu aktywnych form przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i integracji społecznej osób wykluczonych.

Kluczowym rządowym dokumentem strategicznym, do którego odnosi się niniejsza Strategia jest opracowany przez Zespół Doradców Strategicznych Premiera RP raport [Polska 2030. Wyzwania rozwojowe](#), który zawiera propozycję projektu cywilizacyjnego dla rozwoju Polski na dwie dekady oraz ścieżkę rozwoju według modelu harmonizacyjnego, polaryzacyjno-dyfuzyjnego. *Strategia rozwiązywania problemów społecznych miasta Pszów na lata 2016-2022* odwołuje się do następujących rekomendacji dla polityki zawartych w raporcie „Polska 2030”:

- Konieczność dopasowania modelu edukacji do wyzwań współczesnego świata.
- Dążenie do zwiększenia adaptacyjności i mobilności zasobów pracy, które wymaga z jednej strony edukacji dopasowanej do wymogów rynku pracy, zwłaszcza edukacji przez całe życie, a z drugiej – wprowadzenia nowych rozwiązań instytucjonalnych i prawnych w jego obudowie. Dotyczy to w szczególności nowych reguł prowadzenia aktywnych polityk rynku pracy. Przekształcenia wymaga także model łączenia pracy zawodowej i funkcji rodzinnych (nowy model cyklu życia i kariery zawodowej, współodpowiedzialność kobiet i mężczyzn za opiekę nad dziećmi). Przebudowa modelu polityki społecznej powinna przebiegać w kierunku *workfare state (plus workfare society)*, a więc pozwalać na uruchomienie niewykorzystywanego do tej pory potencjału osób pozostających poza rynkiem pracy (m.in. części kobiet, osób niepełnosprawnych, osób poniżej 24. i powyżej 50. roku życia).
- Konieczność poprawienia efektywności instytucji oferujących usługi publiczne.
- Wypracowanie nowego podejścia do spójności społecznej, które wymaga zorientowania przede wszystkim na efektywne wykorzystywanie potencjałów wszystkich osób cierpiących na deficyty i dysfunkcje, utrudniające im samodzielne korzystanie z tych potencjałów. W takim podejściu instrumenty polityki społecznej powinny być nastawione przede wszystkim na likwidację bądź minimalizację przyczyn wykluczenia, a jeżeli okaże się to niemożliwe, na zapewnienie, by w możliwe wysokim stopniu nie przeszkadzały one w integracji ekonomicznej i społecznej.

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2011-2020 stanowi dokument, który porusza zagadnienia partycypacji społecznej i aktywności obywatelskiej. Postuluje się w nim realizację działań zmierzających do poprawy mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne. Strategia opracowywana dla miasta Pszów nawiązuje w szczególności do wymienionych poniżej założeń zawartych w Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego:

- projekty realizowane przez organizacje społeczne w zakresie edukacji obywatelskiej,
- stałe podnoszenie wiedzy i umiejętności przedstawicieli organizacji pozarządowych (zarządy, pracownicy) w zakresie zarządzania organizacją, a w szczególności zarządzania zasobami ludzkimi i finansami,
- różnorodne formy zachęcania obywateli do zwiększania swojej aktywności na forum publicznym,
- rozwijanie i promocja indywidualnej filantropii, wolontariatu, jak i społecznej odpowiedzialności biznesu,
- wspieranie rozwoju przedsiębiorczości społecznej i innych form przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i zawodowemu, w tym różnorodnych form samopomocy,
- stworzenie rozwiązań zmierzających do wypracowania i wdrożenia systemu wsparcia dla poradnictwa prawnego i obywatelskiego,
- ułatwienie działalności organizacji obywatelskich,
- wsparcie dla ruchów społecznych, grup nieformalnych.

3.4. ZGODNOŚĆ STRATEGII Z SAMORZĄDOWYMI DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI

Cele *Strategii rozwiązywania problemów społecznych miasta Pszów na lata 2016-2022* odpowiadają priorytetom, określonym w *Strategii Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006-2020*. Obszary priorytetowe dla polityki społecznej w województwie śląskim to:

- 1) Wspieranie rodzin w pełnieniu ich funkcji.
- 2) Rozwój ekonomii społecznej jako instrumentu aktywnej polityki społecznej.
- 3) Wspieranie działań na rzecz ochrony dzieci i młodzieży przed zjawiskami dezorganizacji społecznej.
- 4) Tworzenie warunków sprzyjających aktywizacji osób niepełnosprawnych.
- 5) Przełamywanie barier w aktywizacji osób starszych.
- 6) Wspieranie działań na rzecz integracji systemu pomocy społecznej. Rozwój systemu kształcenia ustawicznego kadr służb pomocy społecznej.
- 7) Bezpieczeństwo publiczne.

Cel główny (misja) *Strategii Polityki Społecznej Województwa Śląskiego* to poprawa warunków i jakości życia mieszkańców województwa śląskiego. Wśród celów strategicznych wskazano:

- Wzmocnienie polityki prorodzinnej.
- Wyrównywanie szans wychowawczych i edukacyjnych dzieci i młodzieży
- Wspieranie osób starszych w pełnieniu ról społecznych.
- Wzmacnianie równych szans osób niepełnosprawnych.
- Wspieranie działań na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień.
- Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.
- Wzmacnianie bezpieczeństwa publicznego.

Kolejny dokument, do którego nawiązuje *Strategia rozwiązywania problemów społecznych miasta Pszów na lata 2016-2022* to [Strategia rozwiązywania problemów społecznych powiatu wodzisławskiego na lata 2016-2026](#). Określono w nim następujące cele strategiczne:

1. Równe szanse rozwoju mieszkańców;
2. Integracja społeczności lokalnej;
3. Wysoka skuteczność w ograniczaniu i rozwiązywaniu problemów społecznych powiatu;
4. Rozwój systemu pomocy społecznej.

Założenia niniejszej Strategii odpowiadają w szczególności następującym celom operacyjnym strategii powiatowej:

- Dostępność oferty umożliwiającej rozwój osobowy i zawodowy mieszkańców, dostosowanej do ich potrzeb i predyspozycji – oferta edukacyjna, kulturalna, rekreacyjna, zdrowotna.
- Urozmaicony rynek pracy otwarty na osoby o różnych możliwościach realizacji karier zawodowych.
- Dogodne warunki dla zakładania i rozwoju rodzin.
- Rozwój przedsiębiorczości w środowiskach problemowych oraz zagrożonych.
- Dogodne warunki umożliwiające zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych, szczególnie przez młode rodziny, rodziny wielodzietne, osoby w trudnej sytuacji finansowej.
- Realizacja części zadań z zakresu pomocy społecznej przez organizacje pozarządowe.
- Zaangażowanie mieszkańców w działania integrujące społeczności lokalne (dziedzictwo kulturowe, działalność społeczna, jakość przestrzeni itp.).
- Funkcjonowanie sprawnych rozwiązań zapobiegających przenoszeniu się problemów społecznych na kolejne pokolenia lub innych członków rodzin.
- Wzrost poziomu motywacji do reintegracji zawodowej przez osoby trwale wykluczone i bierne.
- Funkcjonowanie systemu dostarczającego natychmiastowej pomocy osobom, które zostały dotknięte problemami w sposób nagły (np. utrata pracy, niepełnosprawność, utrata miejsca zamieszkania, przemoc itp.).

- Funkcjonowanie systemu wsparcia dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji w sposób trwały (np. głębokie uzależnienia, wysoki stopień niepełnosprawności, depresja, sytuacja rodzinna itp.).
- Wysoki poziom kadr zajmujących się pomocą społeczną.
- Finansowe i materialne warunki dla realizacji zadań pomocy społecznej.
- Współpraca międzysektorowa (samorząd, biznes, sektor samorządowy) umożliwiająca rozwiązywanie specyficznych problemów społecznych.

Dokumentem, którego założenia wyznaczają cele *Strategii rozwiązywania problemów społecznych miasta Pszów na lata 2016-2022* jest także [*Strategia zrównoważonego rozwoju Gminy Miasta Pszów na lata 2011-2020*](#). Cel strategiczny sformułowany w tym dokumencie zdefiniowano następująco:

Dywersyfikacja i stabilizacja gospodarcza miasta oraz pełne wykorzystanie potencjału rozwojowego Pszowa w kontekście dynamicznych zmian społeczno-gospodarczych.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych miasta Pszów na lata 2016-2022 odpowiada kierunkom działania, określonym w ramach Priorytetu Operacyjnego PO-V: Aktywizacja mieszkańców oraz przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym:

- Aktywna polityka społeczna w celu neutralizacji zjawisk wykluczenia, marginalizacji i bierności;
- Walka z bezrobociem oraz negatywnymi skutkami restrukturyzacji w górnictwie poprzez działania skierowane na podnoszenie kwalifikacji, aktywizację zawodową i rozwój osobowościowy mieszkańców;
- Przeciwdziałanie migracji mieszkańców poprzez wzmacnianie identyfikacji mieszkańców z miastem oraz kształtowanie tożsamości lokalnej;
- Aktywizacja kulturalno-społeczna mieszkańców oraz propagowanie aktywnego stylu życia;
- Działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa publicznego;
- Wsparcie aktywności trzeciego sektora oraz lokalnych instytucji kultury i organizacji sportowych.

4. SYTUACJA SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNA MIASTA PSZÓW

4.1. POŁOŻENIE, POWIERZCHNIA, STAN I GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA

Miasto Pszów jest usytuowane w południowo-zachodniej części województwa śląskiego, w powiecie wodzisławskim. Jako gmina miejska Pszów graniczy:

- od zachodu z gminą wiejską Lubomia;
- od południa z gminą miejską Wodzisław Śląski;
- od wschodu z gminami miejskimi Radlin i Rydułtowy;
- od północy z gminą wiejską Kornowac, należąca do powiatu raciborskiego.

RYSUNEK 1. Mapa powiatu wodzisławskiego z podziałem na gminy

Źródło: <https://www.osp.org.pl/>, [12.11.2015].

Jak pokazują dane zawarte w tabeli nr 1, Pszów zajmuje obszar 2044 ha, co sytuuje miasto na czwartym miejscu wśród gmin powiatu wodzisławskiego. Gminami większymi pod względem powierzchni są: Gorzyce, Wodzisław Śląski, Godów oraz Mszana. Biorąc pod uwagę stan ludności, miasto zajmuje pozycję środkową wśród dziewięciu gmin powiatu – liczba mieszkańców Pszowa wynosiła 14 293 (stan na 31.12.2014). Więcej mieszkańców zamieszkuje Wodzisław Śląski, Rydułtowy, Gorzyce i Radlin. Pszowianie stanowią 9,0% ogółu mieszkańców powiatu wodzisławskiego. Gęstość zaludnienia miasta wynosi 699 osób/km².

TABELA 1. Powierzchnia i stan ludności gmin powiatu wodzisławskiego (stan na 31 XII 2014 roku)

Gmina	Powierzchnia [ha]	Stan ludności	Udział ludności w populacji powiatu [%]
Powiat wodzisławski	28 675	158 029	
Godów	3 805	13 468	8,5
Gorzycy	6 458	20 762	13,1
Lubomia	4 178	7 946	5,0
Markłowice	1 369	5 439	3,4
Mszana	3 122	7 466	4,7
Pszów	2 044	14 293	9,0
Radlin	1 253	18 028	11,4
Rydułtowy	1 495	21 763	13,8
Wodzisław Śląski	4 951	48 864	30,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Miasto położone jest w niewielkiej odległości od takich miast, jak:

- Rybnik (17 km),
- Wodzisław Śląski (8 km),
- Racibórz (16 km),
- Radlin (8 km),
- Rydułtowy (3 km),
- Jastrzębie-Zdrój (18 km),
- Żory (30 km).

Pszów znajduje się niedaleko drogowego przejścia granicznego z Republiką Czeską w Chałupkach, a także w pobliżu autostrady Północ-Południe (A1).

W obrębie miasta została wydzielona jedna dzielnica – Krzyżkowice, jednak istnieje umowny podział miasta, wyróżniający takie jego części, jak:

- Pszowskie Doły,
- Kalwaria,
- Stara Maszyna,
- Kozłowina,
- Wrzosy.

W Pszowie wydzielić można także cztery osiedla:

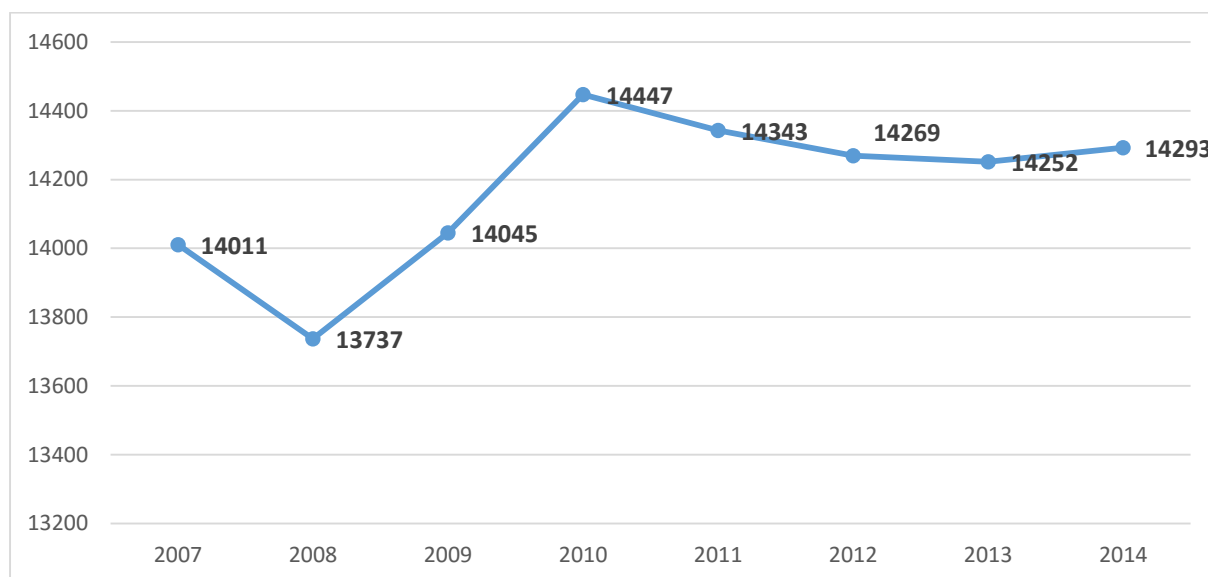

- Osiedle Józefa Tytki,
- Osiedle Grunwaldzkie,
- Osiedle Tadeusza Kościuszki,
- Osiedle Alojzego Biernackiego.

4.2. STAN I STRUKTURA LUDNOŚCI PSZOWA WEDŁUG PŁCI I WIEKU

Diagnoza zasobów demograficznych Pszowa powinna uwzględniać dynamikę stanu ludności. Wykres nr 1 prezentuje dane dotyczące zmian w wielkości populacji Pszowa w latach 2005-2014. Na początku analizowanego okresu liczba mieszkańców miasta wynosiła 14025. Przez dwa kolejne lata zmieniała się nieznacznie, zaś najmniejszą liczbę ludności odnotowano w roku 2008 – 13737. Stopniowy wzrost wielkości populacji następował aż do roku 2010, kiedy wyniósł 14447. Stabilizację zasobów ludnościowych w Pszowie obserwuje się od roku 2012 – liczba ludności osiągnięta wtedy 14269, rok później stan populacji wyniósł 14252, natomiast w roku 2014 – 14293.

WYKRES 1. Stan ludności miasta Pszów w latach 2005-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Procesy demograficzne, jakie można obserwować w mieście Pszów są ściśle związane ze strukturą ludności według płci i wieku. Tabela nr 2 przedstawia proporcje liczby kobiet i mężczyzn mieszkających w mieście. W roku 2005 liczba kobiet zamieszkujących Pszów wyniosła 7222, zaś liczba mężczyzn 6803. Na końcu analizowanego okresu liczba pszowianek wyniosła 7266, natomiast liczba pszowian – 7027. Na podstawie danych z lat 2005-2014 można stwierdzić, że zmianom liczby mieszkańców nie towarzyszy zmiana proporcji pomiędzy liczbą kobiet i liczbą mężczyzn zamieszkujących Pszów. Współczynnik feminizacji pierwszego rodzaju, wyrażający udział kobiet w ogólnej liczbie ludności w

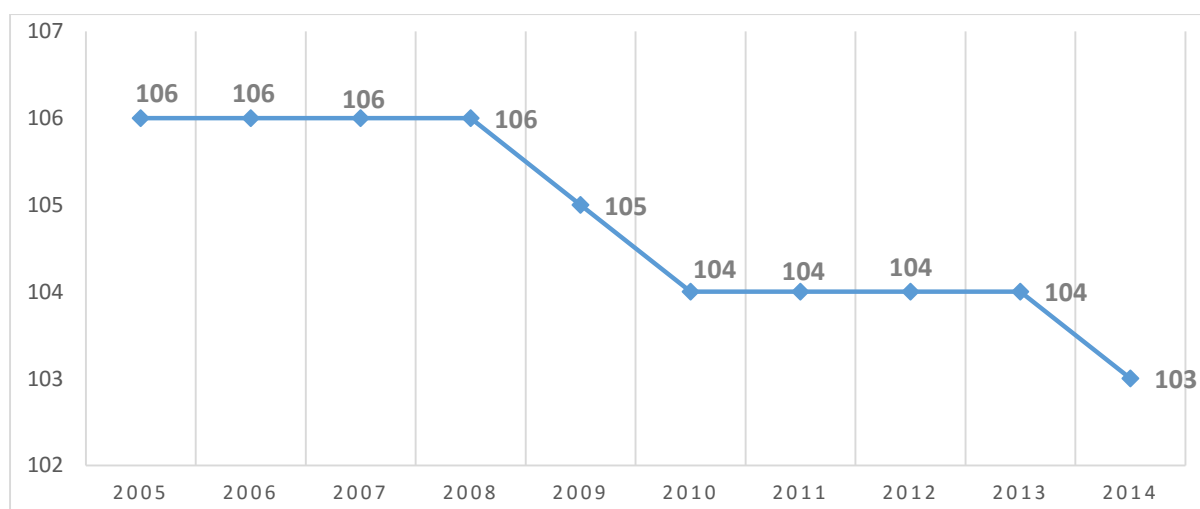
całym analizowanym okresie był praktycznie jednakowy i oscylował wokół 51%. Z kolei współczynnik feminizacji drugiego rodzaju określający liczbę kobiet przypadającą na 100 mężczyzn w latach 2005-2008 nie zmieniał się – wynosił 106. W roku 2009 osiągnął on wartość 105, aby w czterech kolejnych latach ustabilizować się na poziomie 104, a następnie spaść do 103 w roku 2014. Warto zauważyć, że wartość tego wskaźnika jest znacząco niższa niż przeciętna dla kraju w całym analizowanym okresie (dane ogólnopolskie za rok 2014 wskazują na proporcję równą 107). Oznacza to, że miasto Pszów jest mniej sfeminizowane niż inne obszary kraju.

TABELA 2. Struktura ludności miasta Pszów według płci w latach 2005-2014

Rok	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
2005	14025	6803	7222
2006	14056	6836	7220
2007	14011	6816	7195
2008	13737	6676	7061
2009	14045	6835	7210
2010	14447	7089	7358
2011	14343	7033	7310
2012	14269	7003	7266
2013	14252	6995	7257
2014	14293	7027	7266

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

WYKRES 2. Współczynnik feminizacji w mieście Pszów w latach 2005-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Struktura wieku mieszkańców Pszowa, wyznaczona na podstawie parametru aktywności zawodowej podlegała na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat systematycznym zmianom. Odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym (poniżej 18 roku życia) na początku analizowanego okresu wynosił 21,1%. W kolejnych latach ulegał on stałemu zmniejszeniu, aż do poziomu 17,3% w roku 2014 (por. tabela nr 3).

Liczba osób, będących w wieku produkcyjnym w roku 2005 wyniosła 8817, co stanowiło 62,9% ogółu mieszkańców Pszowa. Analiza dynamiki zmian tego wskaźnika w latach 2005-2014 wskazuje na powolne, lecz systematyczne kurczenie się zasobów pracy na badanym obszarze, co jest konsekwencją demograficznego starzenia się populacji. W roku 2014 odsetek pszowian w wieku właściwym dla aktywności zawodowej wyniósł 64,1%.

Starzenie się populacji Pszowa uwidacznia się również poprzez rosnący udział osób w wieku poprodukcyjnych w ogólnej liczbie ludności. W 2005 roku odsetek ten wyniósł 16,0% (2248), natomiast na końcu badanego okresu osiągnął poziom 18,6%. Zestawienie wartości tego wskaźnika z danymi ogólnopolskimi wskazuje na to, że stopień zaawansowania procesów starzenia się populacji jest w Pszowie taki sam jak w kraju (wskaźnik starości demograficznej dla Polski zbliża się obecnie do 19,0%).

TABELA 3. Struktura ludności miasta Pszów według wieku w latach 2005-2014

	W wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej)		W wieku produkcyjnym (K: 18-59 lat, M: 18-64 lata)		W wieku poprodukcyjnym (K: 60+ lat, M: 65+ lat)		Ogółem
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	
2005	2960	21,1	8817	62,9	2248	16,0	14025
2006	2871	20,4	8907	63,4	2278	16,2	14056
2007	2737	19,5	8969	64,0	2305	16,5	14011
2008	2558	18,6	8822	64,2	2357	17,2	13737
2009	2626	18,7	9033	64,3	2386	17,0	14045
2010	2603	18,0	9351	64,7	2493	17,3	14447
2011	2538	17,7	9289	64,8	2516	17,5	14343
2012	2507	17,6	9216	64,6	2546	17,8	14269
2013	2484	17,4	9184	64,4	2584	18,1	14252
2014	2473	17,3	9168	64,1	2652	18,6	14293

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Charakterystykę struktury ludności Pszowa według wieku można uzupełnić o analizę wartości wskaźników obciążenia demograficznego. Jak pokazują dane zaprezentowane w tabeli nr 4, w latach 2005-2014 zauważalnie mniej osób w wieku nieprodukcyjnym przypada na subpopulację pszowian będących w wieku produkcyjnym. Wskaźnik ten spadł z poziomu 59,1 do 55,9. Należy jednak przy tym

zauważyć, że jednocześnie wzrósł wskaźnik obciążenia osób w wieku produkcyjnym ludnością w wieku poprodukcyjnym – z 25,5 w roku 2005 do 28,9 w roku 2014. Sygnalizuje to niekorzystną z punktu widzenia procesów reprodukcji populacji tendencję, polegającą na zmniejszającym się obciążeniu osób będących w wieku właściwym dla podejmowania aktywności zawodowej osobami, będącymi w wieku przedprodukcyjnym. Innymi słowy – w Pszowie następuje spadek liczby osób młodych i jednoczesny wzrost liczby seniorów. Dane zamieszczone w poniższej tabeli pokazują także, że systematycznemu pogorszeniu ulegają proporcje między liczebnością subpopulacji osób w wieku przed- i poprodukcyjnym. O ile w roku 2005 na 100 wnuków przypadało niespełna 76 dziadków, o tyle już w roku 2014 zanotowano przewagę liczebną tych drugich: na 100 wnuków przypadało bowiem aż 107,2 dziadków.

TABELA 4. Wskaźniki obciążenia demograficznego w mieście Pszów w latach 2005-2014

	Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym
2005	59,1	75,9	25,5
2006	57,8	79,3	25,6
2007	56,2	84,2	25,7
2008	55,7	92,1	26,7
2009	55,5	90,9	26,4
2010	54,5	95,8	26,7
2011	54,4	99,1	27,1
2012	54,8	101,6	27,6
2013	55,2	104,0	28,1
2014	55,9	107,2	28,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

4.3. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI

Dane zawarte w tabeli nr 5 pozwalają na dokonanie przeglądu wskaźników charakteryzujących ruch naturalny ludności zamieszkującej Pszów. Liczba urodzeń na przestrzeni lat 2005-2014 ulegała wahaniom, przy czym najmniej dzieci urodziło się w Pszowie w roku 2006 (126) oraz w roku 2011 (132) i w 2006 (134). Najwięcej urodzeń żywych odnotowano z kolei w roku 2009 (160) i 2008 (153). W pozostałych latach liczba dzieci żywo urodzonych była zbliżona – zawierała się między 146 a 148. Warty odnotowania jest fakt, że w latach: 2005, 2006, 2008, 2010, 2011 i 2012 w mieście dostrzec można przewagę liczebną urodzeń żeńskich nad męskimi. Jest to tendencja, która nie znajduje analogii

w statystykach ogólnopolskich – w skali kraju obserwuje się bowiem zjawisko stałej maskulinizacji urodzeń.

Analizując współczynnik urodzeń, wyrażający liczbę urodzeń żywych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, można stwierdzić, że jego wartość rosła systematycznie do roku 2009, z poziomu 8,9 do 11,3. Następnie współczynnik ten ustabilizował się na poziomie oscylującym wokół 10,3. Porównując jego wielkość z danymi dla województwa śląskiego i powiatu (por. tabela nr 6) można stwierdzić, że obecnie poziom urodzeń wyrażony w liczbach względnych jest w Pszowie praktycznie taki sam jak przeciętny wskaźnik urodzeń w powiecie wodzisławskim, a zarazem nieco wyższy niż wynosi średnia dla województwa śląskiego.

Największą liczbę zgonów odnotowano w Pszowie w roku 2013 – 162 oraz w roku 2012 – 155. Z kolei najmniej zgonów przypadało na rok 2008 – 124 oraz 2014 – 128. W większości analizowanych lat daje się dostrzec przewagę liczby zgonów w subpopulacji kobiet – dotyczy to roku 2005, 2006, 2007, 2008, 2010, 2011 i 2013.

Na przestrzeni lat 2005-2014 można także dostrzec spadek współczynnika zgonów (liczba zgonów przypadająca na 1000 mieszkańców), przy czym wskaźnik ten osiągnął najniższą wartość w roku 2008 – 8,8, zaś najwyższą – w roku 2013 (11,4%). Na końcu analizowanego okresu ukształtował się na poziomie 9,0 – jest to wartość niższa zarówno od średniej dla powiatu (9,8), jak i dla województwa śląskiego (10,4).

Liczba zawartych małżeństw ulegała w ostatnich latach fluktuacjom. Najmniej związków małżeńskich zawarto w roku 2013 (74) oraz 2012 i 2005 (po 76). Z kolei najwięcej małżeństw przypadło na rok 2009 (103), 2010 (98) i 2011 (96). Dane z ostatniego roku wskazują, że zawarte zostały wtedy 93 małżeństwa.

Wartości przyrostu naturalnego notowane w okresie od 2005 do 2014 roku zmieniały się. Najwyższy przyrost naturalny zanotowano w roku 2008 – wyniósł on 29. Tyle samo mieszkańców przybyło w Pszowie w roku 2014 oraz w 2009 – po 18 osób. Ujemne wartości przyrostu ujawniły się w roku 2011 (-17), 2005 (-16), 2013 (-14) oraz 2012 (-9).

Współczynnik przyrostu naturalnego w mieście, wyrażony jako wartości przyrostu naturalnego w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, w roku 2005 był zbliżony do wojewódzkiego (odpowiednio -1,1 oraz -1,2). Z kolei na końcu analizowanego okresu można dostrzec wyraźnie wyższą jego wartość w porównaniu z danymi odnoszącymi się do populacji powiatu i województwa. W roku 2014 wyniósł on 1,3 (dla powiatu: 0,7, a dla województwa -1,1).

TABELA 5. Ruch naturalny w mieście Pszów w latach 2005-2014

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Urodzenia żywe	126	134	139	153	160	148	132	146	148	146
Kobiety	65	73	69	84	78	76	68	82	66	67
Mężczyźni	61	61	70	69	82	72	64	64	82	79
Na 1000 mieszkańców	8,9	9,5	9,9	10,9	11,3	10,2	9,2	10,2	10,4	10,2
Zgony	142	134	133	124	142	135	149	155	162	128
Kobiety	77	71	71	71	67	70	87	75	87	54
Mężczyźni	65	63	62	53	75	65	62	80	75	74
Na 1000 mieszkańców	10,1	9,5	9,5	8,8	10,1	9,3	10,3	10,8	11,4	9,0
Małżeństwa zawarte	76	86	88	85	103	98	96	76	74	93
Na 1000 mieszkańców	5,4	6,1	6,3	6,0	7,3	6,8	6,7	5,3	5,2	6,5
Przyrost naturalny	-16	0	6	29	18	13	-17	-9	-14	18
Kobiety	-12	2	-2	13	11	6	-19	7	-21	13
Mężczyźni	-4	-2	8	16	7	7	2	-16	7	5
Na 1000 mieszkańców	-1,1	0,0	0,4	2,1	1,3	0,9	-1,2	-0,6	-1,0	1,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

TABELA 6. Współczynniki przyrostu naturalnego w mieście Pszów, powiecie wodzisławskim i w województwie śląskim w latach 2005, 2010 i 2014

	Współczynnik urodzeń			Współczynnik zgonów			Współczynnik przyrostu naturalnego		
	2005	2010	2014	2005	2010	2014	2005	2010	2014
Pszów	8,9	10,2	10,2	10,1	9,3	9,0	-1,1	0,9	1,3
Powiat wodzisławski	9,5	11,0	10,4	10,4	8,8	9,8	0,7	1,2	0,7
Województwo śląskie	8,7	10,3	9,3	9,9	10,3	10,4	-1,2	0,0	-1,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

4.4. MIGRACJE LUDNOŚCI

Bilans populacji uwzględnia także saldo ruchu wędrownego, na które składa się liczba zameldowań i wymeldowań dokonywanych w mieście. Jak pokazują dane zawarte w tabeli nr 7, dodatnie saldo migracji odnotowano w Pszowie wyłącznie w roku 2005, kiedy to stan ludności zwiększył się wskutek napływu migracyjnego o 14 osób oraz w roku 2007, kiedy bilans migracji wyniósł 23. Z kolei największy odpływ ludności odnotowano w Pszowie w roku 2011 (-87) oraz w roku 2012 (-57).

Najwięcej zameldowań na pobyt stały zarejestrowano w roku 2007 (227) oraz w roku 2006 (197). Najmniej nowych mieszkańców przybyło w Pszowie w roku 2010, 2011 i 2012 (po 139 osób). Intensywny odpływ ludnościowy miał miejsce w roku 2011 (226 osób wymeldowujących się) oraz w roku 2013 i 2007 (odpowiednio 206 i 204 osoby opuszczające miasto). Najmniej wymeldowań odnotowano w roku 2010 (156 osób) i w roku 2005 (157 osób).

Emigracje zagraniczne nie zdarzały się w Pszowie szczególnie często. Najwięcej mieszkańców wymeldowało się z zamiarem osiedlenia na stałe poza granicami kraju w roku 2007 (23 osoby) oraz rok wcześniej (21 osób). Warto zauważyć, że w latach 2010-2012 oraz w roku 2014 nie odnotowano żadnych wymeldowań za granicę.

Saldo migracji w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w prawie całym analizowanym okresie było ujemne. Najniższą wartość osiągnęło w roku 2011 – -6,0 oraz w 2012 – -4,0. Dodatnią wartość wskaźnika migracji odnotowano w roku 2007 (1,6) oraz w roku 2005 (1,0).

Analiza ruchu wędrownego ludności pozwala stwierdzić, że w Pszowie następuje depopulacja spowodowana nadwyżką liczby osób emigrujących nad liczbą osób imigrujących.

TABELA 7. Ruch wędrowny ludności w mieście Pszów – migracje na pobyt stały w latach 2005-2014

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Zameldowania ogółem	171	197	227	148	160	139	139	139	180	164
Wymeldowania ogółem	157	199	204	179	171	156	226	196	206	167
Wymeldowania za granicę	8	21	23	13	2	0	0	0	5	0
Saldo migracji	14	-2	23	-31	-11	-17	-87	-57	-26	-3
Saldo migracji na 1000 mieszkańców	1,0	-0,1	1,6	-2,2	-0,8	-1,2	-6,0	-4,0	-1,8	-0,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

5. DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W PSZOWIE

5.1. RODZINA I OPIEKA NAD OSOBAMI ZALEŻNYMI

5.1.1. POMOC SPOŁECZNA W PSZOWIE

5.1.1.1. ORGANIZACJA POMOCY SPOŁECZNEJ W MIEŚCIE PSZÓW

Pomoc społeczna – obok ubezpieczeń społecznych oraz zaopatrzenia społecznego – stanowi ważny filar systemu zabezpieczenia społecznego. W myśl przepisów ustawy o pomocy społecznej z 2004 roku pomoc społeczna stanowi instytucję polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie rozwiązać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Zgodnie z art. 2 pkt. 2 ustawy, pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi.

Najważniejszym zadaniem pomocy społecznej jest wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwianie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka. Artykuł 7 ustawy precyzuje powody i sytuacje, w których udziela się pomocy społecznej osobom i rodzinom. Są to:

- 1) ubóstwo;
- 2) sieroctwo;
- 3) bezdomność;
- 4) bezrobocie;
- 5) niepełnosprawność;
- 6) długotrwała lub ciężka choroba;
- 7) przemoc w rodzinie;
- 8) potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi;
- 9) potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności;
- 10) bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych;
- 11) trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą;
- 12) trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- 13) alkoholizm lub narkomania;
- 14) zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa;
- 15) klęska żywiołowa lub ekologiczna.

Podstawowymi jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, które mają na celu realizowanie zadań na szczeblu gmin i powiatów są ośrodki pomocy społecznej oraz powiatowe centra pomocy

rodzinie. Ośrodki pomocy społecznej realizują zadania gminy związane m. in. z przyznawaniem pomocy rzeczowej i finansowej osobom i rodzinom, zapewnieniem schronienia, miejsc w ośrodkach wsparcia, świadczeniem usług opiekuńczych. Natomiast powiatowe centra pomocy rodzinie wykonują zadania powiatu związane m. in. z umieszczaniem osób w domach pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym, prowadzeniem poradnictwa specjalistycznego, udzielaniem pomocy w procesie usamodzielnienia, rehabilitacją społeczną osób niepełnosprawnych oraz pomocą cudzoziemcom, którzy uzyskali w RP status uchodźcy, mającym trudności w integracji ze środowiskiem.

Na terenie Pszowa funkcjonuje **Ośrodek Pomocy Społecznej**. Do zadań tej placówki należy:

- I. Praca socjalna, którą określa się jako działalność profesjonalną, skierowaną na pomoc osobom i rodzinom we wzmocnieniu lub odzyskaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie. Obejmuje ona w szczególności poradnictwo socjalne, pomoc w kierowaniu do odpowiednich placówek, pomoc w skompletowaniu i sporządzeniu wymaganej dokumentacji, współdziałanie z odpowiednimi instytucjami, organizacjami, innymi jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej.
- II. Przyznawanie i wypłacanie przewidzianych ustawą świadczeń:
  - 1) w zakresie zadań własnych gminy:
    - przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych i celowych specjalnych,
    - przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych,
    - udzielanie zasiłku celowego na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osób bezdomnych i innych nie mających dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia,
    - przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego,
    - przyznawanie pomocy rzeczowej w tym również w formie odpłatności za obiady w szkole dla dzieci, za wyżywienie dzieci w przedszkolu,
    - udzielanie schronienia, posiłku, niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym, w tym bezdomnym mieszkańcom Pszowa,
    - zapewnienie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania,
    - opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkałymi matką, ojcem lub rodzeństwem,
    - kierowanie do odpowiedniego typu domów pomocy społecznej,
    - przyjmowanie wniosków i kompletowanie dokumentacji do udziału w Powiatowym Ośrodku Wsparcia dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi,
    - udzielanie zasiłku celowego na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego,
    - sprawienie pogrzebu – w tym osobom bezdomnym,

- przyznawanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie,
- sporządzanie wywiadów rodzinnych środowiskowych - w tym również dla potrzeb innych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, innych organów mających dostęp do informacji na podstawie odrębnych przepisów (sąd, prokuratura, policja, inne),
- realizacji projektu systemowego „Aktywizacja społeczna i zawodowa pozostających bez pracy podopiecznych OPS w Gminie Pszów” w ramach Priorytetu VII Europejskiego Funduszu Społecznego,

2) w zakresie zadań zleconych:

- przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych,
- opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłku celowego na pokrycie wydatków powstałych w wyniku klęski żywiołowej lub ekologicznej,
- organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia.

Aktualnie Ośrodek Pomocy Społecznej w Pszowie realizuje zadania wynikające z rządowych programów *Pomoc państwa w zakresie dożywiania*. Zadania te są wykonywane zgodnie w wytycznymi dla celów realizacji programu wieloletniego [Pomoc państwa w zakresie dożywiania](#) – pomoc dla osób i rodzin, w których dochód wynosi do 150% kryterium dochodowego ustalonego zgodnie z art. 8 ustawy o pomocy społecznej.

Obecnie⁸ w Ośrodku Pomocy Społecznej w Pszowie zatrudnionych jest łącznie 12 pracowników merytorycznych oraz jeden pracownik obsługi w niepełnym wymiarze czasu pracy (3/8 etatu). Pracownicy OPS w Pszowie są zatrudnieni na stanowiskach:

- kierownika OPS;
- głównego księgowego;
- referenta-kasjera;
- pracownika socjalnego Sekcji Świadczeń.

Osoby podejmujące pracę środowiskową w ramach zadań OPS są zatrudnione na następujących stanowiskach:

- pracownik socjalny;
- starszy pracownik socjalny;

---

⁸ Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Pszowie na dzień 28.10.2015.

- specjalista pracy socjalnej;
- starszy specjalista pracy socjalnej;
- Asystent Rodziny.

Institucją odpowiedzialną za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej dla mieszkańców Pszowa jest również Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie z siedzibą w Wodzisławiu Śląskim. Do zadań PCPR, wynikających z ustawy o pomocy społecznej z roku, ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z 1997 roku oraz ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z czerwca 2011 roku należy przede wszystkim:

- 1) opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka – po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami;
- 2) prowadzenie specjalistycznego poradnictwa;
- 3) przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki osobom opuszczającym domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie, domy dla matek z małymi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze;
- 4) pomoc w integracji ze środowiskiem osób mających trudności w przystosowaniu się do życia, młodzieży opuszczającej domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze, mających braki w przystosowaniu się;
- 5) pomoc cudzoziemcom, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, mających trudności w integracji ze środowiskiem;
- 6) prowadzenie i rozwój infrastruktury domów pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym oraz umieszczanie w nich skierowanych osób;
- 7) udzielanie informacji o prawach i uprawnieniach;
- 8) szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej z terenu powiatu;
- 9) podejmowanie innych działań wynikających z rozeznanych potrzeb, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych;
- 10) sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie, również w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego;
- 11) prowadzenie mieszkań chronionych;
- 12) prowadzenie Punktu Interwencji Kryzysowej.

Do jednostek pomocy społecznej podlegających PCPR w Wodzisławiu Śląskim należą:

- Caritas Archidiecezji Katowickiej Ośrodek Św. Hiacynta i Franciszek w Wodzisławiu Śląskim;
- Dom Pomocy Społecznej Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej w Wodzisławiu Śląskim;
- Warsztat Terapii Zajęciowej w Gorzycach.

Pracami PCPR w Wodzisławiu Śląskim kieruje Dyrektor, któremu bezpośrednio podlegają:

- Zastępca Dyrektora, nadzorujący działalność:
  - Sekcji Wsparcia Rodziny, w której wyodrębniono:
    - Zespół Pieczy Zastępczej, gdzie zatrudnionych jest dziewięcioro pracowników: czterech koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, dwóch pracowników socjalnych, specjalista pracy socjalnej, psycholog i pedagog;
    - Zespół ds. Świadczeń, zatrudniający cztery osoby na stanowiskach: głównego specjalisty (jedna osoba), inspektora (dwie osoby) oraz pomocy administracyjnej (jedna osoba);
    - Zespół Rehabilitacji Społecznej i Poradnictwa Specjalistycznego, którym kieruje Kierownik Sekcji.
  - Sekcji Wsparcia Specjalistycznego, Interwencji Kryzysowej i Rehabilitacji Społecznej, gdzie zatrudnionych jest trzech aspirantów pracy socjalnej oraz terapeuta rodzinny, jak również specjaliści (psycholog, prawnik) w ramach umów cywilno-prawnych, zgodnie z bieżącymi potrzebami.
- Główny Księgowy, kierujący Sekcją Finansową. Poza Głównym Księgowym w Sekcji zatrudnionych jest dwoje pracowników; starszy inspektor ds. księgowości oraz specjalista ds. finansowych;
- Kierownik Sekcji, któremu podlega Sekcja Organizacyjna, Kadr i Kontroli. W Sekcji tej zatrudnionych jest – poza kierownikiem – dwoje pracowników: główny specjalista ds. kadrowo-administracyjnych oraz pomoc biurowa.
- Przewodniczący Zespołu, kierujący pracami Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności

W ramach PCPR w Wodzisławiu Śląskim działa także Punkt Interwencji Kryzysowej, kierowany przez pracownika socjalnego, z którym współpracują specjaliści (psycholog, prawnik), zatrudnieni w ramach umów cywilno-prawnych, zgodnie z bieżącymi potrzebami.

5.1.1.2. ZAKRES POMOCY SPOŁECZNEJ UDZIELANEJ MIESZKAŃCOM PSZOWA

Zakres świadczonej pomocy społecznej wyrażony jest liczbą jej beneficjentów. Dane zawarte w tabeli nr 8 pokazują liczbę gospodarstw domowych oraz osób objętych środowiskową pomocą społeczną w Pszowie w latach 2012-2014. Łączna liczba gospodarstw domowych, które objęte były w roku 2014 środowiskową pomocą społeczną wyniosła 277, tj. o 40 mniej niż w roku poprzednim oraz o 19 mniej

niż w roku 2012. Analogiczną tendencję można zaobserwować, analizując dynamikę zmian liczby osób w gospodarstwach domowych, korzystających z pomocy społecznej. W roku 2014 łącznie 689 osób objętych było tym rodzajem pomocy, podczas gdy w roku 2013 było ich o 128, zaś w roku 2012 o 83 więcej. Wymiernym wskaźnikiem pozwalającym na wnioskowanie o zmniejszającym się zapotrzebowaniu pszowian na świadczenia w zakresie pomocy społecznej jest odsetek osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej w ogóle mieszkańców miasta. Był on najwyższy w roku 2013 - wyniósł blisko 6,0% (5,93%). Z kolei w roku 2012 wartość tego wskaźnika wyniosła 5,57%, a w roku 2014 nieznacznie przekroczyła 5,0% (5,02%). Najpewniej tendencje tą można tłumaczyć podnoszeniem się poziomu i jakości życia mieszkańców Pszowa. Te procesy umożliwiają samodzielne zaspokajanie podstawowych potrzeb bytowych, bez udziału instytucjonalnych form wsparcia.

TABELA 8. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w Pszowie w latach 2012-2014 (według stanu na 31 XII danego roku kalendarzowego)

	2012	2013	2014
Liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej	296	317	277
Liczba osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej	772	817	689
Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej w ogóle ludności	5,57%	5,93%	5,02%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS w Pszowie.

Uzupełnieniem zaprezentowanych powyżej danych jest analiza powodów, dla których przyznawana jest pomoc społeczna. Dane zaprezentowane w tabeli nr 9 ukazują liczbę rodzin i liczbę osób w rodzinach objętych pomocą społeczną z powodów, wymienionych w art. 7 ustawy o pomocy społecznej, co pozwala wnioskować o skali problemów dotyczących mieszkańców Pszowa

Najczęstszą przyczyną świadczeń okazuje się być bezrobocie. W roku 2012 łącznie 149 rodzin skorzystało z pomocy z tego powodu – wsparciem objęto w sumie 394 osoby. W roku 2013 liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu braku pracy wzrosła do 156 (413 osób w rodzinach). W kolejnym roku odnotowano z kolei spadek liczby beneficjentów – do 152 rodzin (394 osoby). Na podstawie uzyskanych danych można stwierdzić, że zmiany jakie zaszły w ciągu trzech ostatnich lat w Pszowie w zakresie liczby osób i rodzin korzystających ze wsparcia z powodu braku pracy, nie są znaczne.

Zgromadzone dane pozwalają stwierdzić, że niepełnosprawność oraz długotrwała choroba są także poważnymi problemami w mieście. W 2012 roku liczba rodzin objętych pomocą z tych powodów wyniosła 113 (tj. 283 osoby). W roku 2013 liczba rodzin, które korzystały z pomocy ze względu na zły stan zdrowia spadła o dziesięć (103), zaś liczba osób w tych rodzinach wynosiła 236. Z kolei 115 rodzinom (tj. 512 osobom) udzielono z tego powodu pomocy społecznej w 2014 roku. Warto zauważyć, że o ile liczba rodzin korzystających ze wsparcia z powodu niepełnosprawności i

długotrwałej choroby na przestrzeni lat 2012-2014 nie zmieniła się w sposób istotny, o tyle wzrost liczby osób w rodzinach, którym udzielano pomocy był w tym okresie znaczący.

Kolejnym pod względem częstości występowania powodem udzielania pomocy społecznej pszowskim rodzinom jest ubóstwo. W roku 2012 OPS w Pszowie udzielił z tego powodu wsparcia 100 rodzinom i 246 członkom tych rodzin. Rok później liczba wspieranych rodzin wzrosła o cztery, a liczba osób w rodzinach, które objęte zostały tego typu pomocą zwiększyła się o 16. W roku 2014 ubóstwo było powodem przyznania pomocy społecznej 101 rodzinom (tj. o trzy mniej niż w roku poprzednim). Liczba osób, w tych rodzinach, korzystających z pomocy spadła z kolei o 44 osoby w porównaniu z rokiem 2013.

Na podstawie zestawionych informacji można także wnioskować o dużej skali problemu bezradności mieszkańców Pszowa w zakresie działań opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstw domowych, która staje się przyczyną przyznania pomocy społecznej. W roku 2012 pomoc taką przyznano łącznie 52 rodzinom zamieszkującym miasto, zaś liczba członków tych rodzin wyniosła 194. W kolejnym roku liczba rodzin i osób, którym udzielono tego rodzaju wsparcia zmieniła się nieznacznie (53 rodziny i 190 osób). Warty odnotowania jest jednak fakt, że w roku 2014 nastąpił gwałtowny wzrost (mniej więcej o 30%) liczby rodzin i osób, którym udzielono pomocy z powodu bezradności w zakresie sprawowania działań opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Wsparciem objęto łącznie 88 rodzin (tj. 261 osób).

W roku 2012 potrzeba ochrony macierzyństwa dostrzeżona została w 47 rodzinach. Wsparcia udzielono w tym czasie 194 osobom. W analizowanym okresie notuje się jednak spadek liczby rodzin i osób objętych pomocą z tego powodu: w 2013 roku dotyczyła ona 42 rodzin (178 osób), zaś w roku 2014 – 38 rodzin (165 osób).

Problem bezdomności jako przyczynę przyznania pomocy społecznej wskazano w odniesieniu do 24 rodzin w roku 2012, 20 w roku 2011 i 19 w roku 2012. Podano też, że liczba osób objętych pomocą z tego powodu wyniosła odpowiednio: 38, 20 i 19.

Alkoholizm był także relatywnie często wskazywanym powodem udzielania pomocy przez OPS w Pszowie. W roku 2012 beneficjentami ze względu na ten problem było 19 rodzin (35 osób). Rok później liczba rodzin wzrosła do 22 (47 osób), natomiast w roku 2014 nastąpił spadek liczby rodzin objętych pomocą z tego powodu (do 14, zaś liczba osób, których wsparcie dotyczyło wyniosła 22).

Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego w roku 2012 stały się przyczyną przyznania pomocy społecznej 12 rodzinom. Rok później ich liczba nie zmieniła się, zaś w 2014 spadła do ośmiu. Liczba członków rodzin, którym przyznano pomoc społeczną z tego powodu wyniosła odpowiednio: 19 (w 2012 roku), 23 (w roku 2013) i 11 (w roku 2014).

Także problem przemocy w rodzinie stanowi przyczynę przyznawania pomocy społecznej pszowskim. Na początku analizowanego okresu, tj. w 2012 roku liczba rodzin, którym przyznano pomoc z tego tytułu wyniosła 10, rok później – 14, natomiast w roku 2014 – 7. Z kolei liczba osób w rodzinach, w których ujawniono problem przemocy wyniosła odpowiednio: 31, 44 i 31.

Zdarzenie losowe jako powód udzielenia wsparcia wskazane było tylko jednokrotnie – w roku 2013 (pomoc została udzielona jednej rodzinie).

Sieroctwo, sytuacja kryzysowa, narkomania, potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi, trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy oraz klęska żywiołowa lub ekologiczna to problemy, które w latach 2012-2014 nie stanowią powodów udzielania pomocy społecznej w Pszowie.

TABELA 9. Liczba rodzin i liczba osób, którym przyznano pomoc społeczną w Pszowie w latach 2012-2014 – podział według powodów przyznania pomocy społecznej

	2012		2013		2014	
	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób
Ubóstwo	100	246	104	262	101	218
Bezdomność	24	38	20	20	19	19
Potrzeba ochrony macierzyństwa	47	194	42	178	38	165
Bezrobocie	149	394	156	413	152	394
Niepełnosprawność, długotrwała choroba	113	283	103	236	115	512
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	52	194	53	190	88	261
Przemoc w rodzinie	10	31	14	44	7	31
Alkoholizm	19	35	22	47	14	22
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	12	19	12	23	8	11
Zdarzenie losowe	0	0	1	bd.	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS w Pszowie.

5.1.1.3. ŚWIADCZENIA RODZINNE

Jedną z kluczowych form pomocy społecznej są zasiłki rodzinne. Tabela nr 10 zawiera dane dotyczące liczby rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne, jak również informacje na temat liczby dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny. Łączna liczba rodzin pobierających zasiłki rodzinne w mieście Pszów wyniosła w roku 2014 406, tj. o 58 mniej niż w roku poprzednim i o ponad 100 mniej niż w roku 2010. W konsekwencji, na przestrzeni trzech lat zmalała także łączna liczba dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek – z 728 w roku 2012 do 577 w roku 2014, jak również liczba dzieci w wieku do lat 17, na które pobierane są zasiłki rodzinne – z 675 do 535. Ogółem w roku 2012 udział dzieci w wieku do 17 lat mieszkających w Pszowie, na które rodzice otrzymywali zasiłki rodzinne w łącznej liczbie dzieci w tym wieku wyniósł 31%. Oznacza to, że mniej więcej co trzecie dziecko w tym wieku zamieszkujące miasto było objęte tą formą pomocy. Wskaźnik ten uległ zmniejszeniu w roku 2014 do poziomu 23,5%.

TABELA 10. Beneficjenci świadczeń rodzinnych w mieście Pszów w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci	512	464	406
Dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny – ogółem	728	623	577
Dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	675	575	535
Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku	31%	26%	23,5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS w Pszowie.

Koszty pomocy społecznej mogą być mierzone wydatkami miasta na świadczenia społeczne. Tabela nr 11 prezentuje zestawienie wydatków, jakie zostały poniesione w Pszowie w latach 2012-2014 na świadczenia rodzinne, zasiłki rodzinne oraz dodatki do zasiłków rodzinnych, jak również zasiłki pielęgnacyjne. Dane pokazują, że koszty związane z finansowaniem wszystkich świadczeń rodzinnych w roku 2014 zmalały w porównaniu z rokiem 2012 o blisko 167,5 tysiąca, co należy wiązać ze spadkiem liczby rodzin pobierających świadczenia.

Na przestrzeni lat 2012-2014 w mieście znacząco spadły również koszty związane z wypłatą zasiłków rodzinnych oraz dodatków do nich – różnica wynosi blisko 137 tysięcy złotych.

W analizowanym okresie widoczny jest natomiast wzrost wydatków związanych z finansowaniem zasiłków pielęgnacyjnych. Tendencję tę należy wiązać ze starzeniem się populacji, które skutkuje zwiększeniem się liczby osób w wieku 75 i więcej lat, którzy uprawnieni są do pobierania tego rodzaju świadczeń. Kwota zasiłków pielęgnacyjnych w Pszowie wzrosła na przestrzeni lat 2012-2014 o blisko 8,5 tysiąca złotych.

TABELA 11. Kwoty zasiłków rodzinnych wypłacanych w mieście Pszów w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
Świadczenia rodzinne	1 751 612,00 zł	1 700 070,00 zł	1 584 136,00 zł
Zasiłki rodzinne wraz z dodatkami	837 761,00 zł	823 215,00 zł	701 045,00 zł
Zasiłki pielęgnacyjne	500 616,00 zł	514 233,00 zł	509 031,00 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS w Pszowie.

5.1.2. PIECZA ZASTĘPCZA

Zadania z obszaru pieczy zastępczej (zarówno instytucjonalnej, jak i rodzinnej) są realizowane przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie. PCPR w Wodzisławiu Śląskim jest instytucją, która pełni funkcję organizatora pieczy zastępczej dla wszystkich gmin powiatu, w tym również Pszowa.

Dane dotyczące pieczy zastępczej nie podlegają dezagregacji do poziomu gminy lub miasta, stąd też prezentowane poniżej informacje odnoszą się do całego powiatu wodzisławskiego.

Rodzinna piecza zastępcza w powiecie jest realizowana przede wszystkim w rodzinach zastępczych, nie funkcjonują tu bowiem rodzinne domy dziecka.

Jak pokazują dane zawarte w tabeli nr 12, wśród rodzin zastępczych w latach 2012-2014 dominowały rodziny spokrewnione z dzieckiem. W roku 2012 było ich 111, zaś w roku 2012 ich liczba spadła o 5, natomiast rok później było ich 96. Z kolei liczba rodzin niezawodowych w analizowanym okresie wynosiła odpowiednio: 61 (2012 rok), 51 (2012 rok) i 48 (2014 rok). Na przestrzeni lat 2012-2014 wzrosła natomiast liczba zawodowych rodzin zastępczych – z sześciu na początku analizowanego okresu do siedmiu w roku 2013 i ośmiu w roku kolejnym. W roku 2012 i 2013 w powiecie funkcjonowały dwie rodziny o charakterze pogotowia opiekuńczego, jednak w roku 2013 ich liczba spadła o jedną.

Dane w tabeli wskazują ponadto na fakt, że w okresie od 2012 do 2014 roku zmianie uległa liczba dzieci umieszczonych we wszystkich typach rodzin zastępczych. Ogólna liczba dzieci w rodzinach spokrewnionych wyniosła 140 w roku 2012, 105 w roku 2013 i 96 w roku 2014. Zmniejszeniu uległa liczba dzieci przebywających w rodzinach niezawodowych: z 96 w roku 2012, 80 w roku 2013, do 72 w roku kolejnym. Z uwagi na wzrost liczby rodzin zawodowych zwiększyła się też liczba dzieci umieszczonych w tej formie rodzinnej pieczy zastępczej. O ile w roku 2012 przebywało w nich 22 wychowanków, a w roku 2011 – 31 wychowanków, o tyle w roku 2012 liczba ta wzrosła do 40. Coraz mniej dzieci w powiecie wodzisławskim umieszcza się w rodzinach o charakterze pogotowia opiekuńczego. W roku 2012 ten rodzaj pieczy zastosowano wobec 16 dzieci, zaś w 2013 – wobec siedmiorga.

Z danych uzyskanych z Ośrodka Pomocy Społecznej w Pszowie wynika, że w latach 2012-2014 w pieczy zastępczej umieszczono 20 dzieci z Pszowa, jednak osoby te mogą przebywać w rodzinach spoza miasta.

TABELA 12. Rodziny zastępcze w powiecie wodzisławskim w latach 2012-2014

	2012		2013		2014	
	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci
Rodziny spokrewnione	111	140	105	136	96	121
Rodziny niezawodowe	61	96	51	80	48	72
Rodziny zawodowe	6	22	7	31	8	40
Rodziny zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego	2	16	2	10	1	7

Źródło: opracowanie własne na podstawie Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2026 dla powiatu wodzisławskiego.

Jak pokazują dane zawarte w tabeli nr 13 na przestrzeni lat 2012-2014 wzrosła liczba usamodzielnionych wychowanków pieczy zastępczej, którym przyznano pomoc w związku z kontynuowaniem przez nich nauki. W roku 2012 takich osób było 34, natomiast w roku 2014 z tego rodzaju pomocy skorzystało 52 wychowanków. Z pomocy na zagospodarowanie skorzystało na początku analizowanego okresu 11 osób, w roku 2013 beneficjentami tej formy wsparcia było 10, zaś w roku 2014 12 osób.

TABELA 13. Pomoc osobom usamodzielnionym w powiecie wodzisławskim w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
Kontynuowanie nauki	34	42	52
Pomoc na zagospodarowanie	11	10	12

Źródło: opracowanie własne na podstawie Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2026 dla powiatu wodzisławskiego.

Instytucjonalna piecza zastępcza w powiecie wodzisławskim realizowana jest w dwóch placówkach Powiatowym Domu Dziecka w Gorzyczkach oraz Powiatowej Placówce Opiekuńczo-Wychowawczej w Wodzisławiu Śląskim, która działa od roku 2014 roku.

W powiatowym Domu Dziecka w Gorzyczkach w roku 2013 przebywało 41 dzieci, zaś w roku 2014 – 30 wychowanków. Najczęstszymi powodami umieszczenia dzieci w Domu dziecka jest alkoholizm i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. W roku 2014 placówkę opuściło 19 osób, spośród których:

- piętnaścioro wychowanków skierowano do Powiatowej Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej w Wodzisławiu Śląskim;
- jedno dziecko powróciło do rodziny naturalnej;
- dwoje dzieci umieszczono w rodzinie zastępczej;
- jeden wychowanek usamodzielniał się⁹.

5.2. NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ

Zgodnie z Ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 127, poz. 721 z 2011 r. z późn. zm.), definicja osoby niepełnosprawnej brzmi: „Niepełnosprawnymi są osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności ogranicza zdolności do wykonywania pracy zawodowej”.

Ustawa ta określa trzy stopnie niepełnosprawności:

⁹ Dane na podstawie *na podstawie Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2026 dla powiatu wodzisławskiego.*

- Znaczny – do znacznego stopnia niepełnosprawności kwalifikuje się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji,
- Umiarkowany – do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych,
- Lekki – do lekkiego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością fizyczną, lub mającą ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

Osobą niepełnosprawną jest osoba, która posiada orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony lub taka, która takiego orzeczenia nie posiada, lecz odczuwa ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku (zabawa, nauka, praca, samoobsługa).

Zbiorowość osób niepełnosprawnych dzieli się na dwie podstawowe grupy:

- osoby niepełnosprawne prawnie, tj. takie, które posiadały odpowiednie, aktualne orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony;
- osoby niepełnosprawne tylko biologicznie, tj. takie które nie posiadały orzeczenia, ale miały (odczuwały) całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania czynności podstawowych.

Kryterium do zakwalifikowania danej osoby do zbiorowości osób niepełnosprawnych prawnie jest posiadanie:

- aktualnego orzeczenia wydanego przez odpowiedni organ orzekający – dla osób w wieku 16 lat i więcej,
- uprawnienia do pobierania zasiłku pielęgnacyjnego – dla dzieci poniżej 16 roku życia.

Niepełnosprawni mieszkańcy Pszowa mogą skorzystać z instytucjonalnych form pomocy oferowanych przez następujące placówki:

- Dom Pomocy Społecznej im. Papieża Jana Pawła II w Gorzycach, który jest przeznaczony dla osób niepełnosprawnych fizycznie oraz osób w podeszłym wieku;
- Dom Pomocy Społecznej Sióstr Opatrzności Bożej w Wodzisławiu Śląskim, w którym przebywają kobiety, dzieci i młodzieży niepełnosprawni intelektualnie;
- Powiatowy Ośrodek Wsparcia Perła w Wodzisławiu Śląskim, który jest środowiskowym domem samopomocy dla osób przewlekle psychicznie chorych;
- Caritas Archidiecezji Katowickiej – Ośrodek Św. Hiacynta i Franciszek, w ramach którego prowadzone są:

- Ośrodek Wsparcia w Połomi – środowiskowy dom samopomocy przeznaczony dla osób upośledzonych umysłowo,
- Warsztat Terapii Zajęciowej w Wodzisławiu Śląskim, który stwarza możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych osobom niepełnosprawnym do podjęcia zatrudnienia;
- Warsztat Terapii Zajęciowej w Gorzycach, prowadzący działalność ukierunkowaną na rehabilitację społeczną i zawodową w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych osobom niepełnosprawnym do podjęcia zatrudnienia.

Ponadto pomocą osobom niepełnosprawnym zamieszkującym w Pszowie zajmują się organizacje pozarządowe. W ramach Towarzystwa Przyjaciół Pszowa działa Sekcja Osób Niepełnosprawnych, która stawia sobie za cel pomoc dzieciom niepełnosprawnym i ich rodzinom w tworzeniu godnego życia, organizowanie imprez artystycznych i rekreacyjnych, zagospodarowanie wolnego czasu po zajęciach szkolnych oraz integrację osób niepełnosprawnych ze środowiskiem lokalnym.

Problem niepełnosprawności w Pszowie można zdiagnozować na podstawie danych dotyczących wielkości wsparcia przeznaczanego dla osób o ograniczonej sprawności, udzielanego im przez lokalne instytucje pomocowe. Jak pokazują dane zawarte w tabeli nr 14, na przestrzeni lat 2012-2014 spadła w mieście liczba dorosłych osób niepełnosprawnych, korzystających z dofinansowania ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. W roku 2012 beneficjentami tego rodzaju wsparcia było łącznie 66 osób, spośród których 46 legitymowało się znacznym stopniem niepełnosprawności, 18 posiadało umiarkowany stopień niepełnosprawności, zaś dwie to niepełnosprawni w stopniu lekkim. W roku 2013 pomocą objęto 36 niepełnosprawnych pszowian, przy czym znaczny stopień niepełnosprawności posiadało 20 z nich, 13 osób korzystających ze wsparcia legitymowało się umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, a 3 osoby były uznane za niepełnosprawne w stopniu lekkim. Najmniej niepełnosprawnych uzyskało wsparcie z PFRON w roku 2014 – było to 17 osób ze znacznym i 11 z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności.

TABELA 14. Dorośli niepełnosprawni mieszkańcy Pszowa, korzystający z dofinansowania ze środków PFRON – podział ze względu na stopień niepełnosprawności w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
Znaczny stopień niepełnosprawności	46	20	17
Umiarkowany stopień niepełnosprawności	18	13	11
Lekki stopień niepełnosprawności	2	3	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Pszowie.

Inaczej prezentuje się tendencja dotycząca liczby zrealizowanych wniosków dotyczących dofinansowania rehabilitacji ze środków PFRON w latach 2012-2014. Dane zawarte w tabeli nr 15 świadczą o tym, że najwięcej tego typu wniosków zrealizowano w roku 2014 – było ich 13. Rok wcześniej ich liczba wyniosła 6, natomiast w roku 2012 – 8.

TABELA 15. Liczba zrealizowanych wniosków dotyczących dofinansowania rehabilitacji ze środków PFRON w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
Liczba wniosków	8	6	13

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Pszowie.

Osoby niepełnosprawne zamieszkujące Pszów są także beneficjentami świadczeń socjalnych. Jak pokazują dane przedstawione w tabeli nr 16, w latach 2012-2014 liczba rodzin pobierających świadczenia socjalne ze względu na niepełnosprawność nie zmieniała się znacząco. Najmniej takich rodzin odnotowano w roku 2012 – ich liczba wyniosła 355. Rok później wzrosła ona do 368, natomiast w roku 2014 spadła do 366.

TABELA 16. Liczba rodzin pobierających świadczenia socjalne ze względu na niepełnosprawność w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
Liczba rodzin pobierających świadczenia socjalne ze względu na niepełnosprawność	355	368	366

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Pszowie.

Niepełnosprawne dzieci i młodzież, zamieszkujące Pszów uczą się w szkołach podstawowych, gimnazjum oraz w szkołach ponadgimnazjalnych. Na podstawie informacji zaprezentowanych w tabeli nr 17 można stwierdzić, że na przestrzeni lat 2012-2014 wzrosła liczba niepełnosprawnych uczniów pszowskich szkół – z 7 na początku analizowanego okresu do 11 w roku 2014. Także liczba niepełnosprawnych uczniów nauczanych indywidualnie zwiększyła się: w 2012 roku nie odnotowano żadnej osoby nauczanej indywidualnie na tym poziomie edukacji, rok później pojawiła się jedna taka osoba, natomiast w roku 2014 były to już trzy osoby. W roku 2012 wśród pszowskich gimnazjalistów było dwanaścioro uczniów niepełnosprawnych, zaś w kolejnych analizowanych latach ich liczba spadła do 10. Na początku i na końcu analizowanego okresu troje niepełnosprawnych gimnazjalistów nauczanych było indywidualnie, a w roku 2013 tą formą nauczania objęto jedną osobę. W zasadniczych szkołach zawodowych w roku 2012 i 2013 uczyło się troje uczniów niepełnosprawnych, natomiast w roku 2014 czworo. W roku 2013 jedna osoba niepełnosprawna nauczana była indywidualnie – w pozostałych latach nie odnotowano takich uczniów w szkołach zawodowych. Dwoje uczniów niepełnosprawnych uczyło się w liceach i technikach w roku 2012, w kolejnych latach nie odnotowano już takich osób. Z kolei nauczaniem indywidualnym na tym poziomie kształcenia objęto dwie osoby w roku 2012, trzy w roku 2013 i jedną w roku 2014.

TABELA 17. Edukacja dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w Pszowie w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
Szkoły podstawowe			
Liczba uczniów niepełnosprawnych w oddziałach specjalnych, integracyjnych ogólnodostępnych	7	6	11
Liczba uczniów niepełnosprawnych indywidualnie nauczanych	0	1	3
Gimnazja			
Liczba uczniów niepełnosprawnych w oddziałach specjalnych, integracyjnych ogólnodostępnych	12	10	10
Liczba uczniów niepełnosprawnych indywidualnie nauczanych	3	1	3
Zasadnicze szkoły zawodowe			
Liczba uczniów niepełnosprawnych w oddziałach specjalnych, integracyjnych ogólnodostępnych	3	3	4
Liczba uczniów niepełnosprawnych indywidualnie nauczanych	0	1	0
Technika i licea			
Liczba uczniów niepełnosprawnych w oddziałach specjalnych, integracyjnych ogólnodostępnych	2	0	0
Liczba uczniów niepełnosprawnych indywidualnie nauczanych	2	3	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

5.3. ZASOBY MIESZKANIOWE I PROBLEM BEZDOMNOŚCI

Na terenie Pszowa dominuje zabudowa wielorodzinna; zabudowa jednorodzinna występuje w mieście w mniejszym natężeniu. Analiza przeprowadzona w związku z *Lokalnym programem rewitalizacji Gminy Miasta Pszów na lata 2010–2015* wskazuje, że stan techniczny budynków jest bardzo zróżnicowany. Na terenie miasta występują zmiany tektoniczne powodowane wydobywaniem węgla. Ich efektem jest szybko pogarszający się stan budynków – wymagają one częstych remontów i dużych nakładów inwestycyjnych na działania modernizacyjne.

W większości przypadków za zarządzanie i utrzymanie pod względem technicznym wielorodzinnych bloków mieszkaniowych odpowiedzialne są spółdzielnie mieszkaniowe – na ogół zasobów mieszkaniowych w Pszowie składają się w zasadniczej mierze lokale mieszkaniowe Zakładu Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Pszowie, Spółdzielni Mieszkaniowej „Orłowiec”, Spółdzielni Mieszkaniowej „ROW” oraz Agencji Nieruchomości Rolnych.

Dane GUS wskazują na stopniowo rosnący zasób lokali mieszkalnych w latach 2012-2014. Dynamika tego wzrostu jest jednak niewielka – wskazuje na to liczba mieszkań oddanych do użytku w omawianym okresie oraz przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania. Szczegółowe dane zawiera tabela 18.

TABELA 18. Zasoby mieszkaniowe miasta Pszów – lata 2010-2014

	2012	2013	2014
Liczba mieszkań	4515	4532	4542
Liczba izb mieszkalnych	19080	19191	19254
Powierzchnia użytkowa łącznie [w m ²]	356891	359523	361082
Przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania [w m ²]	79,0	79,3	79,5
Mieszkania oddane	34	23	20

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analiza przeprowadzona na potrzeby stworzenia *Strategii zrównoważonego rozwoju Gminy Miasta Pszów na lata 2011 – 2020* wykazała niedobór zasobów mieszkaniowych w mieście. Inwestycje w mieszkalnictwo w długim okresie pozostają na podobnym poziomie. Liczba pozwoleń na budowę wydanych przez Starostwo Powiatowe w Wodzisławiu Śląskim dla Miasta Pszów pozostaje na średnim poziomie 50 inwestycji.

Gospodarstwom domowym, które ze względu na swoją trudną sytuację ekonomiczną nie są w stanie pokrywać całości kosztów związanych z utrzymaniem mieszkania, wypłacane są dodatki mieszkaniowe. Jest to forma pomocy świadczona przez gminę, a realizowana przez Ośrodek Pomocy Społecznej. Z danych GUS wynika, że w 2012 roku wypłacono 968 takich świadczeń, a w 2013 roku – 1015. Można zatem wnioskować o pogarszającą się sytuację finansową mieszkańców miasta, która skutkuje problemami w zakresie regulowania zobowiązań związanych z użytkowaniem lokali mieszkalnych (dane GUS wskazują, że w 2013 roku zaległości w opłatach za mieszkanie w zasobach gminnych sięgnęły 12 tys. zł).

Zasadniczym problemem dotyczącym zasobów mieszkaniowych Pszowa pozostaje niewielka liczba mieszkań socjalnych – obecnie na terenie miasta istnieją dwa tego typu lokale, co stanowi zasób nieadekwatny wobec liczby mieszkańców znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.

Ponadto na terenie Pszowa nie funkcjonuje żadna noclegownia ani schronisko dla osób bezdomnych. Liczba osób bezdomnych jest niezwykle trudna do oszacowania. (Problem bezdomności jako przyczynę przyznania pomocy społecznej przez Ośrodek Pomocy Społecznej wskazano w sprawozdaniach w odniesieniu do 24 rodzin w roku 2010, 20 w roku 2011 i 19 w roku 2012. Podano też, że liczba osób objętych pomocą z tego powodu wyniosła odpowiednio: 38, 20 i 19). Sądzić należy, że zjawisko bezdomności ujawnia się w przestrzeni miasta Pszowa w jeszcze szersze skali i stanowi problem społeczny wymagający wypracowania skutecznych strategii zmierzających do ograniczania jego rozmiarów.

5.4. RYNEK PRACY I BEZROBOCIE

Pszów zamieszkiwany jest w większości przez ludność w wieku produkcyjnym. Według danych GUS w roku 2014 kategoria ta liczyła 9168 osób, co stanowiło 64,1% ogółu mieszkańców.

W analizowanym okresie (2012-2014) systematycznie wzrastało przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w powiecie wodzisławskim, co rzutuje bezpośrednio na sytuację zatrudnionych mieszkańców Pszowa. Mimo zauważalnego znacznego wzrostu przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego brutto, jest ono o około 13% niższe od średniego wynagrodzenia w kraju. Szczegółowe dane przedstawia tabela nr 19.

TABELA 19. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w powiecie wodzisławskim w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto	2904,69	3000,56	3139,42
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w relacji do średniej krajowej	77,6%	77,4%	78,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na przestrzeni ostatnich trzech lat wśród mieszkańców Pszowa można zaobserwować nieznaczne wahania w zakresie liczby zatrudnionych. W świetle dostępnych danych sytuację na rynku pracy w mieście ocenić należy jako w miarę stabilną, jednakże warto zauważyć spadek liczby zatrudnionych w latach 2013 i 2014 względem roku 2012 (różnica o ok. 90 osób), co jest zjawiskiem odbiegającym od tendencji ogólnopolskiej. Szczegółowe dane przedstawia tabela nr 20.

TABELA 20. Liczba zatrudnionych mieszkańców Pszowa – perspektywa dynamiczna (lata 2012-2014)

	mężczyźni	kobiety	ogółem
2012	602	757	1359
2013	541	729	1270
2014	552	724	1276

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Dane GUS wskazują na wzrost liczby podmiotów zarejestrowanych w bazie REGON w roku 2014 względem dwóch poprzednich lat. Uwidacznia się on wyłącznie w zakresie jednostek ulokowanych w sektorze prywatnym. Przyrost o dwadzieścia podmiotów wskazywać może na rosnącą dynamikę rynku pracy w Pszowie.

TABELA 21. Podmioty gospodarcze na terenie Pszowa – perspektywa dynamiczna (lata 2012-2014)

	2012	2013	2014
podmioty gospodarki narodowej – ogółem	811	808	828
sektor publiczny – ogółem	19	19	19
sektor publiczny – państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	16	16	16
sektor prywatny – ogółem	792	789	809
sektor prywatny – osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	674	669	685
sektor prywatny – spółki handlowe	25	28	31
sektor prywatny – spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	3	3	3
sektor prywatny – fundacje	3	3	3
sektor prywatny – stowarzyszenia i organizacje społeczne	14	15	15

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Dominującym sektorem zatrudnienia jest przemysł i budownictwo – ponad 45% mieszkańców Pszowa pracuje w tych branżach. Pokreślić także należy zdecydowaną dominację mężczyzn w tym sektorze – ich liczba przewyższa liczbę kobiet o ponad dwie trzecie. Na kolejnej pozycji lokują się pozostałe, nie wyszczególnione w klasyfikacji sektory (27,6%). W tych obszarach z kolei obserwuje się wyraźną dominację kobiet – ich liczba jest większa względem liczby mężczyzn o około trzy czwarte. Jeszcze mniejszy odsetek stanowią osoby zatrudnione w sektorach takich jak handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja. Stosunkowo niewielki odsetek mieszkańców miasta stanowią osoby zatrudnione w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie (9,5%). Zdecydowanie najmniej liczna jest kategoria zatrudnionych w różnorodnych branżach związanych z działalnością finansową i ubezpieczeniową oraz obsługą rynku nieruchomości (2,2%). Szczegółowe dane przedstawia tabela nr 22.

TABELA 22. Odsetki mieszkańców Pszowa zatrudnionych w wyróżnionych sektorach – perspektywa dynamiczna (lata 2012-2014)

	Ogólny odsetek zatrudnionych	Odsetek zatrudnionych kobiet	Odsetek zatrudnionych mężczyzn
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	9,5%	10,3%	8,8%
przemysł i budownictwo	45,7%	17,7%	68,3%
handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja	15,1%	20,6%	10,6%
działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości	2,2%	3,7%	1%
pozostałe usługi	27,5%	47,7%	11,3%
ogółem	100%	100%	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Powyższe dane wskazują, że najliczniejsza grupa mieszkańców Pszowa zatrudniona jest w branżach charakterystycznych dla społeczeństw nowoczesnych. Dość licznie reprezentowani są także przedstawiciele sektorów charakterystycznych dla społeczeństw późnonowoczesnych, związanych ze świadczeniem różnorodnych usług. Świadczyć może to o ulegającym transformacji rynku pracy, o przechodzeniu od modelu nowoczesnego do późnonowoczesnego. Sytuacja ta rodzi szereg konsekwencji – zarówno pozytywnych, jak i negatywnych – dla poszczególnych jednostek, jak i całej społeczności (zmiany dominujących sektorów oznaczają większą elastyczność pracy, ale jednocześnie wiążą się ze zmniejszeniem poziomu bezpieczeństwa socjalnego).

Na terenie miasta zjawisko bezrobocia osiąga poziom nieco niższy względem ogólnokrajowego. Dane GUS dotyczące roku 2013 wskazują na stopę bezrobocia w wysokości 11,6%, podczas gdy w skali kraju wynosiła ona 13,4%. Skala bezrobocia w Pszowie zbliżona jest natomiast do odnotowanej w odniesieniu do województwa śląskiego (11,6% w roku 2013) i powiatu wodzisławskiego (11,8% w roku 2013). Analiza danych z lat 2012-2015 wskazuje na systematyczne zmniejszanie się skali bezrobocia rejestrowanego. Dynamika tego zjawiska jest jednak stosunkowo niska.

Informacje PUP w Wodzisławiu Śląskim wskazują, że w październiku 2015 roku zarejestrowanych było 425 bezrobotnych mieszkańców Pszowa. Szczegółowe dane przedstawia tabela nr 23.

TABELA 23. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców Pszowa – podział ze względu na płeć

	2012	2013	2014	2015 (stan na 31.10)
mężczyźni	195	200	186	158
kobiety	333	312	289	267
ogółem	528	512	475	425

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i PUP w Wodzisławiu Śląskim

Analiza struktury płci bezrobotnych wskazuje na znaczną przewagę liczby kobiet nad liczbą mężczyzn wśród osób pozostających bez pracy. Dane GUS i PUP wskazują, że w grupie 425 bezrobotnych (stan na koniec października 2015 r.), kobiety stanowią zdecydowaną większość (267 bezrobotnych kobiet względem 158 bezrobotnych mężczyzn). Ta dysproporcja utrzymuje się na stałym poziomie w okresie ostatnich trzech lat. Decyduje o tym w zasadniczej mierze specyfika lokalnego rynku pracy, na którym ujawnia się zapotrzebowanie przede wszystkim na pracowników wykonujących prace fizyczne – zarówno proste, jak i wymagające specjalistycznych kwalifikacji i kompetencji. Zjawisko to powoduje, że mężczyźni częściej znajdują zatrudnienie i dłużej utrzymują pracę. Należy jednak podkreślić znacznie makrospołecznego zjawiska nierównego traktowania kobiet i mężczyzn w sferze zatrudnienia, które uwarunkowane jest wieloma czynnikami (m in. postrzeganiem jako niższej elastyczności kobiet w zakresie czasu pracy, obawami pracodawców o trudności wynikające z konieczności godzenia ról zawodowych i rodzinnych przez kobiety i innych stereotypów). Podkreślić jednakże należy, że w grupie kobiet odnotowuje się większą dynamikę w zakresie zmniejszania się skali problemu bezrobocia. Prowadzi to do wniosku o powoli postępującym zmniejszaniu się rozmiarów zjawiska feminizacji bezrobocia w mieście, co może być efektem dynamizacji procesu aktywizacji zawodowej kobiet w warunkach lokalnego rynku pracy.

Warto podkreślić, że systematycznie zmniejsza się w Pszowie udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. Jakkolwiek dynamika tego procesu jest stosunkowo niewielka, zaobserwowana tendencja wskazywać może na poprawiającą się sytuację na lokalnym rynku pracy. Szczegółowe dane przedstawia tabela nr 24.

TABELA 24. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym

	Odsetek bezrobotnych
2012	5,7%
2013	5,6%
2014	5,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Powyższe dane wskazują korespondują ze specyfiką zmian zachodzących na terenie powiatu wodzisławskiego. Dane GUS wskazują na zmniejszenie stopy bezrobocia w powiecie w latach 2013-2014. Procesy zachodzące w skali powiatu rzutują bezpośrednio na funkcjonowanie poszczególnych gmin warunkując transformacje możliwe do identyfikacji na terenie Pszowa. Szczegółowe dane przedstawia tabela nr 25.

TABELA 25. Dynamika bezrobocia w powiecie wodzisławskim – lata 2012-2014

	Stopa bezrobocia
2012	11,3%
2013	11,8%
2014	10,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Powyższe dane w znacznej mierze odzwierciedlają sytuację na krajowym rynku pracy – dynamika zmian bezrobocia w Pszowie jest zbliżona do ogólnopolskiej, koresponduje także ze zmianami zachodzącymi w skali województwa śląskiego, subregionu rybnickiego oraz powiatu wodzisławskiego.

Bardzo poważnym problemem w mieście jest bezrobocie młodych. W kategorii zarejestrowanych w PUP w Wodzisławiu Śląskim mieszkańców Pszowa pozostających bez pracy, blisko jedną piątą stanowią osoby w wieku do 25 lat (19,6%), a ponad jedną trzecią osoby w wieku od 25 do 34 lat (32,8%). Mamy zatem do czynienia z trudną sytuacją mieszkańców miasta wkraczających na rynek pracy. Spora część z nich boryka się z problemem znalezienia pierwszej pracy i zdobywaniem doświadczenia zawodowego. Ponadto okazuje się, że w trudnej sytuacji znajdują się także osoby mające już za sobą wejście na rynek pracy, lecz znajdujące się u progu kariery zawodowej – lokalny rynek pracy nie jest szczególnie przyjazny dla młodych pracowników.

Problem bezrobocia jest też dość dotkliwy dla osób w wieku powyżej 50 lat – wg PUP w Wodzisławiu Śląskim danych grupa zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców Pszowa w tej kategorii wiekowej wynosi 20%. Dane WUP w Katowicach wskazują jednoznacznie, że najmniej licznie wśród bezrobotnych reprezentowane są osoby funkcjonujące na rynku pracy przez dłuższy czas, mające doświadczenie, kompetencje i kwalifikacje pozwalające na zdobycie i utrzymanie pracy. Szczegółowe dane przedstawia tabela nr 26.

TABELA 26. Odsetki bezrobotnych mieszkańców Pszowa – podział według kategorii wiekowych

	Odsetek zarejestrowanych bezrobotnych (stan na 30.09.2015)
18-24 lata	19,6%
25-34 lata	32,8%
35-44 lata	16,8%
45-54 lata	18,0%
55-59 lat	10,2%
60 i więcej lat	2,6%
Ogółem	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Katowicach.

Analiza struktury wieku bezrobotnych w Pszowie prowadzi do wniosku o najtrudniejszej sytuacji osób wkraczających na rynek pracy i zdobywających pierwsze doświadczenia zawodowe. Można także mówić o istnieniu polaryzacji wiekowej populacji bezrobotnych. Bezrobocie dotyka w szczególności najmłodsze i najstarsze osoby usiłujące funkcjonować na rynku pracy.

Na fakt pozostawania bez pracy ma wpływ wykształcenie. Analiza danych pochodzących z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Katowicach wskazuje, że wśród zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców Pszowa najliczniejsze są kategorie osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (28,6%) oraz gimnazjalnym i niższym (28,1%). Na przeciwnym biegunie znajdują się osoby legitymujące się wykształceniem wyższym, które stanowią 10,9% zarejestrowanych. Szczegółowe dane przedstawia tabela nr 27.

TABELA 27. Struktura wykształcenia mieszkańców Pszowa zarejestrowanych w PUP w Wodzisławiu Śląskim

	Odsetek
wyższe	10,9%
policealne i średnie zawodowe	25,3%
średnie ogólnokształcące	7,1%
zasadnicze zawodowe	28,6%
gimnazjalne i poniżej	28,1%
ogółem	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Katowicach na koniec września 2015.

Interpretując powyższe dane, należy uwzględnić korelację poziomu wykształcenia i wieku – obydwa te czynniki są ze sobą często sprzężone i – będąc bezpośrednio związane z doświadczeniem zawodowym – warunkują pozycję pracownika na rynku. Należy także uwzględnić fakt wyższego poziomu kapitału kulturowego i społecznego charakteryzującego osoby legitymujące się wyższym poziomem wykształcenia. Te potencjały w znaczący sposób ułatwiają poszukiwanie i utrzymanie pracy w warunkach dynamicznych przeobrażeń rynku pracy.

Z wykształceniem oraz wiekiem wiąże się kwestia kwalifikacji zawodowych. Dane pochodzące z PUP w Wodzisławiu Śląskim wskazują, że w Pszowie wśród zarejestrowanych bezrobotnych jedną czwartą (25%) stanowią osoby bez kwalifikacji zawodowych (dane na koniec października 2015). Należy podkreślić, że jest to grupa znajdująca się w szczególnie trudnej sytuacji w realiach postępującej profesjonalizacji rynku pracy i rosnących wymagań pracodawców. Podobnie liczna jest kategoria osób bez stażu pracy – 24,5%. Powyższe dane jednoznacznie wskazują na duże znaczenie doświadczenia zawodowego na rynku pracy. Osoby, które rozpoczynają dopiero karierę zawodową lub jedynie w ograniczony, krótkotrwały sposób funkcjonowały w sferze zawodowej znajdują się w wyjątkowo trudnym położeniu. Doświadczenie zawodowe wynikające ze stażu pracy jest jednym z najważniejszych (o ile nie najważniejszym) atutem pracownika funkcjonującego w realiach współczesnego rynku pracy.

Poważnym problemem w mieście jest długotrwałe bezrobocie. Wśród zarejestrowanych w PUP w Wodzisławiu Śląskim mieszkańców Pszowa ponad połowę (50,4%) stanowią osoby, które pozostają bez

pracy ponad rok. Należy podkreślić, że w kategorii bezrobotnych długotrwale 65% stanowią kobiety, co wskazuje na trudniejszą sytuację kobiet na lokalnym rynku pracy (stan na koniec października 2015). Analiza dynamiki zjawiska długotrwałego bezrobocia wskazuje na wahania w tym zakresie. W ostatnim roku zaobserwowano spadek liczby długotrwale bezrobotnych, co może być spowodowane skuteczniejszą aktywizacją zawodową. Szczegółowe dane przedstawia tabela nr 28.

TABELA 28. Dynamika bezrobocia długotrwałego w Pszowie – lata 2012-2015

	Liczba długotrwale bezrobotnych mieszkańców Pszowa
XII 2012	223
XII 2013	241
XII 2014	241
X 2015	214

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Wodzisławiu Śląskim.

Powyższe dane wskazują na znaczną skalę długotrwałego bezrobocia, które może przeradzać się w zjawisko chroniczne mocno utrudniając aktywizację zawodową osób nim dotkniętych. Ponadto pojawia się realne zagrożenie transmisji niekorzystnych wzorów kulturowych, mogących prowadzić do intensyfikacji zjawiska dziedziczenia bezrobocia, a w konsekwencji do ubóstwa.

Sytuacja finansowa bezrobotnych jest niekorzystna – wśród zarejestrowanych jedynie 10,6% stanowią osoby z prawem do zasiłku (dane na koniec października 2015), pozostała część nie może liczyć na to świadczenie i utrzymuje się z innych świadczeń socjalnych, a także (bardzo często) z pracy nielegalnej, nie opierającej się o umowy cywilno-prawne.

Istotną barierą utrudniającą funkcjonowanie na rynku pracy są różne formy niepełnosprawności. Wśród zarejestrowanych w wodzisławskim PUP mieszkańców Pszowa 6,1% stanowią osoby z niepełnosprawnością. Ich liczba na przestrzeni ostatnich trzech lat nieznacznie spadła – w grudniu 2012 były to 32 osoby, obecnie jest ich 26. Można zatem stwierdzić, że bezrobocie w tej kategorii utrzymuje się na podobnym poziomie.

Mieszkańcy Pszowa są aktywizowani zawodowo – pewna część populacji jest dotknięta problemem bezrobocia jedynie chwilowo. Świadczą o tym dane pochodzące z wodzisławskiego PUP. Co miesiąc około 12-14% osób jest wyłączanych z ewidencji bezrobotnych. Głównym powodem jest najczęściej podjęcie przez osobę zarejestrowaną pracy niesubsydiowanej (ok. 5-7%). Przypadki podejmowania pracy subsydiowanej zdarzają się obecnie wyjątkowo rzadko – w latach 2012-2015 zaledwie kilka osób miesięcznie podejmowało tego typu aktywność.

Rzadko powodem wyrejestrowania jest rozpoczęcie szkolenia lub stażu – w skali miesiąca są to jednostkowe przypadki.

Warto także zauważyć, iż dość często w skali miesiąca kilka osób dobrowolnie rezygnuje ze statusu bezrobotnego, a także, co istotniejsze, miesięcznie ok. 2-5% zarejestrowanych jest wyłączanych z ewidencji ze względu na brak potwierdzenia gotowości do podjęcia pracy. Wskazuje to na istnienie

kategorii osób faktycznie nie zainteresowanych podjęciem pracy. Jest to grupa, w której szczególnie trudno realizować działania aktywizacyjne.

W ramach bieżącej działalności PUP w Wodzisławiu Śląskim nawiązuje i utrzymuje kontakty z pracodawcami z terenu miast Pszowa w celu pozyskania ofert pracy. Systematycznie monitorowane są także oczekiwania pracodawców w zakresie korzystania z usług urzędu pracy. Działania PUP ukierunkowane są na umożliwienie kontaktu bezrobotnych i poszukujących pracy w Pszowie z pracodawcami. Pośrednictwo w zakresie pozyskiwania pracy realizowane jest w różnorodnych formach. Do najpopularniejszych należą: pośrednictwo otwarte i zamknięte, giełdy pracy i targi pracy.

5.5. UZALEŻNIENIA I PRZEMOC W RODZINIE

5.5.1. UZALEŻNIENIA

Alkoholizm i narkomania należą do najpoważniejszych problemów społecznych. Zjawiska te powodują szkody we wszystkich sferach życia człowieka, mając istotny wpływ zarówno na poczucie bezpieczeństwa społecznego, jak również na ogólny stan zdrowia, zdolność do konkurencji na coraz bardziej wymagającym rynku pracy oraz relacje rodzinne i międzyludzkie. Do przyczyn popadania w alkoholizm można zaliczyć uwarunkowania społeczne, nieprawidłowe wzorce rodzinne, brak celów życiowych, utratę zatrudnienia.

Wzrostowi skali narkomanii sprzyja powszechność i dostępność środków odurzających, panująca moda na ich zażywanie oraz fakt, że narkotyki często są traktowane jako używka pozwalająca na oderwanie od codziennych problemów, środek obronny przed trudnościami, sposób na rozładowanie stresu i konfliktów oraz środek dostarczający nowych wrażeń i doznań psychofizycznych.

Alkoholizm najczęściej pojmowany jest jako całościowy problem związany z używaniem napojów alkoholowych. Rozumie się przez to zarówno upośledzenie decyzji dotyczących rozpoczynania picia alkoholu, jak i polegających na niemożności przerwania picia alkoholu. Problem alkoholizmu rozpatrywany jest zasadniczo w dwóch płaszczyznach:

- jako choroba alkoholowa (utrata kontroli picia, niemożność utrzymania się w abstynencji),
- jako zagadnienie spożycia napojów alkoholowych i akceptowanych przez społeczeństwo wzoru picia, co stwarza konieczność poszukiwania alkoholu.

Jak wskazują dane zawarte w tabeli nr 29, na terenie miasta funkcjonuje kilkadziesiąt punktów sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży, jak i do spożycia w miejscu sprzedaży. Ich liczba na przestrzeni ostatnich trzech lat uległa zmniejszeniu, jednakże w dalszym ciągu dostępność alkoholu w Pszowie jest wysoka.

TABELA 29. Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w Pszowie w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży (sklepy)	41	34	34
Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży (lokale gastronomiczne)	22	27	20

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Pszowie.

Dane zawarte w tabeli nr 30 wskazują, że w latach 2012-2014 wzrasta liczba wydawanych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych, a liczba likwidowanych rocznie punktów, w których można zaopatrzyć się w alkohol systematycznie maleje.

TABELA 30. Liczba wydanych zezwoleń i likwidacji punktów sprzedaży napojów alkoholowych

	2012	2013	2014
Liczba wydanych zezwoleń	72	83	97
Liczba zlikwidowanych punktów	11	12	7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Pszowie.

Z tytułu opłat za koncesję na sprzedaż alkoholu budżet miasta osiąga wpływy określane mianem podatku „korkowego”. Fundusz korkowy jest rodzajem podatku, który płacą sprzedawcy alkoholu działający na terenie gmin na ich rzecz. Z dostarczonych przez przedsiębiorców wpływów władze samorządowe mają obowiązek finansować akcje przeciwdziałające problemom alkoholowym i narkotykowym, łagodzące ich następstwa oraz na prewencję. W Pszowie na przestrzeni ostatnich trzech lat można zaobserwować systematycznie zmniejszające się wpływy do budżet z tego tytułu. Szczegółowe dane zawiera tabela nr 31.

TABELA 31. Wpływy z tytułu koncesji na sprzedaż napojów alkoholowych w Pszowie

	Wpływy [w złotych]
2012	274 699,30
2013	271 348,90
2014	269 154,42

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Pszowie.

Powyższe dane wskazują na coraz mniejszą pulę środków możliwych do wykorzystania w zakresie prowadzenia działalności profilaktycznej wobec zagrożeń związanych z alkoholizmem i narkomanią, jak i sygnalizują zmniejszającą się liczbę koncesji na sprzedaż alkoholu.

Ponadto należy wziąć pod uwagę, że rzeczywista skala dostępności napojów alkoholowych może być większa, aniżeli wynika to z oficjalnych statystyk. Trzeba bowiem uwzględnić zjawiska związane z nielegalnym obrotem alkoholem pochodzącym z przemytu oraz produkowanego samodzielnie. Jeszcze trudniejsze jest uchwycenie skali zjawiska narkomanii – obrót narkotykami i dopalaczami jako substancjami nielegalnymi nie podlega właściwie żadnemu ewidencjonowaniu. Ponadto trzeba podkreślić, że prowadzenie badań sondażowych w zróżnicowanych środowiskach społecznych także nie dostarcza miarodajnych danych ze względu na charakter zjawiska, które postrzegane jest jako „społecznie drażliwe” i rzutuje na szczerść wypowiedzi tak młodocianych, jak i dorosłych uczestników przedsięwzięć badawczych.

Liczba osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków oraz dotkniętych problemem przemocy w rodzinie z powodu ich nadużywania jest trudna do ustalenia.

Pewien pogląd na skalę problemu uzależnień dają dane dotyczące liczby rodzin i osób objętych pomocą społeczną ze względu na ten czynnik. Z danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Pszowie wynika, że zarówno liczba rodzin, jak i poszczególnych mieszkańców miasta korzystających ze wsparcia ze względu na problem alkoholowy, była na przestrzeni ostatnich lat zróżnicowana. Najwięcej rodzin i osób w rodzinach objęto pomocą w roku 2013 (odpowiednio 22 i 47). W roku 2014 odnotowano pewien spadek korzystających z pomocy ze względu na problem alkoholowy. Szczegółowe dane przedstawia tabela nr 32.

TABELA 32. Pomoc udzielana rodzinom i ich członkom udzielana przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Pszowie ze względu na problem alkoholowy w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
Liczba rodzin	19	22	14
Liczba osób w rodzinach	35	47	22

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Pszowie.

Próbując oszacować skalę problemu uzależnienia od alkoholu warto także zwrócić uwagę na dane wskazujące na liczbę osób korzystających z porad w punktach konsultacyjno-informacyjnych. Na terenie Pszowa w latach 2012-2014 funkcjonowała jedna taka placówka. Zaprezentowane w tabeli nr 33 wielkości wskaźnikowe jednoznacznie wskazują na wzrost zainteresowania pomocą w zakresie wychodzenia z problemu alkoholowego. Znaczny wzrost liczby osób korzystających ze wsparcia instytucjonalnego w tym zakresie może być interpretowany jako wskaźnik rosnącej dynamiki problemu uzależnień w mieście. Bardzo prawdopodobne jest jednak, że skala tego zjawiska utrzymuje się na podobnym poziomie, a wzrasta świadomość społeczna dotycząca skutków choroby alkoholowej oraz zwiększa się zaufanie do instytucji pomocowych, co wpływa na rosnącą liczbę osób zwracających się z prośbą o wsparcie do wyspecjalizowanych podmiotów ułatwiających rozwiązywanie problemów wynikających z uzależnienia od alkoholu.

TABELA 33. Liczba osób oraz udzielonych im porad w punkcie/punktach konsultacyjno-informacyjnych w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
Osoby z problemem alkoholowym	30	115	149
Dorośli członkowie rodziny osoby z problemem alkoholowym (w tym współuzależnionym i DDA)	–	47	69

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Pszowie.

Na terenie Pszowa działa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii. W ramach Komisji działa trzyosobowy Zespół Motywacyjny, do zadań którego należy prowadzenie rozmów z osobami dotkniętymi problemem uzależnień.

W 2012 roku odbyły się cztery posiedzenia GKRPA i PN na które wezwano 20 osób. Łącznie przeprowadzono rozmowy interwencyjno-motywacyjne z 14 osobami (każdą z nich należy ocenić jako efektywną – z zakończeniem procedury).

W 2013 roku odbyło się 9 posiedzeń Komisji. Wystosowano w tym okresie 116 wezwań, przeprowadzono 47 rozmów, w tym jako efektywne zakwalifikować należy 18. W celu określenia stopnia uzależnienia od alkoholu skierowano na badania 7 osób, 2 osoby nie zgłosiły się na badanie. Ponadto wydano 5 opinii biegłych - wszystkie ze wskazaniem do leczenia stacjonarnego. Do Sądu Rejonowego w Wodzisławiu Śl. złożono 7 wniosków o skierowanie na leczenie odwykowe w trybie stacjonarnym, z czego 4 wnioski zakończono skierowaniem na leczenie (jeden wniosek został oddalony).

W 2014 roku odbyło się 10 posiedzeń. Wystosowano 148 wezwań, przeprowadzono 69 rozmów, zakończono 25 procedur. W celu określenia stopnia uzależnienia od alkoholu skierowano na badania 8 osób, 4 osoby nie zgłosiły się na badanie, ponadto wydano 4 opinie biegłych w tym wszystkie opinie ze wskazaniem do leczenia stacjonarnego. Do Sądu Rejonowego w Wodzisławiu Śl. złożono 5 wniosków o skierowanie na leczenie odwykowe w trybie stacjonarnym (jeden wniosek został wycofany).

Ze względu na rosnącą liczbę zadań leżących w kompetencji Zespołu (duży wzrost liczby osób objętych działaniami Komisji w omawianym okresie) należy rozważyć zmianę struktury finansowania działalności Komisji (podniesienie wynagrodzeń dla członków Zespołu, który w zasadniczej mierze realizuje zadania stawiane przed GKRPA i PN).

Istotną kwestią wpływającą na skalę problemu uzależnienia od alkoholu i narkotyków wśród dorosłych jest profilaktyka prowadzona w środowisku dzieci i młodzieży od najwcześniejszych etapów edukacji. Na terenie Pszowa realizowane są programy ukierunkowane na podnoszenie świadomości zagrożeń związanych z używaniem substancji psychoaktywnych wśród młodzieży.

TABELA 34. Charakterystyka programów profilaktyki alkoholowej realizowanych wśród dzieci i młodzieży w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
Liczba uczniów uczestniczących w programach	1080	b.d.	990
Liczba nauczycieli lub wychowawców uczestniczących w programach	17	b.d.	50
Wysokość środków finansowych przeznaczonych w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2014 roku na realizację programów (w zł.)	15 680,00	7260	4 331,05

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Pszowie.

Powyższe dane wskazują na wysoki poziom zaangażowania młodzieży w programy profilaktyczne. Można także odnotować rosnącą liczbę pedagogów czynnie włączających się w działania o charakterze profilaktycznym. Problematyczne może być jednak ograniczanie środków finansowych przeznaczonych na wdrażanie omawianych działań – w 2014 roku spadły one o dwie trzecie względem roku 2012.

Na terenie miasta działają dwie świetlice prowadzące działalność ukierunkowaną na ograniczanie problemów społecznych w środowisku dzieci i młodzieży. Jedna z nich realizuje program socjoterapeutyczny, natomiast druga program opiekuńczo-wychowawczy. Obie placówki prowadzą działalność ukierunkowaną na ograniczanie skali problemu uzależnień w środowisku dziecięco-młodzieżowym. Ze wsparcia obu placówek korzysta kilkadziesiąt dzieci. Warto podkreślić, że w roku 2014 odnotowano istotny wzrost liczby uczestników zajęć realizowanych przez świetlicę ukierunkowaną na realizację programu socjoterapeutycznego. Szczegółowe dane przedstawia tabela nr 35.

TABELA 35. Liczba dzieci uczestniczących w zajęciach prowadzonych pod egidą świetlic środowiskowych w latach 2012-2014

	Świetlica realizująca program opiekuńczo-wychowawczy	Świetlica realizująca program socjoterapeutyczny
2012	25	25
2013	25	29
2014	24	37

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Pszowie.

W grupach dzieci i młodzieży korzystających z oferty obu świetlic znajdują się osoby wychowujące się w rodzinach alkoholowych. Ich liczba w analizowanym okresie uległa zmniejszeniu. W roku 2014 wśród korzystających z usług świetlicy realizującej program opiekuńczo-wychowawczy około połowy, a w grupie korzystających z usług świetlicy realizującej program socjoterapeutyczny około jednej piątej stanowiły dzieci z rodzin alkoholowych. Szczegółowe dane przedstawia tabela nr 36.

TABELA 36. Liczba dzieci z rodzin alkoholowych uczestniczących w zajęciach prowadzonych pod egidą świetlic środowiskowych w latach 2012-2014

	Świetlica realizująca program opiekuńczo-wychowawczy	Świetlica realizująca program socjoterapeutyczny
2012	16	20
2013	11	14
2014	11	7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Pszowie.

Wydaje się, że omówione proporcje nie odpowiadają rzeczywistym potrzebom związanym z wyrównywaniem deficytów społeczno-kutrowych dzieci i młodzieży socjalizowanych w dysfunkcyjnych środowiskach wychowawczych.

W omawianym okresie środki na funkcjonowanie świetlicy realizującej program opiekuńczo-wychowawczy były stałe – co roku wysokość kwoty przeznaczonej na ten cel wynosiła 27 tys. zł. W roku 2014 nakłady na działalność świetlicy realizującej program socjoterapeutyczny przekraczały 232 tys. złotych, jest to najniższa kwota na przestrzeni analizowanych trzech lat – w roku 2012 na ten cel wydatkowano blisko 250 tys. zł. Szczegółowe dane przedstawia tabela nr 37.

TABELA 37. Nakłady na działalność świetlic środowiskowych w latach 2012-2014

	Świetlica realizująca program opiekuńczo-wychowawczy	Świetlica realizująca program socjoterapeutyczny
2012	27 000,00 zł	246 858,99 zł
2013	27 000,00 zł	248 049,60 zł
2014	27 000,00 zł	232 583,43 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Pszowie.

W roku 2014 w świetlicy realizującej program socjoterapeutyczny zatrudnionych było trzech wychowawców (pełny etat), a w świetlicy realizującej program opiekuńczo-wychowawczy dwóch (w wymiarze połowy i trzech czwartych etatu), ponadto w działalność tej placówki zaangażowanych było pięcioro wolontariuszy, którzy w sposób regularny i systematyczny współpracowali z personelem placówki.

Szczególnym problemem społecznym ze względu na trudności związane z diagnozą i prowadzeniem działalności profilaktycznej jest kwestia uzależnienia od narkotyków. W Pszowie realizowane są działania zmierzające do podnoszenia świadomości zagrożeń związanych z używaniem narkotyków i dopalaczy. W omawianym okresie waha się liczba programów, placówek, w których są realizowane oraz uczestników tych działań. Zmienne są także nakłady finansowe przeznaczone na te cele. W roku 2014 wydatkowano na realizację programów profilaktycznych 2000 zł. Te środki łącznie z zaangażowaniem nieodpłatnym organizatorów i osób prowadzących zajęcia, wkłady i warsztaty pozwoliły na objęcie działalnością profilaktyczną wobec narkotyków 800 uczestników (dzieci i młodzież). Szczegółowe dane przedstawia tabela nr 38.

TABELA 38. Skala działań profilaktycznych wobec narkotyków i opalaczy realizowanych w środowisku dzieci i młodzieży w Pszowie w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
Liczba placówek (w tym liczba szkół)	6	3	7
Liczba programów	5	1	b.d.
Liczba uczestników	995	170	800
Nakłady finansowe (w zł.)	3567,13	3998,91	2000

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Pszowie.

Powyższe dane wskazują na stosunkowo niskie nakłady finansowe przeznaczane na realizację omawianego zadania, jednakże wskaźniki określone przez liczbę zaangażowanych uczestników programów profilaktycznych i liczbę placówek, w obrębie których są one realizowane, ocenić należy jako wysokie (sytuacja ta wynika z zaangażowania w realizację działań specjalistów świadczących swoje usługi nieodpłatnie).

5.5.2. PRZEMOC W RODZINIE

Kwestie dotyczące przemocy w rodzinie reguluje ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.). W myśl przepisów ustawy przemoc w rodzinie definiuje się jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny¹⁰, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą (art. 2 ustawy).

W związku z powyższym przemoc w rodzinie można rozumieć jako zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie przeciw członkowi rodziny, naruszające prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkody. Przemoc w rodzinie charakteryzuje się tym, że:

- jest intencjonalna, co oznacza, że jest zamierzonym działaniem człowieka i ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary;
- siły są nierównomierne – w relacji jedna ze stron ma przewagę nad drugą, tzn. ofiara jest słabsza, a sprawca silniejszy.
- narusza prawa i dobra osobiste, co związane jest z tym, że sprawca wykorzystuje przewagę siły narusza podstawowe prawa ofiary (np. prawo do nietykalności fizycznej, godności, szacunku itd.);

¹⁰ Ustawa jako członka rodziny definiuje „osobę najbliższą w rozumieniu art. 115 § 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.), a także inną osobę wspólnie zamieszkującą lub gospodarującą”.

- powoduje cierpienie i ból, co oznacza, że sprawca naraża zdrowie i życie ofiary na poważne szkody; doświadczanie bólu i cierpienia sprawia, że ofiara ma mniejszą zdolność do samoobrony¹¹.

W literaturze przedmiotu wyróżnia się najczęściej cztery podstawowe formy przemocy: przemoc fizyczną, znęcanie się psychiczne i emocjonalne, wykorzystywanie seksualne, zaniedbywanie¹². Wymienione formy krzywdzenia na ogół występują łącznie.

Jedną z najpełniejszych klasyfikacji przemocy w rodzinie proponują Brownie i Herbert, dokonując zróżnicowania form przemocy, biorąc pod uwagę rodzaj zachowania sprawcy (ich aktywność/bierność) oraz metody działania sprawcy. Tę dwuczynnikową klasyfikację przemocy w rodzinie prezentuje tabela nr 22. Przemoc fizyczna związana z aktywnymi nadużyciami może przybierać formę dokonywania obrażeń, nie będących skutkiem wypadku (bicie, szarpanie, kopanie, potrząsanie itp.), jak również zniewolenia z użyciem siły. Do biernych zaniedbań, noszących znamiona przemocy fizycznej zalicza się brak opieki zdrowotnej oraz fizyczne zaniedbanie. Aktywna przemoc psychiczna może polegać na: poniżaniu, nadużyciach emocjonalnych oraz pozbawieniu środków materialnych. Bierne zaniedbania, wskazujące na stosowanie przemocy psychicznej to: nieokazywanie uczuć, lekceważenie emocjonalne oraz lekceważenie potrzeb materialnych. Z kolei aktywne nadużycia związane ze stosowaniem przemocy seksualnej to kazirodztwo oraz napad i gwałt. Z bierną przemocą seksualną mamy do czynienia wówczas, gdy sprawca nie zapewnia ofierze należytej opieki lub gdy nakłania ją do prostytucji.

TABELA 39. Dwuczynnikowa klasyfikacja przemocy w rodzinie

Formy/przejawy przemocy	przemoc fizyczna	przemoc psychiczna	przemoc seksualna
aktywne nadużycia	<ul style="list-style-type: none"> – obrażenia, które nie są skutkiem wypadku; – zniewolenie z użyciem siły i uwięzienie. 	<ul style="list-style-type: none"> – poniżenie; – nadużycia emocjonalne; – pozbawienie środków materialnych. 	<ul style="list-style-type: none"> – kazirodztwo; – napad i gwałt.
bierne zaniedbanie	<ul style="list-style-type: none"> – brak opieki zdrowotnej; – fizyczne zaniedbanie. 	<ul style="list-style-type: none"> – nieokazywanie uczuć; – lekceważenie emocjonalne; – lekceważenie potrzeb materialnych 	<ul style="list-style-type: none"> – brak należytej opieki; – prostytucja.

Źródło: L. Krzywicka, *Przemoc w rodzinie – specyfika pracy socjalnej z ofiarami przemocy*, w: *Praca socjalna wobec współczesnych problemów społecznych. Materiały pomocnicze dla słuchaczy specjalizacji II stopnia w zawodzie pracownik socjalny*, red. S. Pawlas-Czyż, Toruń 2007, s.125.

Dodatkowo, Jerzy Mellibruda wyróżnia dwa rodzaje przemocy, biorąc pod uwagę jej źródło. Mówi on o przemocy gorącej (spontanicznej) oraz chłodnej (instrumentalnej)¹³. Tym, co skłania sprawcę do stosowania przemocy gorącej jest poczucie frustracji i niemocy – doświadczą on trudnych do powstrzymania uczuć gniewu i wściekłości. Z kolei przemoc chłodna stanowi część wyposażenia

¹¹ <http://www.niebieskalinia.pl/edukacja/podstawowe-informacje-o-przemocy/definicje>, [20.12.2013].

¹² L. Krzywicka, *Przemoc w rodzinie – specyfika pracy socjalnej z ofiarami przemocy*, w: *Praca socjalna wobec współczesnych problemów społecznych. Materiały pomocnicze dla słuchaczy specjalizacji II stopnia w zawodzie pracownik socjalny*, red. S. Pawlas-Czyż, Toruń 2007, s. 124.

¹³ J. Mellibruda za L. Krzywicka, *Przemoc...*, dz. cyt., s. 125.

psychicznego jednostki, która poprzez jej stosowanie realizuje utrwalone wzorce postępowania i rozwija się na gruncie autorytarnych modeli współżycia między ludźmi.

Jak podkreśla Liliana Krzywicka, wskazane powyżej różne formy przemocy na ogół występują łącznie, w związku z czym „sytuacja ofiary przypomina więc uwikłanie w sieć działań opartych na przemocy, pozbawiając ją poczucia wpływu i uniemożliwiając normalne funkcjonowanie”¹⁴.

Ofiarami przemocy w rodzinie są najczęściej kobiety (58%) oraz dzieci do lat 13 (24%). Natomiast sprawcami przemocy są głównie mężczyźni (96%), będący często pod wpływem alkoholu¹⁵.

Ofiary przemocy wymagają pomocy z zewnątrz. Świadczą ją przedstawiciele różnych służb – w wielu przypadkach potrzebna jest pomoc wielu służb naraz. Do instytucji, których zadaniem jest udzielanie pomocy ofiarom przemocy domowej zalicza się:

- **Policję**, która ma obowiązek interwencji w sytuacji zgłoszenia przemocy domowej; skuteczna interwencja polega na zatrzymaniu sprawcy, jeśli stwarza zagrożenie dla otoczenia i na wypełnieniu Niebieskiej Karty;
- **Prokuraturę**, której zadaniem jest wszczęcie postępowania przygotowawczego w celu sprawdzenia, czy faktycznie popełniono przestępstwo; w zależności od oceny zebranego materiału dowodowego postępowanie może zakończyć się skierowaniem aktu oskarżenia do sądu, umorzeniem dochodzenia lub warunkowym umorzeniem;
- **Pomoc Społeczną**, która udziela wsparcia przewidzianego w Ustawie o pomocy społecznej osobom i rodzinom w celu przezwyciężenia trudnych sytuacji życiowych, których same nie są w stanie pokonać, a także zapobieganie powstawaniu tych sytuacji – do sytuacji takich zalicza się m.in. doświadczanie przemocy domowej;
- **Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych**, która udziela pomocy wówczas, gdy aktem przemocy towarzyszy picie alkoholu; w przypadku stwierdzenia bądź podejrzenia popełnienia przestępstwa Komisja ma obowiązek powiadomić prokuraturę i wnioskować o objęcie rodziny działaniami prewencyjnymi, np. poprzez wizyty dzielnicowe, jak również wnioskować do sądu rejonowego o zastosowanie wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego;
- **Zespół Interdyscyplinarny**, którego celem jest cel zapewnienie bezpieczeństwa, ochrona zdrowia i życia osób dotkniętych przemocą w rodzinie; zadaniem członków Zespołu jest podjęcie działań zmierzających do rozwiązania problemu przemocy w rodzinie.

Do jego działań należy m.in.

- diagnoza problemu;
- podejmowanie interwencji oraz objęcie wsparciem;
- zapewnienie pomocy medycznej, psychologicznej, prawnej, socjalnej, zawodowej i rodzinnej;
- zapewnienie bezpiecznego schronienia osobie doświadczającej przemocy ;

¹⁴ Tamże, s. 124.

¹⁵ <http://www.niebieskalinia.pl/edukacja/podstawowe-informacje-o-przemocy/definicje>, [20.12.2013].

- podjęcie działań w zakresie przeprowadzenia badań lekarskich i wydania zaświadczenia lekarskiego dotyczącego aktu przemocy;
  - rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym.
- **Służbę zdrowia**, która udziela pomocy medycznej ofiarom przemocy; oprócz udzielania pomocy medycznej lekarz jest zobowiązany do wystawienia na prośbę pacjenta zaświadczenia lekarskiego o doznanych obrażeniach i podjętym leczeniu. Przy pobiciu lub gwałcie można również zwrócić się do lekarza sądowego o wydanie wyników obdukcji.
  - **Organizacje pozarządowe**,
  - **Poradnie Pogotowia Niebieska Linia**, które realizują stacjonarny program pomocy psychologicznej, który proponuje pomoc zarówno osobom doznającym przemocy, jak i świadkom przemocy w rodzinie. Poradnie udzielają też pomocy prawnej ofiarom przemocy;
  - **Telefony informacyjno-interwencyjne oraz zaufania**;
  - **Ośrodek Pomocy dla Osób Pokrzywdzonych Prześstępstwem¹⁶**.

Zgłoszenie przemocy domowej wiąże się z uruchomieniem procedury „Niebieskiej Karty”. Procedura ta obejmuje ogół czynności podejmowanych przez policjantów w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie. Procedura „Niebieskiej Karty” została określona w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskich Kart” oraz wzorów formularzy „Niebieskich Kart” (Dziennik Ustaw z 2011 r. Nr 209 poz. 1245). Rozporządzenie określa zasady procedury „Niebieskich Kart” oraz określa ogólnopolskie wzory formularzy „Niebieskich Kart”.

Procedura w swoim założeniu ma na celu ochronę godności i podmiotowości osoby pokrzywdzonej, a jej rozpoczęcie następuje w chwili wypełnienia formularza przez przedstawiciela podmiotu wskazanego w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy. „Niebieska Karta” jest więc dokumentem służbowym, wypełnianym przez funkcjonariusza policji lub inną uprawnioną do tego osobę w przypadku stwierdzenia przemocy w rodzinie i służy dokumentowaniu faktów związanych z przemocą w danej rodzinie, ocenie zagrożenia dalszą przemocą, oraz jako dowód w sprawach sądowych. Dokument ten stanowi podstawę pracy zespołu interdyscyplinarnego oraz grupy roboczej. Jest on przekazywany przewodniczącemu zespołu interdyscyplinarnego w terminie 7 dni od wszczęcia procedury. Przewodniczący jest zobowiązany do udostępniania dokumentu członkom zespołu interdyscyplinarnego lub grupie roboczej w ciągu trzech dni.

W ramach procedury „Niebieskiej Karty” podejmuje się działania w zakresie zapewnienia wsparcia osobie doznającej przemocy oraz zatrzymujące stosowanie przemocy przez sprawcę. „Niebieskie Karty” stanowią ważne źródło informacji o rozmiarach zjawiska, umożliwiając jego analizę. Zakończenie procedury następuje w chwili ustania przemocy lub stwierdzenia braku zasadności do podejmowania działań. Formalnym zakończeniem jest sporządzenie protokołu podpisanego przez przewodniczącego zespołu.

¹⁶ <http://www.niebieskalinia.pl/pomoc/gdzie-szukac-pomocy>, [20.12.2013].

Sankcje prawne wobec sprawców przemocy są stosowane w oparciu o art. 207 kodeksu karnego¹⁷:

§1. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§2. Jeżeli czyn określony w § 1 połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1 lub 2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Problem przemocy domowej jest ściśle związany z podejmowanymi przez Policję interwencjami domowymi. Jak pokazują dane zawarte w tabeli nr 40, na przestrzeni lat 2012-2014 najwięcej interwencji domowych w Pszowie miało miejsce w roku 2012 (309). W roku 2012 przeprowadzono ich 261, zaś w roku 2011 było ich zdecydowanie mniej – 256.

O skali przemocy domowej wnioskuje się jednak głównie na podstawie liczby sporządzonych „Niebieskich Kart”. W latach 2012-2014 w Pszowie odnotowano zróżnicowaną roczną liczbę sporządzanych „Niebieskich Kart”. W analizowanym okresie najwięcej (62) takich dokumentów Policja sporządziła w roku 2013. Z kolei w roku 2012 sporządzono ich 54, a w 2014 – 38.

Dane zgromadzone przez Komisariat Policji w Pszowie wskazują ponadto na dość słaby związek, pomiędzy skalą interwencji domowych a liczbą sprawców przemocy domowej zatrzymanych pod wpływem alkoholu – w omawianym okresie było to kilka-kilkanaście przypadków w skali roku. Szczegółowe dane przedstawia tabela nr 40.

TABELA 40. Skala przemocy domowej w Pszowie w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
Liczba interwencji domowych	309	261	256
Liczba sporządzonych „Niebieskich Kart”	54	62	38
Liczba sprawców zatrzymanych pod wpływem alkoholu	13	6	9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komisariatu Policji w Pszowie.

Dane zawarte w tabeli nr 24 dotyczą liczby osób pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej w Pszowie w latach 2012-2014. Wskazują one na zbliżoną ogólną liczbę ofiar w roku 2012 i 2013. Było ich odpowiednio 79 i 81. Zdecydowanie mniej osób pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej zidentyfikowano w roku 2014 (48).

¹⁷ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku *Kodeks karny* (Dz. U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.).

Ofiarami przemocy domowej są najczęściej kobiety. Największy ich odsetek wśród osób pokrzywdzonych odnotowano w roku 2014 – 87,5%. Z kolei w roku 2013 stanowiły one 71,6% ofiar przemocy domowej, a w roku 2012 najmniej – 67,1%.

Drugą pod względem liczebności kategorię osób pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej stanowią dzieci. Ich największy odsetek wśród ofiar przemocy odnotowano w roku 2012 – wyniósł on 21,5%. W roku 2013 stanowiły one 16% ogółu ofiar. Zdecydowany spadek udziału dzieci w ogólnej liczbie ofiar przemocy domowej odnotowano natomiast w roku 2014 – odsetek ten wyniósł w owym czasie 4,2%.

Relatywnie rzadko pokrzywdzonymi w wyniku przemocy domowej są mężczyźni. W roku 2012 stanowili oni 11,4% ofiar przemocy domowej, w 2013 – 12,3%, a w roku 2014 odnotowano znaczny spadek tego wskaźnika - do poziomu 8,3%. Szczegółowe dane przedstawia tabela nr 41.

TABELA 41. Pokrzywdzeni w wyniku przemocy w rodzinie w Pszowie w latach 2012-2014

Pokrzywdzeni		2012	2013	2014
Dzieci	liczba	17	13	2
	procent	21,5%	16,0%	4,2%
Kobiety	liczba	53	58	42
	procent	67,1%	71,6%	87,5%
Mężczyźni	liczba	9	10	4
	procent	11,4%	12,3%	8,3%
Ogółem		79	81	48

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komisariatu Policji w Pszowie.

W myśl przepisów ustawy o pomocy społecznej ofiary przemocy w rodzinie objęte są systemem pomocy społecznej. Dane zawarte w tabeli nr 42 prezentują dane dotyczące liczby rodzin oraz liczby osób w rodzinach pokrzywdzonych w wyniku przemocy. Na ich podstawie można stwierdzić, że na przestrzeni lat 2012 - 2014 zmieniała się w mieście liczba rodzin, objętych pomocą społeczną z powodu przemocy. Zmieniała się również liczba osób, które taką pomoc uzyskały, chociaż podkreślić należy, że nie ma jednoznacznej zależności pomiędzy liczbą rodzin objętych pomocą i liczbą poszczególnych osób – w 2014 roku o połowę zmniejszyła się liczba rodzin, a jedynie o ok. jedną trzecią liczba osób korzystających z tej formy wsparcia.

W świetle prezentowanych danych widać, że problem przemocy w rodzinie jest dostrzegany przez przedstawicieli miejskich i powiatowych instytucji zajmujących się wspieraniem rodzin. Sadzić można, że odpowiednie służby udzielają ofiarom szerokiego wsparcia. Należy jednakże podkreślić, że zaprezentowane dane nie odzwierciedlają rzeczywistej skali zjawiska, ponieważ przemoc w rodzinie pozostaje zjawiskiem trudno wykrywalnym – ofiary przemocy często nie ujawniają problemu, który ich dotyka, chroniąc sprawców, którzy są najbliższymi dla nich osobami: współmałżonkami, rodzicami czy dziećmi. Szczegółowe dane przedstawia tabela nr 42

TABELA 42. Pomoc udzielana rodzinom dotkniętym przemocą w rodzinie, udzielana przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Pszowie w latach 2010-2012

	2012	2013	2014
Liczba rodzin	10	14	7
Liczba osób w rodzinach	31	44	31

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Pszowie.

5.6. KAPITAŁ SPOŁECZNY W PSZOWIE

Kapitał społeczny, rozumiany jako „osadzony w międzyludzkich powiązaniach i społecznych normach potencjał współdziałania, który może przynosić korzyści osobom, grupom i społeczeństwom”¹⁸ stanowi ważny atrybut każdej społeczności lokalnej. Według Roberta Putnama na kapitał społeczny składają się rozmaite czynniki kształtujące jakość ludzkich interakcji, które wiążą ludzi ze sobą i w efekcie ułatwiają im współdziałanie, kooperację i wymianę w dziedzinach polityki, życia społecznego i ekonomii.

Określenie wielkości zasobów kapitału społecznego w Pszowie obejmuje analizę organizacji pozarządowych działających w mieście, a także frekwencji mieszkańców podczas wyborów politycznych.

Na podstawie danych zawartych w tabeli nr 43 można stwierdzić, że w Pszowie działają 34 organizacje pozarządowe. Wśród instytucji tego typu funkcjonujących w mieście znajdują się m.in. ochotnicze straże pożarne, fundacje i stowarzyszenia pomocowe oraz organizacje hobbystyczne (zrzeszające m.in. miłośników gry w skata, krótkofalowców czy motocyklistów). Jedną z ważniejszych organizacji w mieście jest Towarzystwo Przyjaciół Pszowa, w ramach którego działa Sekcja Turystyki Rowerowej, Koło Osób Niepełnosprawnych, Zespół Regionalny Pszowiki. W Pszowie działają także dwa koła gospodyń wiejskich – w Pszowie i w Krzyżkowicach oraz kilka organizacji sportowych. W mieście zarejestrowane są także organizacje trzeciosektorowe, których celem jest pomoc osobom dotkniętym różnymi schorzeniami oraz kluby sportowe.

Zarówno liczba organizacji społecznych, jak i szerokie spektrum rodzajów działalności podejmowanych przez nie, wskazuje na fakt, że w Pszowie istnieją warunki, umożliwiające mieszkańcom włączenie się w różnorodną aktywność społeczną.

¹⁸ M. Theiss, *Krewni – znajomi – obywatele. Kapitał społeczny a lokalna polityka społeczna*, Toruń 2007, s. 13.

TABELA 43. Organizacje społeczne w Pszowie

1.	Towarzystwo Przyjaciół Pszowa z siedzibą w Pszowie
2.	Ochotnicza Straż Pożarna w Pszowie – Związek Ochotniczych Straży Pożarnych
3.	Ochotnicza Straż Pożarna w Pszowie-Krzyżkowicach
4.	Związek Harcerstwa Polskiego Hufiec Ziemi Wodzisławskiej
5.	Pszowski Szczep Smoki – Związek Harcerstwa Polskiego, Chorągiew Śląska
6.	Chór Mieszany „Cecilianum” Pszów-Krzyżkowice
7.	Chór kameralny „Ad Libirum” Pszów
8.	Fundacja Anna
9.	Grupa Motocyklowa Hanysy
10.	Towarzystwo Sportowe Górnik Pszów
11.	Ludowy Klub Sportowy „Naprzód 37” Krzyżkowice
12.	Miejski Uczniowski Klub Sportowy „Jedynka” w Pszowie
13.	Stowarzyszenie Dalekowschodnich Sztuk Walki „Tao”
14.	Skat Klub Czarni Krzyżkowice
15.	Skat Klub OSP Pszów
16.	Polski Związek Krótkofalowców Sekcja Pszów
17.	Stowarzyszenie „Dla Vitamedu” Pszów
18.	Stowarzyszenie Pacjentów z Wrodzonym Przerostem Nadnerczy
19.	Polski Czerwony Krzyż – Klub Honorowych Dawców Krwi
20.	Wodzisławskie Stowarzyszenie Amazonek
21.	Fundacja Ochrony Zdrowia i Pomocy Społecznej KWK „Anna”
22.	Stowarzyszenie Pomóżmy Sobie
23.	Koło Gospodyń Wiejskich – Pszów
24.	Koło Gospodyń Wiejskich – Krzyżkowice
25.	Polski Związek Działkowców „Jedność”
26.	Polski Związek Działkowców POD „Przyszłość”
27.	Wojewódzki Związek Pszczelarzy Koło Pszów
28.	Polski Związek Hodowców Gołębi Poczтовых Koło Pszów
29.	Koło Łowieckie „Lis”
30.	Stowarzyszenie „Praworządność i Rozwój”
31.	Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów Koło Pszów
32.	Stowarzyszenie Stanu Średniego
33.	Związek Kombatantów RP i Byłych Więźniów Politycznych Koło Miejskie
34.	Parafialny Oddział Akcji katolickiej
35.	PTTK Pszów- Rydułtowy
36.	Fundacja Muzyczna Orkiestry KWK „Anna” im. Wiktora Kamczyka
37.	LKS Naprzód 37 Krzyżkowice
38.	MUKS „Jedynka”
39.	Klub Sportowy Air Team
40.	Polski Związek Działkowców ROD „Jedność”
41.	Polski Związek Działkowców ROD „Przyszłość”
42.	Koło Frywolitki
43.	Klub HDK przy KWK „Anna”
44.	Zespół Lege Artis

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM Pszów, www.bazy.ngo.pl, [18.11.2015] oraz www.pszow.pl [23.11.2015].

Wzmocnienie kapitału społecznego w mieście następuje dzięki współpracy Miasta Pszów z organizacjami pozarządowymi. Co roku, począwszy od 2004, opracowywane i wdrażane są programy współpracy Miasta z organizacjami pozarządowymi. Jest to przejaw uznania trzeciego sektora za odpowiedzialnego i kompetentnego partnera samorządu w realizacji jego zadań. Współpraca Miasta z organizacjami społecznymi opiera się na zasadach: pomocniczości, partnerstwa, suwerenności stron, efektywności, uczciwej konkurencji i jawności. Jej celem jest lepsze wykonywanie zadań ustawowo powierzonych gminie, spoczywających na Samorządzie Miasta Pszów poprzez wspieranie działań i inicjatyw organizacji pozarządowych oraz włączenie tych organizacji w proces kierowania miastem. Dodatkowo za celowe uznaje się coroczne wskazywanie obszarów i zadań priorytetowych, których realizacja jest najpilniejsza, po to, aby na ich realizację kierować środki finansowe.

Miarą kapitału społecznego jest także aktywność podejmowana podczas wyborów politycznych. W tabeli nr 44 zaprezentowano dane dotyczące frekwencji w Pszowie, powiecie wodzisławskim i w Polsce podczas ostatnich wyborów. Na ich podstawie można stwierdzić, że w wypadku wszystkich analizowanych wydarzeń frekwencja wyborcza w Pszowie jest niższa niż odnotowana w skali ogólnopolskiej oraz powiatowej. W głosowaniu w wyborach parlamentarnych w 2015 roku udział wzięło 49,65% pszowian, podczas gdy frekwencja w powiecie wodzisławskim wyniosła 52,03, zaś przeciętna dla Polski osiągnęła poziom 50,92%. Z kolei w drugiej turze ostatnich wyborów prezydenckich uczestniczyło 53,98% mieszkańców miasta, tj. o blisko 1,5% mniej niż wyniosła średnia krajowa oraz prawie o 2,5% niż średnia dla powiatu. Podczas wyborów samorządowych w 2014 roku głosy oddało 44,78% mieszkańców Pszowa, tj. o prawie pół punktu procentowego mniej niż w przypadku powiatu wodzisławskiego oraz o ponad 2,5% mniej niż w skali ogólnopolskiej. Dane dotyczące aktywności wyborczej mieszkańców miasta świadczą o tym, że nie są oni szczególnie aktywnymi obywatelami – wielu z nich nie korzysta z możliwości dokonywania wyboru władz politycznych. Zatem postawić można wniosek, że kapitał społeczny mieszkańców miasta identyfikowany przy pomocy tego typu wskaźników nie stanowi wyjątkowo istotnego zasobu tej społeczności lokalnej.

TABELA 44. Frekwencja wyborcza w Pszowie

	Frekwencja
Wybory parlamentarne 2015	
Polska	50,92%
Powiat wodzisławski	52,03%
Pszów	49,65%
Wybory prezydenckie 2015 (II tura)	
Polska	55,34%
Powiat wodzisławski	56,35%
Pszów	53,98%
Wybory samorządowe 2014	
Polska	47,40%
Powiat wodzisławski	45,10%
Pszów	44,78%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

5.7. USŁUGI PUBLICZNE

5.7.1. PRZEDSZKOLA

Na terenie miasta Pszowa działają trzy przedszkola publiczne. Jak pokazują dane z tabeli nr 45, na przestrzeni lat 2012-2014 wskaźnik ten nie uległ zmianie, wzrosła natomiast liczba oddziałów przedszkolnych. W roku 2012 było ich 17, zaś w kolejnych latach – 18. Liczba miejsc w przedszkolach była największa w roku 2013 – wynosiła 351, natomiast w roku 2012 i 2014 było ich o sześć mniej. Także w roku 2013 liczba wychowanków tych placówek okazała się być największa – 417, podczas gdy rok później wychowaniem przedszkolnym objęto łącznie 405 dzieci, zaś w roku 2012 – 395.

TABELA 45. Przedszkola w Pszowie w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
Liczba przedszkoli	3	3	3
Liczba oddziałów przedszkolnych	17	18	18
Liczba miejsc w przedszkolach	345	351	345
Liczba dzieci w przedszkolach	395	417	405

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Najwięcej wychowanków przedszkoli stanowią dzieci w wieku 5 lat – w roku 2012 było ich 118, rok później – 134, natomiast w roku 2014 – 155. W analizowanym okresie wzrosła także liczba czterolatków objętych wychowaniem przedszkolnym, z 91 w roku 2012 do 111 w roku 2014. Jednakowa liczba dzieci trzyletnich korzystała z opieki przedszkolnej w roku 2012 i 2014 (po 70), natomiast w roku 2013 takich dzieci było 154. Zapewne w związku z wprowadzeniem obowiązku szkolnego dla sześciolatków w roku 2014 spadła liczba przedszkolaków w tym wieku – było ich zaledwie 64, podczas gdy rok wcześniej ich liczba wynosiła 115, a w roku 2012 109. W roku 2012 i 2014 w pszowskich przedszkolach było po pięć osób dzieci w wieku 2 i mniej lat, w roku 2013 ich liczba była o jedną osobę mniejsza. Tylko w roku 2012 w placówkach przedszkolnych przebywały dwie osoby, które ukończyły siódmy rok życia (por. tabela nr46).

TABELA 46. Wychowankowie przedszkoli w Pszowie w latach 2012-2014 – podział według wieku

	2012	2013	2014
2 lata i mniej	5	4	5
3 lata	70	54	70
4 lata	91	110	111
5 lat	118	134	155
6 lat	109	115	64
7 i więcej lat	2	0	0
ogółem	395	417	405

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Analiza dynamiki zmian odsetka dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym na przestrzeni lat 2012-2014 prowadzi do kilku istotnych wniosków. W tym czasie odnotowano wzrost tego wskaźnika w odniesieniu do grupy dzieci w wieku 3-5 lat – z 62,3% do 76,4% oraz dzieci w wieku 3-4 lata – z 49,8% do 65,5%. Odsetek dzieci w wiek 3-6 lat uczęszczających do pszowskich przedszkoli zmienił się zaś nieznacznie – wynosił odpowiednio: 67,2% w roku 2012, 69,5% w roku 2013 oraz 68,0% w roku 2014. Spadek tego wskaźnika jest widoczny w odniesieniu do dzieci w wieku od 4 do 6 lat: na początku analizowanego okresu wynosił on 78,5%, zaś na końcu – 72,5%. Tendencję tę wiązać należy z sygnalizowanym wcześniej objęciem obowiązkiem szkolnym sześciolatków.

TABELA 47. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w Pszowie w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
Dzieci w wieku 3 - 5 lat	62,3	63,9	76,4
Dzieci w wieku 3 - 6 lat	67,2	69,5	68,0
Dzieci w wieku 3 - 4 lat	49,8	51,9	65,6
Dzieci w wieku 4 - 6 lat	78,5	80,5	72,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

5.7.2. SZKOŁY PODSTAWOWE I GIMNAZJUM

W Pszowie funkcjonują trzy szkoły podstawowe. Jak pokazują dane zaprezentowane w tabeli nr 48, ich liczba nie zmieniała się w ciągu ostatnich lat. Liczba oddziałów szkolnych w roku 2012 wyniosła 33, rok później – 32, natomiast w roku 2014 – 35. Jest to tendencja ściśle związana z ze zmieniającą się liczbą uczniów w mieście, która wynosiła odpowiednio: 741 w roku 2012, 708 r roku 2013 oraz 775 w roku 2014. Proporcja pomiędzy liczbą uczniów szkół podstawowych i liczbą oddziałów była we wszystkich analizowanych latach jednakowa – wynosiła 22. Najwięcej absolwentów opuściło pszowskie szkoły podstawowe w roku 2013 – 134 osoby. Rok wcześniej było ich 129, natomiast w roku 2014 ich liczba spadła do 115.

Współczynnik skolaryzacji netto¹⁹ w analizowanym okresie ulegał systematycznemu zmniejszeniu – z 95,63% w roku 2012 do 71,27% w roku 2014, co wynika w zasadniczej mierze z odraczania od obowiązku szkolnego znacznej liczby sześciolatków.

TABELA 48. Szkoły podstawowe w Pszowie w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
Liczba szkół	3	3	3
Liczba oddziałów szkolnych	33	32	35
Liczba uczniów	741	708	775
Liczba absolwentów	129	134	115
Średnia liczba uczniów przypadających na jeden oddział szkolny	22	22	22
Współczynnik skolaryzacji netto	95,63%	93,67%	71,27%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W mieście działa jedno gimnazjum. Na podstawie informacji zawartych w tabeli nr 49 można stwierdzić, że liczba oddziałów w tej szkole zmieniała się w analizowanym okresie: najwięcej klas uruchomiono w roku 2012 – 21; rok później było ich 15, zaś w roku 2014 zdecydowano o otwarciu 14 oddziałów. W roku 2012 do gimnazjum uczęszczało 359 uczniów, w kolejnym roku – o dwoje więcej. Z kolei w roku 2014 ich liczba spadła do 329. We wszystkich analizowanych latach średnia liczba uczniów przypadających na jeden oddział szkolny była jednakowa – wynosiła 24. Gimnazjum miało najwięcej absolwentów w 2012 roku – było ich 137. W roku 2013 ich liczba spadła do 113, zaś rok później wyniosła 120.

Wartość współczynnika skolaryzacji netto dla gimnazjum zmieniała się w analizowanym okresie – w roku 2012 wynosił on 80,75%, rok później – 87,69%, zaś w roku 2014 – 57,21%.

¹⁹ Współczynnik skolaryzacji netto jest to relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (w danej grupie wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

TABELA 49. Gimnazjum w Pszowie w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
Liczba szkół	1	1	1
Liczba oddziałów szkolnych	21	15	14
Liczba uczniów	359	361	329
Liczba absolwentów	137	113	120
Średnia liczba uczniów przypadających na jeden oddział szkolny	24	24	24
Współczynnik skolaryzacji netto	80,75%	81,69%	57,21%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

5.7.3. OPIEKA ZDROWOTNA

Standardy opieki zdrowotnej można mierzyć dostępnością usług medycznych i punktów farmaceutycznych. Jak pokazują dane zawarte w tabeli nr 50, na przestrzeni lat 2012-2014 liczba przychodni działających w Pszowie nie zmieniała się – wynosiła 4. Z kolei liczba porad lekarskich, jakich udzielono w ramach podstawowej opieki zdrowotnej była największa w roku 2013 – było ich 50330. Rok wcześniej porad lekarskich tego rodzaju udzielono 49767, natomiast według danych z 2014 roku z usług poradnictwa w ramach podstawowej opieki zdrowotnej skorzystano 48931 razy. Także w połowie analizowanego okresu najczęściej udzielano najczęściej porad ambulatoryjnych – 62701 razy. W 2014 liczba tego typu porad spadła do 61611, natomiast najmniej porad w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej odnotowano w roku 2012 – było ich 61251.

TABELA 50. Opieka zdrowotna w Pszowie w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
Liczba przychodni	4	4	4
Ambulatoryjna opieka zdrowotna – liczba porad lekarskich	61251	62701	61611
Podstawowa opieka zdrowotna – liczba porad lekarskich	49767	50330	48931

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Na podstawie informacji zaprezentowanych w tabeli nr 51 można stwierdzić, że liczba aptek w Pszowie zmienia się – w roku 2012 w mieście działały trzy tego typu placówki, w kolejnym roku ich liczba spadła do dwóch, natomiast w roku 2014 wzrosła do czterech. Dane w tabeli pozwalają ponadto stwierdzić, że w roku 2014 mniej więcej co dziesiąta apteka funkcjonująca na terenie powiatu wodzisławskiego

była ulokowana w Pszowie. Dostępność placówek farmaceutycznych można mierzyć liczbą mieszkańców przypadających na jedną aptekę. Najmniej korzystną sytuację w mieście odnotowano w roku 2013, kiedy funkcjonowały tylko dwie takie placówki – liczba mieszkańców w przeliczeniu na jedną aptekę wynosiła wówczas 7126. Proporcje te znacząco odbiegały od przeciętnej dla powiatu, gdzie na jedną aptekę przypadało 4152 osoby. Nieznacznie gorszą niż w powiecie sytuację można było zaobserwować w roku 2012 – liczba pszowian przypadających na jedną aptekę wynosiła 4756, podczas gdy w powiecie wodzisławskim wynosiła ona 4526. W roku 2014 proporcje te poprawiły się istotnie za sprawą uruchomienia kolejnej placówki farmaceutycznej – liczba mieszkańców miasta przypadająca na jedną aptekę osiągnęła 3573, to jest o 190 osób mniej niż w powiecie. Na przestrzeni lat 2012-2014 wzrosła także liczba magistrów farmacji zatrudnionych w pszowskich aptekach – z sześciu na początku analizowanego okresu, do siedmiu rok później i dziewięciu w roku 2014. Także w całym powiecie wodzisławskim liczba magistrów farmacji zatrudnionych w aptekach rosła. Dane w tabeli pozwalają stwierdzić, że w roku 2014 blisko 11% farmaceutów zatrudnionych w placówkach farmaceutycznych w powiecie wodzisławskim pracowało w Pszowie.

TABELA 51. Apteki w Pszowie i w powiecie wodzisławskim w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
Liczba aptek			
Powiat wodzisławski	35	38	42
Pszów	3	2	4
Liczba mieszkańców w przeliczeniu na jedną aptekę ogólnodostępną			
Powiat wodzisławski	4526	4152	3763
Pszów	4756	7126	3573
Liczba magistrów farmacji zatrudnionych w aptekach			
Powiat wodzisławski	65	79	82
Pszów	6	7	9

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

6. PROGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W PSZOWIE

Jednym z poważniejszych problemów, z jakimi musi zmierzyć się miasto jest starzenie się populacji. Należy założyć, że w perspektywie roku 2022 odsetek osób starych wśród mieszkańców Pszowa będzie systematycznie wzrastał. Oznacza to konieczność zwiększenia wydatków na politykę społeczną ukierunkowaną na ludzi starych, co staje się coraz trudniejsze (od dłuższego czasu odsetek osób w wieku produkcyjnym spada, a współczynniki obciążeń demograficznych stają się coraz mniej korzystne). Biorąc pod uwagę te czynniki, starzenie się społeczeństwa można uznać za barierę społecznego rozwoju, ponieważ wzrost liczby osób biernych zawodowo będących w wieku poprodukcyjnym stwarza konieczność ponoszenia przez społeczeństwo kosztów związanych z ich egzystencją.

Starzenie się ludności kreuje również potrzebę rozbudowania systemu wsparcia w zakresie opieki nad osobami starszymi. Przede wszystkim chodzi tu o wsparcie, które zapewni seniorom życiową niezależność, czyli działania, która podejmowane byłyby przede wszystkim w środowisku domowym (usługi asystenckie, opiekuńcze). Wzrost liczby osób starych będzie także wymagał wzmocnienia systemu pomocy dla rodzin, które opiekują się seniorami. Ponadto koniecznością stanie się rozbudowanie systemu instytucjonalizowanego wsparcia osób w wieku późnej dorosłości: zapotrzebowanie mieszkańców Pszowa na miejsca w placówkach dziennego pobytu, jak również w ośrodkach całodobowej opieki wzrośnie.

Problem zwiększającej liczby mieszkańców miasta, będących w wieku poprodukcyjnym generuje także wzrost liczby osób niepełnosprawnych. To z kolei stwarza konieczność zapewnienia pszowianom dostępu do specjalistycznych usług medycznych oraz różnych form rehabilitacji. Problem starości i niepełnosprawności skutkuje także zwiększonymi potrzebami w zakresie likwidowania barier fizycznych, które utrudniają osobom o ograniczonej sprawności korzystanie z infrastruktury miejskiej.

Odrębnym problemem, który może się pogłębiać, o ile nie zostaną przedsięwzięte określone działania zaradcze, jest izolacja społeczna osób starych i niepełnosprawnych. Istotnym wydaje się być wspieranie aktywności społecznej tych osób poprzez organizowanie działań o charakterze aktywizacyjno-integracyjnym. (Chodzi tu o wspieranie inicjatyw zmierzających do wzmocnienia aktywności edukacyjnej, kulturalnej i rekreacyjnej osób starszych i niepełnosprawnych).

Kolejna grupa problemów, które mogą się pogłębiać w perspektywie czasowej określonej w Strategii, dotyczy rodziny. Wobec niekorzystnych tendencji demograficznych należy się spodziewać, że liczba zakładanych w mieście rodzin będzie malała – ma to związek ze zmniejszaniem się liczby osób, będących w wieku właściwym dla zawierania małżeństw i posiadania dzieci. Wobec powyższego zjawiska w mieście należy podejmować działania zmierzające do ograniczenia skali emigracji z miasta osób młodych, co powinno się wiązać ze stworzeniem systemu wsparcia dla nowo powstających rodzin. Obejmować on może zwiększenie dostępności tanich mieszkań, jak również zapewnienie młodym ludziom miejsc pracy w Pszowie lub w niedalekim sąsiedztwie miasta.

Niekorzystnym zjawiskiem, które może się pogłębiać w perspektywie kolejnych lat jest także zmniejszanie się liczby urodzeń w społeczności mieszkańców miasta. Podkreślić należy ścisły związek pomiędzy spadkiem liczby zawieranych małżeństw i ograniczaniem dzietności – można wobec tego założyć, że działania zmierzające do stymulowania wzrostu liczby zakładanych rodzin pozytywnie wpłyną na skalę urodzeń w mieście. Dodatkowo, należy także zadbać o rozbudowę systemu usług wspierających rodzinę w wypełnianiu przez nią roli opiekuńczo-wychowawczej. Dostępność żłobków, przedszkoli oraz szkół różnego szczebla może pozytywnie wpłynąć na decyzję o posiadaniu dzieci. Także

promowanie elastycznych form zatrudnienia, pozwalających na godzenie ról zawodowych i rodzinnych mogłoby wpłynąć na zwiększenie liczby dzieci w rodzinach.

Problemy pszowskich rodzin są ściśle związane z ich sytuacją materialną. Sytuacja na lokalnym rynku pracy podlega stałym fluktuacjom. W perspektywie roku 2022 liczba miejsc pracy może ulec zmniejszeniu, powodując pogorszenie się sytuacji bytowej wielu rodzin w mieście. Będzie to generowało wzrost liczby beneficjentów pomocy społecznej, co przełoży się na duże obciążenie instytucji pomocowych. Z jednej strony będzie ono związane z koniecznością wydatkowania dużych kwot zasiłków, z drugiej natomiast może okazać się, że liczba pracowników tych instytucji w nowych warunkach jest zbyt mała, by móc udzielić skutecznego wsparcia wszystkim, którzy tego potrzebują. Działalność instytucji pomocowych w mieście powinna być zatem ukierunkowana na usamodzielnianie się klientów pomocy społecznej i ich wychodzenie z ubóstwa.

Poszerzająca się skala ubóstwa może wpływać na wzrost częstotliwości pojawiania się w mieście takich zjawisk, jak alkoholizm czy przemoc w rodzinie. Utrata pracy powoduje bowiem pogłębiającą się frustrację, która wciąga bezrobotnych w tzw. spiralę upadku, która oznacza wyjątkową podatność na uzależnienia oraz zwiększa częstotliwość zachowań przemocowych. Koniecznością jest więc, prowadzenie w mieście szeroko zakrojonych działań profilaktycznych, mających na celu przeciwdziałanie tym zjawiskom. Powinny one mieć na celu zwiększenie świadomości mieszkańców w zakresie problemów uzależnień i uwrażliwienie ich na problem przemocy w rodzinie. Należy także wzmocnić system wsparcia dla ofiar przemocy, osób uzależnionych i współuzależnionych, poprzez poszerzenie dostępności poradnictwa specjalistycznego. Ważne jest również wzmocnienie systemu ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

W ciągu kolejnych lat może także wzrosnąć liczba rodzin niewydolnych wychowawczo, co jest spowodowane niewłaściwym przygotowaniem rodziców do pełnienia swoich ról, jak również problemami materialnymi rodzin i dotykającymi ich patologiami społecznymi. W związku z tym należy zadbać o wzmocnienie wydolności rodzin biologicznych – np. poprzez pomoc ze strony asystentów rodziny, pracowników socjalnych, terapeutów i innych pracowników instytucji pomocowych. Istotna w tym kontekście wydaje się być również rola placówek oświatowych, których zadaniem powinno być wspieranie rodzin w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej. Należy również dążyć do rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, która wydaje się być najlepszą alternatywą dla wychowania w rodzinie biologicznej.

7. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT jest jedną z najczęściej stosowanych technik służących budowaniu strategii. Stanowi ona bowiem uniwersalne narzędzie pierwszego etapu analizy strategicznej. Polega na zbadaniu silnych i słabych podmiotów działających w obszarze polityki społecznej, a następnie ich konfrontacji z szansami i zagrożeniami identyfikowanymi w jej bliższym i dalszym otoczeniu. Analiza SWOT pozwala oszacować możliwości i potencjał, jakim dysponuje dany podmiot.

Technika analityczna SWOT opiera się na zaklasyfikowaniu posiadanych informacji do jednej z czterech kategorii czynników:

- S** (*Strengths*) – mocne strony, czyli wewnętrzne czynniki pozytywne – to przede wszystkim to, co wyróżnia dany obiekt spośród innych, jego atuty, zalety. Są to te obszary działalności, które tworzą potencjał i pozytywny wizerunek instytucji.
- W** (*Weaknesses*) – słabe strony (wewnętrzne czynniki negatywne) – to te aspekty funkcjonowania, które ograniczają sprawność i mogą blokować rozwój instytucji.
- O** (*Opportunities*) – szanse (zewnątrzne czynniki pozytywne) – to wszystkie wydarzenia i procesy w otoczeniu, które tworzą sprzyjające dla instytucji sytuacje. Są to takie kierunki działalności, które mogą przynieść w przyszłości pozytywne, rozwojowe społecznie efekty.
- T** (*Threats*) – zagrożenia (zewnątrzne czynniki negatywne) to zbiór możliwych sytuacji i procesów, które mogą tworzyć niekorzystne dla instytucji warunki rozwoju w jej otoczeniu. Zagrożenia są postrzegane jako bariery, utrudnienia i możliwe niebezpieczeństwa dla zakładanych procesów.

Analiza SWOT, przeprowadzona dla potrzeb opracowania niniejszej strategii zakłada wyznaczenie sześciu obszarów problemowych, dla których odrębnie określono słabe i mocne strony oraz szanse i zagrożenia. Obszary te są następujące:

1. Polityka społeczna
2. Rynek pracy
3. Rodzina i opieka nad dziećmi
4. Niepełnosprawność i starość
5. Marginalizacja i wykluczenie społeczne
6. Kapitał ludzki i kapitał społeczny

Tabele 52 - 57 prezentują analizy SWOT dla wymienionych obszarów.

TABELA 52. Analiza SWOT – polityka społeczna

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ol style="list-style-type: none"> 1. Funkcjonowanie w mieście publicznych instytucji polityki i pomocy społecznej 2. Działalność w mieście organizacji pozarządowych o charakterze pomocowym 3. Współpraca instytucji pomocowych działających w mieście z instytucjami funkcjonującymi na poziomie powiatu 4. Odpowiednie kwalifikacje pracowników instytucji pomocowych działających w mieście 5. Funkcjonowanie programów współpracy miasta Pszów z organizacjami pozarządowymi 6. Działania zmierzające w stronę skoordynowania poszczególnych obszarów polityki społecznej w mieście – stworzenie Stanowiska ds. Polityki Społecznej w Urzędzie Miasta w Pszowie 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mała liczba etatów pracowników socjalnych i asystentów rodziny w OPS 2. Słaby przepływ informacji między instytucjami polityki społecznej działającymi w mieście 3. Brak strony internetowej OPS w Pszowie – ograniczony przepływ informacji między klientami i OPS 4. Brak precyzyjnie zarysowanej struktury OPS 5. Ograniczenie działań pomocowych podejmowanych przez instytucje działające na terenie miasta przez sztywne przepisy prawne 6. Brak precyzyjnego rozdzielenia kompetencji instytucji pomocowych działających na terenie miasta i powiatu
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Podnoszenie kwalifikacji przez pracowników instytucji pomocowych – profesjonalizacja służb społecznych 2. Wykreowanie spójnej wizji polityki społecznej w mieście 3. Stworzenie formalnej płaszczyzny współpracy między instytucjami polityki społecznej w mieście 4. Pozyskiwanie środków zewnętrznych (granty krajowe i europejskie) na realizację działań z zakresu polityki społecznej. 5. Prowadzenie systematycznej diagnozy problemów społecznych oraz potrzeb mieszkańców miasta 6. Opracowywanie i wdrażanie programów profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania problemom społecznym 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wypalenie zawodowe pracowników socjalnych 2. Przenikanie się kompetencji urzędników/pracowników różnych instytucji pomocowych 3. Rozmywanie się odpowiedzialności za realizację konkretnych zadań z obszaru polityki społecznej 4. Brak środków finansowych na realizację działań z zakresu polityki i pomocy społecznej 5. Brak zasobów kadrowych potrzebnych do realizacji działań z obszaru polityki społecznej w mieście

Źródło: opracowanie własne.

TABELA 53. Analiza SWOT – rynek pracy

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dywersyfikacja rynku pracy – pojawianie się i upowszechnianie nowych sektorów i form zatrudnienia 2. Zmniejszenie feminizacji bezrobocia 3. Zwiększająca się liczba podmiotów prowadzących działalność gospodarczą 4. Malejąca stopa bezrobocia w mieście 5. Rosnąca wysokość przeciętnych wynagrodzeń 6. Wykorzystywanie fachowego wsparcia w obszarze aktywizacji bezrobotnych oferowanego przez PUP w Wodzisławiu Śląskim 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niedostosowanie kwalifikacji potencjalnych pracowników do potrzeb rynku pracy 2. Duża liczba osób zatrudnionych w przemyśle 3. Wysoka stopa bezrobocia w relacji do wielkość tego wskaźnika w powiecie i województwie 4. Duża stopa bezrobocia wśród osób młodych 5. Feminizacja bezrobocia 6. Duża liczba osób dotkniętych bezrobociem długookresowym 7. Niskie kwalifikacje osób poszukujących pracy 8. Wysoka stopa bezrobocia wśród osób niepełnosprawnych 9. Duża skala bezrobocia wśród osób starych 10. Brak instytucji rynku pracy działających w skali miasta 11. Wysokość przeciętnych wynagrodzeń odbiegająca ujemnie od wartości ogólnopolskich
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój instytucji rynku pracy 2. Wykorzystywanie funduszy europejskich na realizację projektów, mających na celu ograniczenia skali bezrobocia w mieście 3. Upowszechnianie elastycznych form zatrudnienia mogących służyć aktywizacji zawodowej (telepraca, łączenie etatów, elastyczne godziny pracy) 4. Promowanie mobilności zawodowej 5. Rozwój sektora ekonomii społecznej 6. Koncentracja instytucji rynku pracy na aktywizacji zawodowej osób długotrwale pozostających poza rynkiem pracy 7. Promowanie aktywności zawodowej osób wchodzących na rynek pracy 8. Zorientowanie działań instytucji rynku pracy na promowanie przedsiębiorczości – wykorzystywanie mechanizmów rzutujących na wzrost liczby osób podejmujących własną działalność gospodarczą 9. Prowadzenie działań zmierzających do aktywizacji zawodowej osób starych. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wysokie koszty zatrudnienia. 2. Względnie mała liczba ofert pracy 3. Niewielka liczba ofert pracy dla osób wchodzących na rynek pracy 4. Bierność w zakresie poszukiwania zatrudnienia wykazywana przez osoby pozostające bez pracy 5. Niestabilna sytuacja na rynku pracy - brak pewności zatrudnienia 6. Niewielkie zapotrzebowanie pracodawców na osoby w wieku 50+ 7. Dominujące zapotrzebowanie pracodawców na pracowników o wysokich kwalifikacjach i dużym doświadczeniu zawodowym 8. Drenaż kadr – wzrastająca skala emigracji zarobkowej wysoko kwalifikowanych specjalistów

Źródło: opracowanie własne.

TABELA 54. Analiza SWOT – rodzina i opieka nad dziećmi

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ol style="list-style-type: none"> 1. Profesjonalna, dobrze przygotowana kadra instytucji wspierających rodzinę 2. Wdrażanie w mieście programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie 3. Funkcjonowanie w mieście i w powiecie instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie 4. Działalność świetlicy środowiskowej dla dzieci z rodzin niewygodnych wychowawczo 5. Funkcjonowanie zintegrowanego systemu pieczy zastępczej w powiecie 6. Duża liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym – przedszkola jako instytucje wspierające rodzinę w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych 7. Wysokie miejsce rodziny w hierarchii wartości mieszkańców Pszowa 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Duża liczba rodzin objętych wsparciem ze strony OPS 2. Niedostatecznie wysokie nakłady finansowe przeznaczane na wspieranie rodzin 3. Sztuczne procedury warunkujące dostępność wsparcia udzielanego rodzinie 4. Ograniczony dostęp do bezpłatnych profesjonalnych usług instytucji pomocowych w obszarze terapii i wsparcia dla rodzin 5. Zbyt mała liczba pracowników socjalnych wspierających rodzinę 6. Zbyt mała liczba asystentów rodziny 7. Ograniczony dostęp do mieszkalnictwa socjalnego 8. Słabo zintegrowany system przeciwdziałania przemocy w rodzinie – brak spójnego systemu współpracy pomiędzy podmiotami działającymi na rzecz rodzin zagrożonych przemocą (prokuratura, policja, sądy, pomoc społeczna). 9. Brak możliwości oszacowania rzeczywistej skali zjawiska przemocy w rodzinie („ciemna liczba” przestępstw noszących znamiona przemocy w rodzinie).
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Zwiększenie liczby profesjonalnej kadry udzielającej wsparcia rodzinie (pedagodzy, pracownicy socjalni, asystenci rodzin) 2. Wypracowanie procedur pomocowych uwzględniających indywidualną sytuację poszczególnych rodzin 3. Szerokie partnerstwo instytucji wspierających rodzinę 4. Wykorzystywanie środków zewnętrznych (fundusze ministerialne, środki europejskie) na finansowanie programów wspierających rodzinę 5. Wzmacnianie funkcji wychowawczych rodzin biologicznych – ograniczanie liczby dzieci kierowanych do pieczy zastępczej 6. Zwiększenie liczby placówek wspierających rodzinę w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej (świetlice środowiskowe, ogniska, kluby dziecięce i młodzieżowe itp.) 7. Uwrażliwienie mieszkańców miasta na zjawisko przemocy w rodzinie 8. Prowadzenie działań profilaktycznych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie 9. Dostępność różnych form instytucjonalnej pomocy dla osób doświadczających przemocy w rodzinie. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Trudna sytuacja ekonomiczna rodzin 2. Brak środków finansowych na realizację działań zmierzających do wspierania rodzin 3. Niski poziom umiejętności wychowawczych rodziców, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych 4. Słaba współpraca pomiędzy rodzicami a instytucjami opiekuńczo-wychowawczymi 5. Problem uzależnień w rodzinie 6. Rosnąca liczba rodzin dysfunkcyjnych i patologicznych, postępująca atrofia więzi rodzinnych 7. Nieujawnianie aktów przemocy domowej przez ofiary i ich otoczenie 8. Wpływ uzależnień na zjawiska przemocy domowej

Źródło: opracowanie własne.

TABELA 55. Analiza SWOT – niepełnosprawność i starość

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ol style="list-style-type: none"> 1. Współpraca instytucji pomocowych z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia udzielanego osobom niepełnosprawnym. 2. Pozyskiwanie funduszy europejskich do realizacji projektów, mających na celu poprawę jakości życia i wzrost zatrudnienia osób niepełnosprawnych. 3. Zatrudnianie asystentów osób niepełnosprawnych 4. Udzielanie osobom niepełnosprawnym pomocy środowiskowej. 5. Funkcjonowanie instytucjonalnych form opieki nad osobami niepełnosprawnymi i starszymi (ośrodki pomocy społecznej, warsztaty terapii zajęciowej). 6. Wykorzystywanie środków z PFRON na rehabilitację osób niepełnosprawnych. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niski poziom aktywizacji społecznej osób niepełnosprawnych. 2. Niski poziom wykształcenia osób niepełnosprawnych. 3. Wysoki poziom bezrobocia wśród niepełnosprawnych 4. Brak dostatecznej pomocy finansowej dla osób niepełnosprawnych i w podeszłym wieku – ubóstwo osób starych i niepełnosprawnych 5. Niewielka liczba placówek podstawowej opieki zdrowotnej w mieście 6. Słaby dostęp do specjalistycznych usług medycznych 7. Słaby dostęp osób niepełnosprawnych do usług społecznych 8. Niewielka liczba programów aktywizujących dla osób starszych i niepełnosprawnych 9. Rosnące poczucie osamotnienia osób starszych
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Intensyfikacja współpracy instytucji publicznych z organizacjami pozarządowymi w zakresie udzielania wsparcia osobom starym i niepełnosprawnym 2. Dotacje dla pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne 3. Kampanie społeczne zwracające uwagę na problemy osób starych i niepełnosprawnych 4. Wykorzystanie funduszy europejskich na finansowanie szeroko pojętej rehabilitacji osób niepełnosprawnych 5. Rozwój infrastruktury przyjaznej osobom niepełnosprawnym i starym 6. Zwiększenie dostępu do edukacji osób niepełnosprawnych 7. Poszerzenie oferty zajęć wspierających aktywność osób starszych 8. Poprawienie dostępności specjalistycznych usług medycznych dla osób starych i niepełnosprawnych 9. Budowanie więzi międzypokoleniowych 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wzrost udziału osób starych w strukturze ludności Pszowa 2. Rosnąca liczba osób niepełnosprawnych w mieście 3. Bariery społeczne utrudniające zatrudnianie osób niepełnosprawnych 4. Ubóstwo osób niepełnosprawnych i starych 5. Trudna sytuacja na rynku pracy 6. Brak zainteresowania niepełnosprawnych i starych mieszkańców miasta integracją społeczną – pogłębiająca się izolacja społeczna 7. Bariery fizyczne (architektoniczne, urbanistyczne, komunikacyjne) utrudniające społeczną integrację osób starych i niepełnosprawnych 8. Trudności w określeniu zasad współpracy pomiędzy instytucjami pomocowymi (publicznymi i niepublicznymi) w zakresie pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym.

Źródło: opracowanie własne.

TABELA 56. Analiza SWOT – marginalizacja i wykluczenie społeczne

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ol style="list-style-type: none"> 1. Kwalifikacje pracowników instytucji pomocowych. 2. Współpraca instytucji pomocowych działających na terenie miasta i powiatu w zakresie udzielania pomocy społecznej. 3. Współpraca OPS z organizacjami trzeciego sektora 4. Wykorzystanie zróżnicowanych form wsparcia dla osób ubogich i zagrożonych wykluczeniem społecznym (pomoc materialna, rzeczowa, usługi) 5. Dostosowanie wykorzystywanych form wsparcia do indywidualnych potrzeb klientów pomocy społecznej. 6. Podejmowanie działań ukierunkowanych na przeciwdziałanie problemowi uzależnień (działalność w mieście GKRPA i PN) 7. Realizacja Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa na lata 2014-2020 8. Wykorzystanie funduszy europejskich do realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zbyt mała liczba pracowników socjalnych w stosunku do liczby klientów pomocy społecznej. 2. „Usztywnione” przepisami ustawy o świadczeniach rodzinnych zasady przyznawania zasiłków i dodatków do zasiłków 3. Zbyt niskie nakłady finansowe na pomoc społeczną 4. Zjawisko „wyuczonej bezradności” obserwowane wśród stałych klientów pomocy społecznej 5. Dziedziczenie postaw pasywnych w rodzinach dotkniętych problemem marginalizacji i wykluczenia społecznego – ryzyko reprodukcji ubóstwa 6. Znaczna liczba mieszkańców Pszowa dotkniętych problemem uzależnień 7. Brak noclegowni i schronisk dla osób bezdomnych 8. Niewystarczające zasoby mieszkań socjalnych 9. Duża dostępność alkoholu w przestrzeni miasta 10. Brak diagnoz pozwalających na oszacowanie skali problemu narkomanii w mieście
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Wielość i różnorodność udzielanych form pomocy społecznej – możliwość dostosowania ich do sytuacji klienta 2. Partnerstwo instytucji pomocowych działających w obszarze pomocy społecznej 3. Pozyskiwanie i wykorzystywanie środków europejskich na rozwój usług społecznych 4. Upowszechnianie rozwiązań mających na celu zapobieganie występowaniu problemów społecznych 5. Opracowanie i wdrażanie programów ukierunkowanych na rozwiązywanie konkretnych problemów społecznych 6. Prowadzenie systematycznej diagnozy i monitorowania problemów społecznych występujących w mieście 7. Wdrażanie programów profilaktycznych, mających na celu zapobieganie problemowi uzależnień 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nasilanie się problemów społecznych wynikających z pogorszenia się sytuacji gospodarczej – duża liczba mieszkańców miasta zagrożonych ubóstwem 2. Zbyt duże obciążenie pracą w terenie pracowników socjalnych 3. Duża liczba rodzin wychowujących małe dzieci dotkniętych problemem ubóstwa i korzystających ze świadczeń rodzinnych 4. Niewystarczająco ścisła współpraca pomiędzy instytucjami pomocowymi działającymi na terenie miasta i powiatu 5. Wzrost liczby osób starych dotkniętych problemem ubóstwa jako efekt starzejącej się populacji miasta 6. Liberalizacja postaw związanych z konsumpcją używek 7. Niska świadomość społeczna dotycząca zagrożeń wynikających z zażywania dopalaczy

Źródło: opracowanie własne.

TABELA 57. Analiza SWOT – kapitał ludzki i kapitał społeczny

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ol style="list-style-type: none"> 1. Stabilne zasoby ludnościowe (nie zmieniający się od kilku lat stan ludności) 2. Dobrze rozwinięty system szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego 3. Duża liczba działających w mieście organizacji pozarządowych 4. Zróżnicowany profil działalności pozarządowych 5. Mocne zakorzenienie organizacji pozarządowych w lokalnej tradycji (koła gospodyń wiejskich, ochotnicze straże pożarne, organizacje hobbystyczne) 6. Włączanie się młodzieży w działalność organizacji społecznych 7. Współpraca organizacji pozarządowych z samorządem w oparciu o programy współpracy 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rosnący odsetek osób będących w wieku poprodukcyjnym w strukturze ludności miasta 2. Ujemne saldo migracji 3. Niska frekwencja wyborcza 4. Ograniczone zainteresowanie mieszkańców miasta włączaniem się w działalność organizacji pozarządowych 5. Słabo rozwinięty wolontariat 6. Niewystarczające wsparcie organizacyjne, doradcze i finansowe dla organizacji trzeciego sektora 7. Niski stopień profesjonalizacji organizacji pozarządowych 8. Niski poziom wiedzy mieszkańców miasta na temat działalności trzeciego sektora
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Tworzenie warunków zmierzających do ograniczenia skali emigracji osób młodych 2. Wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców miasta 3. Wzrost aktywności społecznej mieszkańców miasta i ich zainteresowania wolontariatem 4. Zwiększenie liczby organizacji pozarządowych działających w mieście 5. Promowanie działalności organizacji pozarządowych. 6. Aktywne pozyskiwanie środków finansowych na działalność organizacji trzeciego sektora. 7. Zintensyfikowanie współpracy międzysektorowej (wsparcie dla organizacji pozarządowych, także infrastrukturalne) 8. Zwiększenie znaczenia i zaangażowania organizacji pozarządowych w realizację zadań publicznych 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Starzejąca się populacja miasta 2. Odpływ z miasta ludności w wieku mobilnym 3. Niesprzyjające warunki rozwoju i wsparcia dla organizacji pozarządowych – brak infrastruktury i środków umożliwiających ich aktywność 4. Nadmierne sformalizowanie zasad współpracy między organizacjami pozarządowymi i samorządem 5. Mała liczba liderów/animatorów życia społecznego w mieście 6. Brak zainteresowania pszowian podejmowaniem aktywności społecznej 7. Osłabiające się więzi w społeczności lokalnej – zmniejszenie potencjału współpracy 8. Niski poziom zaufania społecznego

Źródło: opracowanie własne.

8. ZAŁOŻENIA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA PSZÓW NA LATA 2016-2022

8.1. MISJA I CEL STRATEGII

Misja Strategii opiera się na dążeniu do wypracowania w mieście Pszów nowoczesnych form rozwiązywania problemów społecznych oraz wspierania zintegrowanych działań instytucji polityki i pomocy społecznej oraz organizacji pozarządowych, funkcjonujących w mieście.

Nadrzędnym celem Strategii jest zapobieganie i przeciwdziałanie zjawisk marginalizacji i wykluczenia społecznego poprzez stworzenie skoordynowanego i efektywnego systemu wsparcia, który zapewnia godne warunki życia i rozwoju mieszkańcom miasta.

Misję strategii można ująć w następujący sposób:

Zapewnienie wsparcia osobom potrzebującym i zagrożonym wykluczeniem społecznym oraz integracja społeczna mieszkańców Pszowa poprzez podjęcie skoordynowanych działań w obszarze polityki społecznej w mieście

8.2. ADRESACI STRATEGII

Strategia skierowana jest do wszystkich mieszkańców Pszowa, w szczególności zaś do tych, którzy z różnych przyczyn znaleźli się w trudnej sytuacji i wymagają pomocy w celu odzyskania zdolności do samodzielnego funkcjonowania. Adresatami strategii są zarówno osoby samotne, jak i rodziny.

W Strategii przyjęta zostanie definicja rodziny, zgodna z art. 16 pkt 11 ustawy o pomocy społecznej, która ujmuje rodzinę jako „osoby spokrewnione lub niespokrewnione pozostające w faktycznym związku, wspólnie zamieszkujące i gospodarujące”. Dodać należy, że takie określenie rodziny nie zakłada konieczności występowania instytucjonalnej formy małżeństwa ani więzi pokrewieństwa. Rodziną nazwana zostanie natomiast każda grupa osób, która wykazuje cechy pozostawania we wspólnym gospodarstwie domowym.

8.3. CELE STRATEGICZNE I CELE OPERACYJNE

Dla realizacji misji strategii wyodrębniono sześć podstawowych celów strategicznych:

- 1) Spójna polityka społeczna w mieście
- 2) Podniesienie poziomu aktywności zawodowej mieszkańców miasta
- 3) Usprawnienie funkcjonowania rodziny jako środowiska opiekuńczo-wychowawczego
- 4) Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych i starszych – realizacja postulatów niezależnego życia

- 5) Ograniczenie skali problemów społecznych związanych z marginalizacją i wykluczeniem społecznym
- 6) Rozwój kapitału ludzkiego i kapitału społecznego w mieście

Każdemu z wymienionych wyżej celów strategicznych przypisano konkretne cele szczegółowe, których zestawienia zaprezentowano w tabeli zamieszczonej poniżej.

TABELA 58. Zestawienie celów strategicznych i celów szczegółowych Strategii rozwiązywania problemów społecznych miasta Pszów na lata 2016-2022

Cel strategiczny 1:
Spójna polityka społeczna w mieście
Cele szczegółowe:
1.1. Wzmocnienie współpracy między instytucjami realizującymi założenia polityki społecznej w mieście
1.2. Prowadzenie systematycznej diagnozy i monitoringu potrzeb i problemów mieszkańców miasta
1.3. Podjęcie działań usprawniających funkcjonowanie Ośrodka Polityki Społecznej w Pszowie
1.4. Wsparcie działań zmierzających do profesjonalizacji kadr polityki i pomocy społecznej
Cel strategiczny 2:
Podniesienie poziomu aktywności zawodowej mieszkańców miasta
Cele szczegółowe:
2.1. Zwiększenie liczby ofert zatrudnienia na lokalnym rynku pracy
2.2. Uelastycznienie zatrudnienia na lokalnym rynku pracy
2.3. Wspieranie systematycznego podnoszenia kwalifikacji zawodowych mieszkańców miasta
2.4. Wspieranie działań zmierzających do zwiększenia liczby bezrobotnych usamodzielnionych gospodarczo
2.5. Podniesienie poziomu aktywizacji zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym
2.6. Stworzenie platformy kontaktu i współpracy pomiędzy przedsiębiorcami, instytucjami rynku pracy i osobami poszukującymi pracy
Cel strategiczny 3:
Usprawnienie funkcjonowania rodziny jako środowiska opiekuńczo-wychowawczego
Cele szczegółowe:
3.1. Wspieranie działań mających na celu promowanie wartości rodziny
3.2. Tworzenie dogodnych warunków do zakładania rodzin
3.3. Wzmocnienie wydolności wychowawczej rodzin, mających trudności w wypełnianiu swoich funkcji

3.4. Wspieranie rozwoju dzieci i młodzieży
3.5. Wzmocnienie współpracy pomiędzy instytucjami realizującymi zadania z zakresu pieczy zastępczej
3.6. Przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie
3.7. Wzmocnienie ochrony ofiar przemocy w rodzinie
Cel strategiczny 4: Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych i starszych – realizacja postulatu niezależnego życia
Cele szczegółowe:
4.1. Zwiększenie poziomu aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych
4.2. Stworzenie warunków do rozwoju zawodowego osób starych
4.3. Zwiększenie poziomu integracji społecznej osób niepełnosprawnych
4.4. Zmniejszenie dystansu międzypokoleniowego w obrębie wspólnot lokalnych
4.5. Poprawa kondycji psychofizycznej osób starych
4.6. Poprawa jakości opieki świadczonej na rzecz osób niepełnosprawnych ich rodzin
4.7. Wzrost efektywności instytucjonalnego systemu wsparcia osób niepełnosprawnych i starych
Cel strategiczny 5: Ograniczenie skali problemów społecznych związanych z marginalizacją i wykluczeniem społecznym
Cele szczegółowe:
5.1. Utworzenie efektywnego systemu wsparcia dla osób wychodzących z uzależnień
5.2. Intensyfikacja działań związanych z profilaktyką uzależnień
5.3. Stworzenie efektywnego systemu wsparcia dla osób bezdomnych
5.4. Zwiększenie poziomu integracji społecznej osób bezdomnych
5.5. Utworzenie systemu doraźnej pomocy na rzecz osób bezdomnych
5.6. Utworzenie efektywnego systemu wsparcia w zakresie wychodzenia z bezdomności
5.7. Aktywizacja zawodowa osób dotkniętych ubóstwem
5.8. Stworzenie efektywnego systemu wspierania osób dotkniętych ubóstwem
5.9. Ograniczanie skali zjawiska dziedziczenia biedy
5.10. Utworzenie systemu wsparcia w zakresie wychodzenia z ubóstwa

Cel strategiczny 6: Rozwój kapitału ludzkiego i kapitału społecznego w mieście
Cele szczegółowe:
6.1. Ograniczanie skali emigracji osób młodych poprzez stworzenie sprzyjających warunków życia i pracy
6.2. Podniesienie poziomu wykształcenia mieszkańców miasta
6.3. Rozwijanie współpracy samorządu lokalnego z organizacjami pozarządowymi
6.4. Wspieranie organizacji pozarządowych działających w mieście
6.5. Monitoring działania i potrzeb organizacji pozarządowych
6.6. Wspieranie powstawania i rozwoju nowych organizacji pozarządowych w mieście
6.7. Wspieranie wolontariatu w mieście
6.8. Wzmacnianie społeczeństwa obywatelskiego

Źródło: opracowanie własne.

8.4. ZADANIA WYNIKAJĄCE Z REALIZACJI CELU STRATEGICZNEGO I CELÓW OPERACYJNYCH

TABELA 59. Cele szczegółowe oraz zadania przewidziane do realizacji w ramach celu strategicznego 1: *Spójna polityka społeczna w mieście*

Cel strategiczny 1: Spójna polityka społeczna w mieście					
Cele szczegółowe	Zadania	Wiodące podmioty odpowiedzialne za realizację	Wskaźniki monitorujące	Źródła wskaźników	Źródła finansowania
Wzmocnienie współpracy między instytucjami realizującymi założenia polityki społecznej w mieście	Poprawa przepływu informacji między publicznymi i niepublicznymi instytucjami polityki i pomocy społecznej działającymi w mieście	PES PS OPS PO NGO	liczba wypracowanych procedur	PES PS	w ramach budżetów jednostek
	Stworzenie formalnej platformy współpracy między instytucjami polityki społecznej działającymi w mieście	PES OPS PO NGO	liczba podpisanych porozumień o współpracy	PES PS	w ramach budżetów jednostek
	Rozdzielenie kompetencji poszczególnych podmiotów polityki społecznej w mieście	PS OPS PO NGO	liczba dokumentów regulujących zakres kompetencji poszczególnych podmiotów	PS	w ramach budżetów jednostek
	Organizowanie spotkań i szkoleń, mających na celu wyznaczenie wspólnych kierunków działań w obszarze polityki społecznej w mieście	PS PES OPS PO NGO	liczba zorganizowanych spotkań i szkoleń, liczba dokumentów, zawierających wytyczne w sprawie kierunków działań w obszarze polityki społecznej w mieście	PES	środki własne miasta, fundusze europejskie
	Wypracowanie wspólnej, spójnej wizji polityki społecznej w mieście	PS PES OPS PO NGO	liczba dokumentów określających wizję polityki społecznej w mieście	PS	środki własne miasta, fundusze europejskie
	Opracowanie wspólnych, partnerskich projektów i programów, ukierunkowanych na realizację założeń polityki społecznej w mieście	PS PES OPS PO NGO	liczba opracowanych projektów i programów	PES PS	środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe

	Aplikowanie o środki zewnętrzne na prowadzenie projektów i programów związanych z realizacją założeń polityki społecznej w mieście	PES PS OPS PO NGO	liczba złożonych wniosków, liczba wniosków rozpatrzonych pozytywnie, kwoty dofinansowania, liczba zrealizowanych programów i projektów	PES	środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe
Prowadzenie systematycznej diagnozy i monitoringu potrzeb i problemów mieszkańców miasta	Regularne diagnozowanie potrzeb mieszkańców i problemów społecznych w mieście w oparciu o badania empiryczne	PS PES OPS PO NGO	liczba zrealizowanych przedsięwzięć badawczych	PS	środki własne miasta, fundusze europejskie dotacje celowe
	Prowadzenie systematycznej analizy dokumentów zawierających dane dotyczące problemów społecznych w mieście (<i>desk research</i>)	PS PES	liczba opracowanych sprawozdań	PS	w ramach budżetów jednostek
	Okresowa weryfikacja założeń polityki społecznej w mieście w oparciu o wyniki przeprowadzonych badań i analiz	PS PES OPS PO NGO	liczba zmian wprowadzonych do założeń polityki społecznej w mieście	PS	w ramach budżetów jednostek
	Opracowywanie i wdrażanie programów profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania problemom społecznym	PS PES OPS PO NGO	liczba opracowanych i wdrożonych programów	PS	środki własne miasta, fundusze europejskie dotacje celowe
Podjęcie działań usprawniających funkcjonowanie Ośrodka Polityki Społecznej w Pszowie	Precyzyjne określenie struktury organizacyjnej OPS	OPS PS	zatwierdzony schemat organizacyjny OPS	OPS	w ramach budżetów jednostek
	Poprawa sposobu komunikowania się OPS z klientami (w tym stworzenie strony internetowej OPS)	OPS	uruchomiona strona internetowa OPS	OPS	środki własne miasta, dotacje celowe
	Badanie poziomu satysfakcji klientów OPS z usług świadczonych przez tę instytucję	OPS PS	liczba przedsięwzięć badawczych, liczba klientów OPS, biorących udział w badaniu	OPS PS	środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe
	Zwiększenie liczby etatów pracowników socjalnych oraz asystentów rodziny	OPS PS	liczba nowych etatów	OPS	środki własne miasta

	Utworzenie stanowiska związanego z pozyskiwaniem środków zewnętrznych niezbędnych do realizacji zadań przewidzianych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych	OPS	utworzone stanowisko	OPS	środki własne miasta
	Stworzenie systemu wsparcia dla pracowników OPS zagrożonych wypaleniem zawodowym	OPS PS	liczba specjalistycznych porad/konsultacji udzielonych pracownikom	OPS	środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe
Wsparcie działań zmierzających do profesjonalizacji kadr polityki i pomocy społecznej	Podnoszenie kwalifikacji pracowników instytucji polityki i pomocy społecznej	OPS	liczba pracowników, którzy podnieśli swoje kwalifikacje	OPS	środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe
	Organizowanie szkoleń i warsztatów dla pracowników instytucji polityki i pomocy społecznej	OPS	liczba szkoleń i warsztatów, liczba pracowników, którzy wzięli udział w szkoleniach i warsztatach	OPS	środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe
	Zwiększenie frekwencji uczestnictwa pracowników instytucji polityki i pomocy społecznej w konferencjach i seminariach specjalistycznych	OPS	liczba konferencji i seminariów, w których wzięli udział pracownicy, liczba pracowników, którzy wzięli udział w konferencjach i seminariach	OPS	środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe
	Organizowanie spotkań, mających na celu wymianę dobrych praktyk między pracownikami różnych instytucji polityki i pomocy społecznej	OPS PS	liczba zorganizowanych spotkań, liczba uczestników spotkań	OPS	środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe

Objaśnienie skrótów:

- NGO** – organizacje pozarządowe
OPS – Ośrodek Pomocy Społecznej w Pszowie
PES – Referat Promocji, Środków Pomocowych, Edukacji, Kultury i Sportu UM w Pszowie
PO – placówki oświatowe działające na terenie miasta
PS – Samodzielne Stanowisko ds. Polityki Społecznej w Urzędzie Miasta w Pszowie

Źródło: opracowanie własne.

TABELA 60. Cele szczegółowe oraz zadania przewidziane do realizacji w ramach celu strategicznego 2: *Podniesienie poziomu aktywności zawodowej mieszkańców miasta*

Cel strategiczny 2: Podniesienie poziomu aktywności zawodowej mieszkańców miasta					
Cele szczegółowe	Zadania	Wiodące podmioty odpowiedzialne za realizację	Wskaźniki monitorujące	Źródła wskaźników	Źródła finansowania
Zwiększenie liczby ofert zatrudnienia na lokalnym rynku pracy	Zwiększenie liczby ofert pracy dla osób wkraczających na rynek pracy	PUP pracodawcy z terenu miasta	liczba osób po raz pierwszy, podejmujących zatrudnienie	PUP	środki własne powiatu, fundusze europejskie dotacje celowe
	Tworzenie korzystnych warunków dla inwestorów chcących prowadzić działalność gospodarczą na terenie miasta	BM RM PES RDG	liczba inwestorów podejmujących działalność na terenie powiatu	RDG	w ramach budżetów jednostek
	Wspieranie inicjatyw związanych z tworzeniem nowych miejsc pracy w sektorze mikro- i małych przedsiębiorstw	PUP NGO PES	liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, w obrębie których zatrudniani są pracownicy	PUP RDG	w ramach budżetów jednostek
Uelastycznienie zatrudnienia na lokalnym rynku pracy	Promowanie i wspieranie elastycznych form zatrudnienia	PUP PES NGO	liczba osób zatrudnionych w ramach telepracy, liczba dzielonych etatów (<i>job sharing</i>), liczba samozatrudnionych, Liczba osób pracujących w systemie elastycznych godzin pracy	PUP	w ramach budżetów jednostek
	Organizowanie kursów, szkoleń i treningów, umożliwiających przekwalifikowane zgodnie z wymogami rynku pracy	PUP NGO	liczba szkoleń i konsultacji, liczba osób korzystających ze szkoleń i konsultacji	PUP NGO	środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe

Wspieranie systematycznego podnoszenia kwalifikacji zawodowych mieszkańców miasta	Organizowanie kursów, szkoleń i treningów w zakresie podnoszenia kompetencji i kwalifikacji pracowników	PUP NGO	liczba szkoleń i konsultacji, liczba osób korzystających ze szkoleń i konsultacji	PUP NGO	środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe
	Tworzenie punktów konsultacyjno-pomocowych dla osób bezrobotnych i chcących nabywać kwalifikacji zawodowe	PUP PES NGO	liczba utworzonych punktów	PUP	środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe
	Wspieranie działalności firm szkoleniowych zajmujących się aktywizacją zawodową	PUP, PES, NGO	liczba podmiotów korzystających ze wsparcia	PUP, RDG,	w ramach budżetów jednostek
	Kształtowanie postaw aktywnych w zakresie planowania kariery zawodowej	PUP PES NGO	liczba podjętych działań promocyjnych	PUP PES NGO	środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe
	Prowadzenie kursów i szkoleń w zakresie przygotowania do prowadzenia własnej działalności gospodarczej	PUP, NGO	liczba szkoleń i kursów, liczba osób korzystających ze szkoleń i kursów.	PUP, NGO	środki własne powiatu, fundusze europejskie, dotacje celowe
Wspieranie działań zmierzających do zwiększenia liczby bezrobotnych usamodzielnionych gospodarczo	Pozyskiwanie środków na dofinansowanie kosztów podjęcia i prowadzenia działalności gospodarczej	PUP	pozyskana kwota, liczba osób korzystających z dofinansowania	PUP	środki własne powiatu
	Promowanie działań zmierzających do usamodzielnienia gospodarczego bezrobotnych – wspieranie działań ukierunkowanych na samozatrudnienie	PUP PES NGO	liczba rozpropagowanych materiałów promocyjnych i zorganizowanych kampanii	PUP PES NGO	środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie dotacje celowe

	Organizowanie akcji promujących przedsiębiorczość	PUP PES NGO	liczba zorganizowanych akcji i przedsięwzięć	PUP PES NGO	środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie dotacje celowe
Podniesienie poziomu aktywizacji zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	Tworzenie podmiotów ekonomii społecznej (spółdzielnie socjalne, ZAZ, CIS, KIS)	PUP OPS NGO	liczba utworzonych podmiotów	PUP OPS NGO	w ramach budżetów jednostek
	Promowanie idei przedsiębiorczości w środowiskach zagrożonych wykluczeniem (w szczególności wśród dzieci i młodzieży)	PUP OPS NGO	liczba rozdysponowanych materiałów promocyjnych i zorganizowanych kampanii	PUP OPS NGO	środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie dotacje celowe
	Utworzenie na terenie miasta centrum informacji i/lub klubu pracy, których działalność ukierunkowana będzie na aktywizację osób zagrożonych wykluczeniem	PUP OPS, PS	liczba utworzonych jednostek	PUP OPS PS	środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie dotacje celowe
	Popularyzowanie idei ekonomii społecznej	PUP OPS PS NGO	liczba rozpropagowanych materiałów promocyjnych i zorganizowanych kampanii	PUP OPS PS NGO	środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie dotacje celowe
Stworzenie platformy kontaktu i współpracy pomiędzy przedsiębiorcami, instytucjami rynku pracy i osobami poszukującymi pracy	Tworzenie i rozwój zintegrowanego systemu przepływu informacji o sytuacji na rynku pracy	PUP RDG OPS NGO PES	liczba podmiotów ujętych w systemie	PUP RDG OPS NGO PES	w ramach budżetów jednostek
	Prowadzenie działalności promocyjno-informacyjnej dla przedsiębiorców	PUP NGO PES	liczba odbytych spotkań, konferencji, konsultacji,	PUP NGO PES	środki własne powiatu

	zmierzającej do zwiększenia liczby nowych miejsc pracy	RDG NGO	rozdysponowanych materiałów promocyjnych	RDG NGO	środki własne miasta, fundusze europejskie dotacje celowe
	Organizowanie spotkań, konferencji, konsultacji umożliwiających wymianę doświadczeń i poglądów pomiędzy przedsiębiorcami, przedstawicielami instytucji pomocowych i osobami poszukującymi pracy	PUP OPS NGO PES	liczba spotkań, konferencji i konsultacji, liczba uczestników spotkań, konferencji i konsultacji	PUP OPS NGO PES	środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie dotacje celowe

Objaśnienie skrótów:

- BM** – Burmistrz Miasta Pszów
NGO – organizacje pozarządowe
PES – Referat Promocji, Środków Pomocowych, Edukacji, Kultury i Sportu UM w Pszowie
PUP – Powiatowy Urząd Pracy w Wodzisławiu Śląskim
RDG – Referat Działalności Gospodarczej Urzędu Miasta Pszowa
RM – Rada Miasta Pszów
PS – Samodzielne Stanowisko ds. Polityki Społecznej w Urzędzie Miasta w Pszowie

Źródło: opracowanie własne.

TABELA 61. Cele szczegółowe oraz zadania przewidziane do realizacji w ramach celu strategicznego 3: *Usprawnienie funkcjonowania rodziny jako środowiska opiekuńczo-wychowawczego*

Cel strategiczny 3: Usprawnienie funkcjonowania rodziny jako środowiska opiekuńczo-wychowawczego					
Cele szczegółowe	Zadania	Wiodące podmioty odpowiedzialne za realizację	Wskaźniki monitorujące	Źródła wskaźników	Źródła finansowania
Wspieranie działań mających na celu promowanie wartości rodziny	Włączanie treści promujących wartość rodziny do edukacji przedszkolnej i szkolnej	PO przedszkola	liczba godzin zajęć poświęconych promowaniu wartości rodziny	PO przedszkola	środki własne miasta, dotacje celowe, fundusze europejskie
	Organizowanie imprez mających na celu budowanie pozytywnego wizerunku rodziny (m.in. festynów, pikników miejskich)	PES NGO PO	liczba zorganizowanych imprez, liczba uczestników imprez	PES	środki własne miasta, dotacje celowe, fundusze europejskie
	Inicjowanie i wspieranie działań mających na celu przepływy międzypokoleniowe (m.in. wspólnego spędzania czasu przez pokolenie dziadków i wnuków)	PES NGO PO	liczba zorganizowanych imprez, liczba uczestników imprez	PES	środki własne miasta, dotacje celowe, fundusze europejskie
Tworzenie dogodnych warunków do zakładania rodzin	Zwiększenie dostępności mieszkań z zasobów miejskich dla młodych rodzin	GK	liczba udostępnionych mieszkań	GK	środki własne miasta
	Wdrożenie programu wspierającego rodzinę „Rodzina 3+”	PES OPS ZS NGO	liczba rodzin objętych programem	PES OPS	środki własne miasta, dotacje celowe
Wzmocnienie wydolności wychowawczej rodzin, mających trudności w wypełnianiu swoich funkcji	Stała współpraca rodziców z instytucjami opiekuńczo-wychowawczymi	PCPR OPS PO	Liczba osób stale współpracujących z instytucjami opiekuńczo-wychowawczymi	PCPR OPS PO	w ramach budżetów jednostek
	Prowadzenie poradnictwa specjalistycznego dla rodziców ukierunkowanego na wzmocnienie wydolności wychowawczej	PCPR OPS	liczba osób/rodzin korzystających z poradnictwa specjalistycznego	PCPR OPS	w ramach budżetów jednostek

	Zapewnienie członkom rodzin dostępu do różnych form terapii ukierunkowanej na przewyższanie problemów destabilizujących życie rodzinne	PCPR OPS PIK	liczba zorganizowanych sesji terapeutycznych, liczba członków rodzin korzystających z terapii	PCPR OPS PIK	w ramach budżetów jednostek
	Tworzenie placówek wspierających rodzinę w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych (świetlice środowiskowe, ogniska, kluby dziecięce i młodzieżowe).	OPS NGO PES PO	liczba utworzonych placówek, liczba dzieci objętych wsparciem	OPS NGO PES PO	środki własne miasta, dotacje celowe, fundusze europejskie
	Informowanie rodzin z problemami alkoholowymi o możliwości skorzystania ze wsparcia świetlicy środowiskowej	PS OPS ŚŚ	przyrost liczby podopiecznych świetlicy środowiskowej	OPS ŚŚ	w ramach budżetów jednostek
Wspieranie rozwoju dzieci i młodzieży	Organizowanie wypoczynku i czasu wolnego dzieci i młodzieży	PO NGO PES ŚŚ	liczba zrealizowanych inicjatyw, liczba dzieci, które wzięły w nich udział	PO NGO PES	środki własne miasta, dotacje celowe, fundusze europejskie
	Zwiększenie efektywności wsparcia udzielanego dzieciom i młodzieży poprzez weryfikację i modyfikację sposobu finansowania świetlicy środowiskowej	PS OPS ŚŚ	regulamin określający zasady finansowania świetlicy środowiskowej	PS OPS ŚŚ	środki własne miasta, dotacje celowe
	Udzielanie wsparcia mającego na celu usamodzielnianie się wychowanków pieczy zastępczej	PCPR OPS ZS	liczba udzielonych form wsparcia, liczba beneficjentów wsparcia	PCPR OPS	środki własne powiatu, miasta
Wzmocnienie współpracy pomiędzy instytucjami realizującymi zadania z zakresu pieczy zastępczej	Współpraca instytucji działających w obrębie pieczy zastępczej na rzecz poprawy sytuacji dzieci przebywających w pieczy zastępczej.	OPS PCPR	liczba spotkań partnerów, zawartych porozumień i wspólnych inicjatyw	OPS PCPR	w ramach budżetów jednostek
	Budowanie międzyresortowej sieci współpracy pomiędzy podmiotami wspierającymi rodzinę	OPS PCPR NGO	liczba spotkań partnerów, zawartych porozumień i wspólnych inicjatyw	OPS PCPR	w ramach budżetów jednostek
Przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie	Organizowanie kampanii społecznych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie	OPS PCPR PES KP NGO	liczba zorganizowanych kampanii społecznych, liczba materiałów promocyjnych	OPS PES	środki własne miasta, powiatu, dotacje celowe, fundusze europejskie

	Prowadzenie systematycznej diagnozy przemocy w rodzinie	OPS PES PS PCPR	liczba przeprowadzonych badań diagnostycznych przemoc w rodzinie oraz liczba sporządzonych raportów zawierających diagnozę tego problemu	OPS PES PS	środki własne miasta, powiatu, fundusze europejskie
	Organizowanie szkoleń dla pracowników służb socjalnych w zakresie rozpoznawania przemocy w rodzinie	OPS PES PS PIK NGO	liczba zorganizowanych szkoleń oraz liczba osób, które ukończyły szkolenia	OPS PES PE	środki własne powiatu
	Realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy (w wymiarze indywidualnym i grupowym)	PCPR PIK	liczba zrealizowanych programów; liczba osób, które uczestniczyły w programach	PCPR PIK	środki własne powiatu
Wzmocnienie ochrony ofiar przemocy w rodzinie	Udzielanie wsparcia psychologicznego ofiarom przemocy w rodzinie	OPS PIK	liczba udzielonych porad; liczba osób korzystających ze wsparcia	OPS	w ramach budżetów jednostek
	Prowadzenie długoterminowej terapii dla ofiar przemocy w rodzinie	OPS PIK	liczba osób korzystających z terapii	OPS	w ramach budżetów jednostek

Objaśnienie skrótów:

- OPS** – Ośrodek Pomocy Społecznej w Pszowie
GK – Referat Gospodarki Komunalnej i Ekologii UM w Pszowie
KP – Komisariat Policji w Pszowie
NGO – organizacje pozarządowe
PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wodzisławiu Śląskim
PES – Referat Promocji, Środków Pomocowych, Edukacji, Kultury i Sportu UM w Pszowie
PIK – Punkt Interwencji Kryzysowej w Wodzisławiu Śląskim
PO – placówki oświatowe w Pszowie
ŚŚ – świetlica środowiskowa
ZS – Referat Świadczeń Społecznych UM w Pszowie

Źródło: opracowanie własne.

TABELA 62. Cele szczegółowe oraz zadania przewidziane do realizacji w ramach celu strategicznego 4: *Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych i starszych – realizacja postulatów niezależnego życia*

Cel strategiczny 4: Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych i starszych – realizacja postulatów niezależnego życia					
Cele szczegółowe	Zadania	Wiodące podmioty odpowiedzialne za realizację	Wskaźniki monitorujące	Źródła wskaźników	Źródła finansowania
Zwiększenie poziomu aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych	Utworzenie warsztatów terapii zajęciowej	PCPR OPS PS NGO	liczba uczestników zajęć	PCPR OPS PS NGO	PFRON, środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe
	Opracowywanie i wdrażanie programów aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych	OPS PS NGO PCPR	liczba przygotowanych, zainicjowanych i realizowanych programów	OPS PS NGO PCPR	w ramach budżetów jednostek
	Promocja zatrudnienia osób niepełnosprawnych wśród pracodawców	PCPR PUP NGO	liczba rozpropagowanych materiałów promocyjnych i zorganizowanych kampanii	PCPR PUP NGO	środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe
	Organizowanie szkoleń, kursów i treningów przygotowujących do aktywności zawodowej oraz dostosowujących kompetencje i kwalifikacje osób niepełnosprawnych do wymogów rynku pracy	OPS PS NGO PCPR	liczba osób korzystających z szkoleń, kursów i treningów. liczba osób, które je ukończyły	OPS PS NGO PCPR	PFRON, środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe
	Wspieranie osób niepełnosprawnych w zakresie podejmowania własnej działalności gospodarczej	OPS PS NGO PCPR	liczba osób niepełnosprawnych podejmujących własną działalność gospodarczą	OPS PS NGO PCPR	w ramach budżetów jednostek

<p>Stworzenie warunków do rozwoju zawodowego osób starych</p>	<p>Organizowanie szkoleń, kursów i treningów pozwalających osobom starym na doskonalenie kwalifikacji i nabywanie nowych kompetencji</p>	<p>OPS PS NGO</p>	<p>liczba osób korzystających z szkoleń, kursów i treningów. liczba osób, które je ukończyły</p>	<p>OPS PS NGO</p>	<p>środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe</p>
<p>Zwiększenie poziomu integracji społecznej osób niepełnosprawnych</p>	<p>Niwelowanie barier architektonicznych i komunikacyjnych utrudniających osobom niepełnosprawnym funkcjonowanie w przestrzeni publicznej</p>	<p>OPS PCPR NGO</p>	<p>liczba działań podjętych w kierunku usunięcia barier architektonicznych i komunikacyjnych</p>	<p>OPS PCPR NGO</p>	<p>PFRON, środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe</p>
	<p>Zapewnianie osobom niepełnosprawnym dostępu do korzystania ze środków komunikacji miejskiej oraz rozwijanie alternatywnych form transportu</p>	<p>OPS PS PCPR</p>	<p>liczba wprowadzonych rozwiązań w zakresie modyfikacji systemu transportu lokalnego</p>	<p>OPS PS PCPR</p>	<p>PFRON, środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe</p>
	<p>Promowanie idei integracji społecznej – kształtowanie pozytywnych postaw społecznych wobec niepełnosprawności</p>	<p>NGO OPS PCPR PES</p>	<p>liczba rozdysponowanych materiałów promocyjnych i zorganizowanych kampanii oraz akcji</p>	<p>NGO PES OPS PCPR</p>	<p>PFRON, środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe</p>
	<p>Wspieranie organizowania grup samopomocowych dla osób niepełnosprawnych</p>	<p>NGO OPS PS PCPR</p>	<p>liczba utworzonych grup, liczba uczestników tych grup</p>	<p>NGO OPS PS PCPR</p>	<p>w ramach budżetów jednostek</p>

Zmniejszenie dystansu międzypokoleniowego w obrębie wspólnot lokalnych	Organizowanie imprez /spotkań/wydarzeń kulturalnych pozwalających na integrację różnych pokoleń	PES NGO OPS PS PCPR	liczba zorganizowanych imprez	PES NGO OPS PS PCPR	PFRON, środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe
	Pozyskiwanie wolontariuszy działających na rzecz osób starych	NGO, OPS, PCPR	liczba pozyskanych wolontariuszy	NGO, PCPR	w ramach budżetów jednostek
	Promowanie idei samopomocy wśród osób starszych w obrębie wspólnot lokalnych	NGO OPS PCPR	liczba rozdysponowanych materiałów promocyjnych i zorganizowanych kampanii oraz akcji	NGO, PCPR	środki własne powiatu, fundusze europejskie, dotacje celowe
Poprawa kondycji psychofizycznej osób starych	Prowadzenie poradnictwa psychologicznego	OPS NGO PCPR	liczba osób korzystających z systemu poradnictwa	OPS NGO PCPR	środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe
	Podnoszenie jakości usług medycznych i opiekuńczych świadczonych przez instytucje na rzecz osób niepełnosprawnych	OPS NGO PCPR	liczba wprowadzonych modyfikacji i nowych rozwiązań wpływających na jakość usług	OPS NGO PCPR	w ramach budżetów jednostek
	Zapewnienie osobom starym opieki w specjalistycznych placówkach	OPS PCPR NGO	liczba osób objętych specjalistyczną opieką	OPS PCPR NGO	w ramach budżetów jednostek
	Dofinansowania na zakup sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych	OPS ZS PCPR NGO	liczba osób korzystających ze wsparcia w zakresie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych	OPS PCPR NGO	środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe

Poprawa jakości opieki świadczonej na rzecz osób niepełnosprawnych ich rodzin	Zwiększenie liczby etatów dla wykwalifikowanej kadry zajmującej się pomocą osobom niepełnosprawnym (w tym zwiększenie liczby asystentów osób niepełnosprawnych)	BM RM PCPR	liczba nowych etatów	PCPR	PFRON, środki własne powiatu, środki własne miasta
	Wsparcie w zakresie dofinansowania specjalistycznych badań i terapii dla niepełnosprawnych	OPS PS ZS NGO PCPR	liczba osób korzystających z dofinansowania	OPS PS NGO PCPR	PFRON, środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe
	Pozyskiwanie środków z funduszy europejskich przeznaczonych na rehabilitację osób niepełnosprawnych	PCPR OPS PS NGO	kwota dofinansowania	PCPR OPS PS NGO	fundusze europejskie
	Stworzenie systemu pomocy psychologicznej dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin	OPS PCPR NGO	liczba rodzin objętych pomocą	OPS PCPR NGO	PFRON, środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe
	Wyposażenie osób niepełnosprawnych w sprzęt umożliwiający codzienną egzystencję	OPS PCPR NGO	liczba osób korzystających ze wsparcia w zakresie zakupu sprzętu	OPS PCPR NGO	PFRON środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe

Wzrost efektywności instytucjonalnego systemu wsparcia osób niepełnosprawnych i starych	Promowanie idei działań wolontariackich realizowanych na rzecz osób starych i niepełnosprawnych	NGO OPS PS PCPR	liczba wolontariuszy	NGO OPS PS PCPR	w ramach budżetów jednostek
	Stworzenie systemu usług świadczonych na rzecz osób niepełnosprawnych i starych (np. specjalistyczne poradnictwo, konsultacje)	OPS NGO PCPR	liczba wprowadzonych nowych usług	OPS NGO PCPR	PFRON, środki własne powiatu, fundusze europejskie
	Profesjonalne przygotowanie kadr do zarządzania i monitorowania projektów strategicznych ukierunkowanych na wspierania osób niepełnosprawnych i starych	OPS NGO PCPR	liczba osób biorących udział w szkoleniach i innych formach doskonalenia zawodowego. liczba osób, które je ukończyły	OPS NGO PCPR	PFRON, środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe
	Usprawnienie przepływu informacji dotyczących realizowanych zadań pomiędzy instytucjami zajmującymi się wspieraniem osób niepełnosprawnych i starych	OPS PS NGO PCPR	liczba międzyinstytucjonalnych systemów informacyjnych,	OPS PS NGO PCPR	w ramach budżetów jednostek
	Stałe monitorowanie sytuacji osób starych i niepełnosprawnych w mieście	OPS PCPR PS	liczba przygotowanych raportów i opracowań diagnostycznych	OPS PCPR PS	w ramach budżetów jednostek

Objaśnienie skrótów:

- BM** – Burmistrz Miasta Pszów
NGO – organizacje pozarządowe
OPS – Ośrodek Pomocy Społecznej w Pszowie
PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wodzisławiu Śląskim
PES – Referat Promocji, Środków Pomocowych, Edukacji, Kultury i Sportu UM w Pszowie
PO – placówki oświatowe w Pszowie
PS – Samodzielne Stanowisko ds. Polityki Społecznej w Urzędzie Miasta w Pszowie
ZS – Referat Świadczeń Społecznych UM w Pszowie

Źródło: opracowanie własne

TABELA 63. Cele szczegółowe oraz zadania przewidziane do realizacji w ramach celu strategicznego 5: *Ograniczenie skali problemów społecznych związanych z marginalizacją i wykluczeniem społecznym*

Cel strategiczny 4: Ograniczenie skali problemów społecznych związanych z marginalizacją i wykluczeniem społecznym					
Cele szczegółowe	Zadania	Wiodące podmioty odpowiedzialne za realizację	Wskaźniki monitorujące	Źródła wskaźników	Źródła finansowania
Utworzenie efektywnego systemu wsparcia dla osób wychodzących z uzależnień	Zapewnienie pomocy psychologicznej osobom uzależnionym i ich rodzinom	OPS NGO PCPR	liczba rodzin objętych pomocą	OPS NGO PCPR	środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe
	Wspieranie działalności grup wsparcia ułatwiających wychodzenie z uzależnień (grup AA itp.)	OPS PS PCPR NGO	Liczba wspieranych grup	OPS PS PCPR NGO	w ramach budżetów jednostek,
	Utworzenie punktu konsultacyjnego ukierunkowanego na doraźne poradnictwo dla osób uzależnionych	OPS NGO BM PCPR	liczba osób korzystających z usług punktów, liczba udzielonych porad	OPS NGO	środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe
Intensyfikacja działań związanych z profilaktyką uzależnień	Prowadzenie akcji i kampanii społecznych ukierunkowanych na podnoszenie świadomości zagrożeń związanych z uzależnieniami	OPS KP NGO PCPR	liczba rozpropagowanych materiałów promocyjnych i zorganizowanych kampanii oraz spotkań i prelekcji	OPS KP NGO PCPR	środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe

	Prowadzenie kampanii i spotkań, mających na celu uwrażliwienie społeczności lokalnej na problemy wynikające z używania dopalaczy	OPS PS KP NGO PCPR	liczba rozpropagowanych materiałów promocyjnych i zorganizowanych kampanii oraz spotkań i prelekcji	OPS PS KP NGO PCPR	środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe
Stworzenie efektywnego systemu wsparcia dla osób bezdomnych	Udzielanie pomocy materialnej osobom bezdomnym	OPS PCPR ZS NGO	liczba osób objętych pomocą	OPS PCPR NGO	środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe
	Pozyskiwanie wolontariuszy działających na rzecz osób bezdomnych	NGO OPS	liczba pozyskanych wolontariuszy	NGO OPS	w ramach budżetów jednostek,
	Stworzenie spójnego systemu przepływu informacji dotyczących osób bezdomnych w mieście	OPS KP NGO	liczba międzyinstytucjonalnych systemów informacyjnych	OPS	w ramach budżetów jednostek,
	Zatrudnienie wykwalifikowanej kadry zajmującej się pomocą osobom bezdomnym	OPS BM RM	liczba nowych etatów	OPS	środki własne powiatu, środki własne miasta
	Pozyskiwanie środków z funduszy europejskich przeznaczonych na wsparcie osób bezdomnych	OPS PS PCRP NGO	kwota pozyskanych środków	OPS PS PCRP NGO	fundusze europejskie
Zwiększenie poziomu integracji społecznej osób bezdomnych	Kształtowanie postaw prospołecznych wobec osób bezdomnych w społeczności lokalnej	NGO PES PS OPS	liczba rozdysponowanych materiałów promocyjnych i zorganizowanych kampanii oraz akcji	NGO PES PS OPS	środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe

	Promowanie zatrudniania osób bezdomnych	PUP OPS NGO PCPR	liczba rozdysponowanych materiałów promocyjnych i zorganizowanych kampanii oraz akcji	PUP OPS NGO PCPR	środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe
Utworzenie systemu doraźnej pomocy na rzecz osób bezdomnych	Utworzenie noclegowni i schroniska dla osób bezdomnych	OPS NGO PCPR	liczba utworzonych placówek	OPS	środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe
	Zapewnienie osobom bezdomnym opieki zdrowotnej podstawowej i specjalistycznej	OPS NGO	liczba osób objętych specjalistyczną opieką	OPS, NGO	środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe
Utworzenie efektywnego systemu wsparcia w zakresie wychodzenia z bezdomności	Utworzenie punktu konsultacyjnego dla osób bezdomnych	OPS NGO BM RM PCPR	liczba osób korzystających z usług punktów, liczba udzielonych porad	OPS	środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe
	Systemowa pomoc psychologiczna dla osób bezdomnych	OPS NGO PCPR	liczba osób objętych pomocą	OPS NGO PCPR	środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe
	Ułatwianie dostępu do lokali socjalnych osobom podejmującym próbę wyjścia z bezdomności	OPS NGO	liczba osób objętych pomocą	OPS NGO	środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe

	Organizowanie kursów, szkoleń i treningów w zakresie nabywania i podnoszenia kompetencji i kwalifikacji zawodowych przez osoby bezdomne	PUP NGO	liczba szkoleń i konsultacji, liczba osób korzystających ze szkoleń i konsultacji	PUP NGO	środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe
Aktywizacja zawodowa osób dotkniętych ubóstwem	Promowanie zatrudnienia subsydiowanego, rozwój ekonomii społecznej	PUP OPS PS NGO	liczba osób zatrudnionych w podmiotach ekonomii społecznej, liczba osób podejmujących pracę subsydiowaną	PUP OPS PS NGO	środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe
	Wdrażanie klauzul społecznych w instytucjach samorządowych	OPS BM RM	liczba zamówień publicznych uwzględniających klauzulę społeczną	OPS	w ramach budżetów jednostek,
	Organizowanie kursów, szkoleń i treningów w zakresie nabywania i podnoszenia kompetencji i kwalifikacji zawodowych przez osoby ubogie	PUP NGO	liczba szkoleń i konsultacji, liczba osób korzystających ze szkoleń i konsultacji	PUP NGO	środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe
Stworzenie efektywnego systemu wspierania osób dotkniętych ubóstwem	Udzielanie pomocy materialnej osobom ubogim	OPS ZS NGO PCPR	liczba osób objętych pomocą	OPS NGO PCPR	środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe
	Utworzenie „banku żywności”	OPS NGO BM	utworzenie placówki	OPS	środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe

	Stworzenie punktu zbiórki i dystrybucji darów rzeczowych na rzecz osób dotkniętych ubóstwem	OPS NGO BM	utworzenie punktu	OPS	środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe
	Wsparcie dla nieformalnych oddolnych inicjatyw w obrębie społeczności lokalnych ukierunkowanych na pomoc ludziom dotkniętym ubóstwem	OPS PS NGO	liczba wspieranych przedsięwzięć	OPS PS NGO	środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe
Ograniczanie skali zjawiska dziedziczenia biedy	Prowadzenie działań ukierunkowanych na wsparcie materialne i psychologiczne dzieci z rodziny dotkniętych ubóstwem	OPS PCPR NGO	liczba dzieci objętych pomocą	OPS PCPR NGO	środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe
Utworzenie systemu wsparcia w zakresie wychodzenia z ubóstwa	Zwiększenie zasobów mieszkań socjalnych i komunalnych i podnoszenie standardu lokali mieszkalnych	OPS BM RM	liczba mieszkań socjalnych	OPS	środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe
	Organizowanie kursów, szkoleń i treningów w zakresie nabywania i podnoszenia kompetencji interpersonalnych	PUP OPS PS NGO	liczba szkoleń i konsultacji, liczba osób korzystających ze szkoleń i konsultacji	PUP OPS PS NGO	środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe

	Systemowa pomoc psychologiczna świadczona osobom ubogim	OPS NGO PCPR	liczba osób objętych pomocą	OPS NGO PCPR	środki własne powiatu, środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe
--	---	--------------------	-----------------------------	--------------------	---

Objaśnienie skrótów:

- BM** – Burmistrz Miasta Pszów
KP – Komisariat Policji w Pszowie
NGO – organizacje pozarządowe
OPS – Ośrodek Pomocy Społecznej w Pszowie
PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wodzisławiu Śląskim
PO – placówki oświatowe w Pszowie
PS – Samodzielne Stanowisko ds. Polityki Społecznej w Urzędzie Miasta w Pszowie
RM – Rada Miasta Pszowa
ZS – Referat Świadczeń Społecznych UM w Pszowie

Źródło: opracowanie własne.

TABELA 64. Cele szczegółowe oraz zadania przewidziane do realizacji w ramach celu strategicznego 6: *Rozwój kapitału ludzkiego i kapitału społecznego w mieście*

Cel strategiczny 6: Rozwój kapitału ludzkiego i kapitału społecznego w mieście					
Cele szczegółowe	Zadania	Wiodące podmioty odpowiedzialne za realizację	Wskaźniki monitorujące	Źródła wskaźników	Źródła finansowania
Ograniczanie skali emigracji osób młodych poprzez stworzenie sprzyjających warunków życia i pracy	Zwiększenie dostępności mieszkań z zasobów miejskich dla osób młodych	GK	liczba mieszkań udostępnionych młodym mieszkańcom Pszowa	GK	środki własne miasta
	Zwiększenie liczby ofert pracy dla osób młodych	PUP pracodawcy z regionu	liczba osób młodych, podejmujących zatrudnienie	PUP	dotacje celowe, fundusze europejskie
	Zapewnienie opieki przedszkolnej dzieciom wychowującym się w rodzinach zamieszkujących miasto	ZOPO	liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym	ZOPO	środki własne miasta
Podniesienie poziomu wykształcenia mieszkańców miasta	Wprowadzenie stypendiów dla wybitnie zdolnych uczniów i studentów	PES NGO	Liczba osób objętych programem stypendialnym	PES NGO	środki własne miasta, dotacje celowe, środki NGO
Rozwijanie współpracy samorządu lokalnego z organizacjami pozarządowymi	Realizacja programów współpracy miasta z organizacjami pozarządowymi i ich coroczna aktualizacja	BM RM NGO	liczba opracowanych programów, stopień realizacji założeń programowych	BM RM NGO	środki własne miasta, środki NGO, dotacje celowe, fundusze europejskie
Wspieranie organizacji pozarządowych działających w mieście	Wsparcie finansowe dla działalności organizacji pozarządowych w mieście	PES NGO	liczba organizacji korzystających z dofinansowania, kwoty dofinansowanie	PES	środki własne miasta, dotacje celowe
	Porady i konsultacje prawno-organizacyjne w zakresie prowadzenia działalności w trzecim sektorze	PES NGO	liczba udzielonych porad i konsultacji, liczba organizacji korzystających z porad i konsultacji	PES	w ramach budżetów jednostek
	Pomoc w zakresie infrastruktury (lokale, sprzęt) dla funkcjonujących organizacji	PES NGO	liczba organizacji korzystających ze wsparcia	PES	w ramach budżetów jednostek

	Promowanie programów i inicjatyw realizowanych przez organizacje pozarządowe	PES NGO	liczba rozpropagowanych materiałów promocyjnych i zorganizowanych kampanii	PES	środki własne miasta, dotacje celowe, fundusze europejskie
Monitoring działania i potrzeb organizacji pozarządowych	Prowadzenie systematycznych analiz dotyczących działalności organizacji pozarządowych	PES PS NGO	liczba sprawozdań z analiz	PES	w ramach budżetów jednostek
	Utworzenie i bieżąca aktualizacja bazy danych organizacji pozarządowych działających w mieście	PES NGO	liczba utworzonych baz. Liczba podmiotów ujętych w bazach	PES	w ramach budżetów jednostek
	Organizowanie konsultacji pozwalających na rozpoznanie potrzeb i możliwości organizacji pozarządowych	PES NGO	liczba zorganizowanych konsultacji	PES	w ramach budżetów jednostek
	Organizowanie konferencji i konsultacji umożliwiających spotkania przedstawicieli organizacji pozarządowych	PES NGO	liczba zorganizowanych konferencji i konsultacji, liczba uczestników	PES NGO	środki własne miasta, dotacje celowe, fundusze europejskie
Wspieranie powstawania i rozwoju nowych organizacji pozarządowych w mieście	Organizowanie spotkań dla liderów lokalnych	PES NGO	liczba zorganizowanych spotkań	PES NGO	w ramach budżetów jednostek
	Udzielanie wsparcia organizacyjnego (szkolenia, poradnictwo) dla osób zainteresowanych tworzeniem organizacji trzeciego sektora	PES NGO	liczba szkoleń i konsultacji, liczba osób korzystających ze szkoleń i konsultacji	PES NGO	środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe
	Udzielanie pomocy w zakresie pozyskiwania środków finansowych koniecznych do rozpoczęcia działalności	PES NGO	kwota pozyskanych środków, liczba organizacji korzystających z pomocy	PES NGO	w ramach budżetów jednostek
	Wsparcie w zakresie zaplecza (lokale, sprzęt) dla tworzonych organizacji	PES NGO	liczba organizacji korzystających ze wsparcia	PES	w ramach budżetów jednostek
Wspieranie wolontariatu w mieście	Pozyskiwanie wolontariuszy zainteresowanych działalnością w różnorodnych polach aktywności	PES NGO PO	liczba pozyskanych wolontariuszy	NGO	w ramach budżetów jednostek

	Promowanie idei wolontariatu	PES NGO PO	liczba rozpropagowanych materiałów promocyjnych i zorganizowanych kampanii	PES NGO PO	środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe
	Stworzenie centrum wolontariatu w mieście	PES NGO	utworzone centrum wolontariatu	PES NGO	środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe
Wzmacnianie społeczeństwa obywatelskiego	Wprowadzenie elementów edukacji obywatelskiej do wychowania przedszkolnego oraz do szkół działających na terenie miasta	PO przedszkola NGO PES	liczba godzin zajęć poświęconych aktywności obywatelskiej	PO przedszkola	środki własne miasta, dotacje celowe, fundusze europejskie
	Organizowanie kampanii społecznych mających na celu promowanie idei społeczeństwa obywatelskiego i podkreślanie korzyści płynących z działalności prospołecznej	PES NGO PO	liczba rozpropagowanych materiałów promocyjnych i zorganizowanych kampanii	PES NGO PO	środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe
	Organizowanie imprez promujących aktywność obywatelską	PES NGO PO	liczba zorganizowanych imprez, liczba uczestników imprez	PES NGO PO	środki własne miasta, fundusze europejskie, dotacje celowe

Objaśnienie skrótów:

- BM** – Rada Miasta Pszowa
GK – Referat Gospodarki Komunalnej i Ekologii UM w Pszowie
NGO – organizacje pozarządowe
PES – Referat Promocji, Środków Pomocowych, Edukacji, Kultury i Sportu UM w Pszowie
PO – placówki oświatowe w Pszowie
PUP – Powiatowy Urząd Pracy w Wodzisławiu Śląskim
RM – Rada Miasta Pszowa
ZOPO – Zespół Obsługi Placówek Oświatowych w Pszowie

Źródło: opracowanie własne.

8.5. SYSTEM ZARZĄDZANIA REALIZACJĄ STRATEGII

Zarządzanie strategią stanowi kompleksowy i ciągły proces zarządzania ukierunkowany na realizację celów i zadań strategicznych. Skuteczne zarządzanie strategią polega przede wszystkim na wykorzystaniu szans i sprostaniu wyzwaniom, jakie stoją przed podmiotami odpowiedzialnymi za realizację poszczególnych celów sformułowanych w strategii.

W przypadku zarządzania strategią rozwiązywania problemów społecznych, w realizację której zaangażowanych jest wiele podmiotów i instytucji, konieczne jest stworzenie systemu zarządzania realizacją strategii, którego naczelnym celem jest skoordynowanie ich działań.

System zarządzania realizacją Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w mieście Pszowie na lata 2016-2022 tworzą:

- Rada Miasta Pszów, której zadaniem jest sprawowanie bieżącego nadzoru nad realizacją strategii oraz czuwanie nad tym, aby przy tworzeniu budżetu miasta uwzględniane były działania zapisane w strategii;
- Burmistrz Miasta Pszów, który powołuje zespoły wdrażające, monitorujące i aktualizujące strategię oraz jest odpowiedzialny za wdrażanie strategii oraz funkcjonowanie wszystkich zespołów wdrażających, monitorujących i aktualizujących;
- osoba zajmująca Samodzielne Stanowisko ds. Polityki Społecznej, pełniąca funkcję koordynatora wdrażania strategii. Do jej zadań należy w szczególności:
  - gromadzenie dokumentacji związanej z jej wdrożeniem i realizacją,
  - dostarczanie aktualnej wersji strategii wszystkim jej realizatorom,
  - prowadzenie monitoringu w oparciu o otrzymane dane od jednostek realizujących zadania,
  - sporządzanie raportów oraz przedkładanie ich Radzie Miasta.
- realizatorzy strategii, tj. jednostki odpowiedzialne za działania zapisane w dokumencie i zobowiązane do składania corocznych sprawozdań koordynatorowi strategii.

8.6. MONITORING I SYSTEM AKTUALIZACJI STRATEGII

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Mieście Pszowie na lata 2016-2022 obejmuje okres siedmiu lat. Koordynatorem realizacji założeń zapisanych w Strategii jest osoba zajmująca Samodzielne Stanowisko ds. Polityki Społecznej. Zapisy Strategii będą monitorowane poprzez systematyczne gromadzenie i analizę informacji dotyczących realizowanych działań.

Strategia zakłada ciągłość realizacji wytyczonych kierunków działań z zachowaniem wymogu wprowadzania niezbędnych zmian dostosowawczych, wynikających z aktualnej sytuacji ekonomicznej i społecznej w kolejnych latach. Dynamika zmian warunków zewnętrznych powoduje konieczność uwzględnienia możliwości elastycznego wprowadzania zmian modyfikujących ustalony w Strategii model działań. Powinny one być wynikiem monitoringu i ewaluacji realizacji założeń określonych w dokumencie. Dbając o efektywność tych procesów, zakłada się systematyczną ocenę osiągnięcia strategicznych celów.

Po przyjęciu strategii zakłada się prowadzenie ewaluacji *on-going* w trakcie wdrażania oraz realizację ewaluacji *ex-post* po zakończeniu realizacji Strategii.

Ewaluacja *on-going* ma na celu bieżącą ocenę skuteczności konkretnych (wybranych) celów, a także ocenę systemu wdrażania Strategii. Służy ona modyfikacji i usprawnianiu działań, skuteczności i wpływu poszczególnych czynników na cele w strategii, sposobu wyboru projektów do realizacji. Jest to proces pozwalający na dokonywanie korekt i transformacji w czasie wdrażania Strategii pozwalających na skuteczną i efektywną realizację programu. Stwarza szansę obiektywnego przyjrzenia się dotychczasowym efektom i pozwala zweryfikować pierwotne założenia, które były podstawą stworzenia dokumentu. Na podstawie sprawozdawczości realizatorów, dokonywana będzie ewaluacja *on-going* Strategii, odnosząca się do wskaźników określonych w dokumencie dla poszczególnych działań. W jej ramach rozpatrywane będą następujące kwestie:

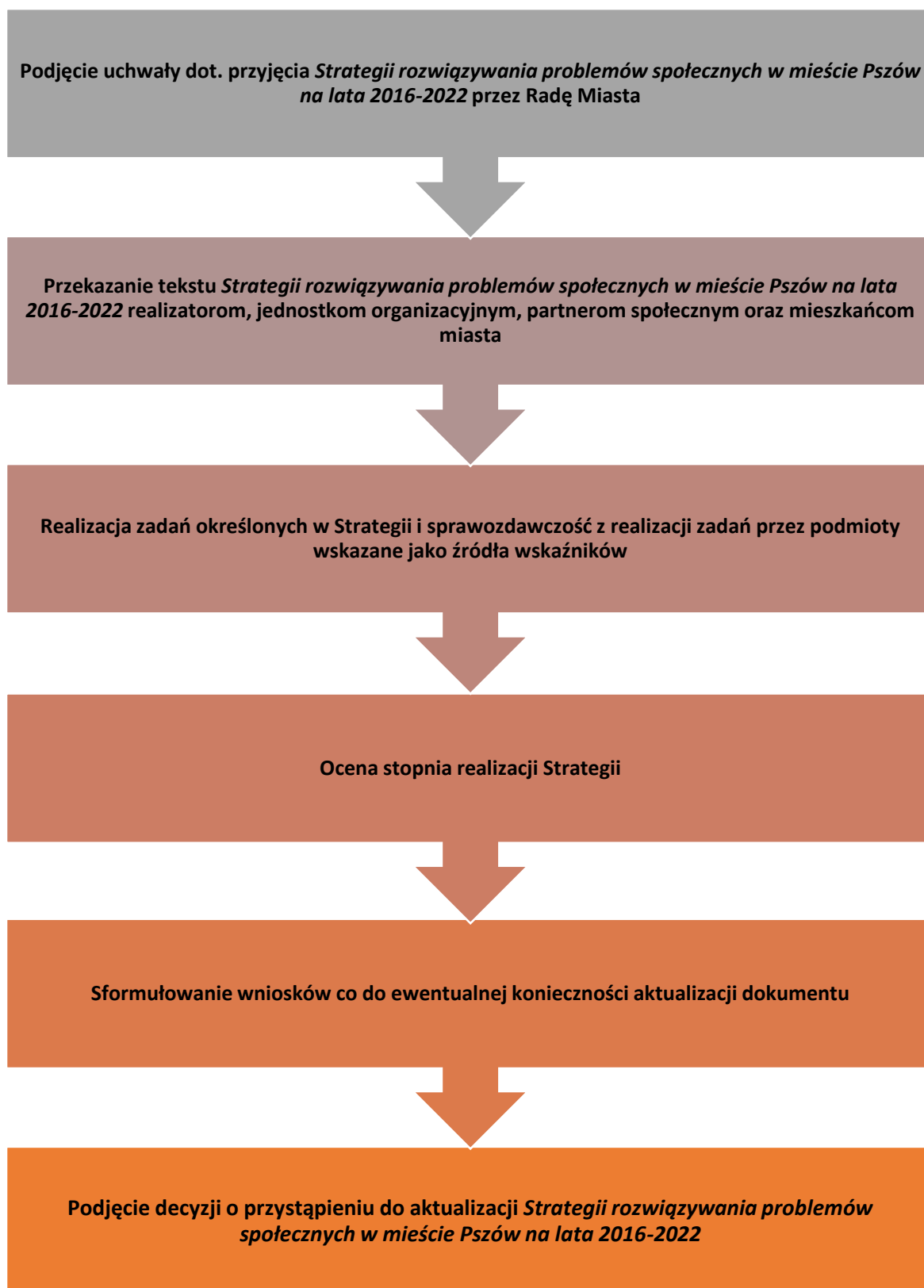
- aktualność problemów społecznych, na przewyższanie których ukierunkowana jest Strategia,
- zachodzące zmiany w zakresie uwarunkowania i konsekwencji problemów społecznych będących przedmiotem strategii,
- aktualność całościowej wizji rozwoju miasta i podejmowanych w związku z nią działań w zakresie przeciwdziałania problemom społecznym,
- aktualność celów strategicznych, celów szczegółowych oraz zadań ujętych w Strategii,
- aktualność wskaźników realizowanych zadań,
- możliwości finansowania realizacji zadań ze źródeł ujętych w Strategii.

Po dokonaniu analizy oraz oceny jakościowej stopnia realizacji Strategii sformułowane zostaną wnioski dotyczące ewentualnej potrzeby jej aktualizacji. Decyzja o rozpoczęciu procesu aktualizacji podjęta zostanie po rozpatrzeniu raportu z ewaluacji.

Po zakończeniu wdrażania Strategii, dokonana zostanie ewaluacja *ex-post* pod kątem realizacji założeń i celów strategicznych w niej ujętych. Jest ona każdorazowo przeprowadzana po zakończeniu realizacji strategii, a przed rozpoczęciem nowej. Pozwala na ocenę skuteczności, efektywności, trafność i użyteczność realizowanych działań w kontekście ostatecznych efektów – daje podstawy do oszacowania na ile udało się osiągnąć założone cele. Ponadto ewaluacja *ex-post* bada długotrwałe efekty (oddziaływanie) strategii oraz ich trwałość. Jest też istotnym źródłem informacji przy konstruowaniu kolejnych programów. Po przeprowadzeniu kompleksowej analizy oraz oceny stopnia realizacji strategii sformułowane zostaną wnioski o charakterze oceniającym całokształt realizacji działań ujmowanych w sfinalizowanej Strategii oraz wytyczne do stworzenia kolejnej.

Etapy wdrażania *Strategii rozwiązywania problemów społecznych w mieście Pszów na lata 2016-2022* przedstawia poniższy diagram.

RYSUNEK 2. Etapy wdrażania *Strategii rozwiązywania problemów społecznych w mieście Pszów na lata 2016-2022*

Źródło: opracowanie własne.

8.7. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Założenia *Strategii rozwiązywania problemów społecznych w mieście Pszów na lata 2016-2022* będą realizowane w ramach założonych działań w zależności od dostępnych środków finansowych. W celu ich pozyskania zakłada się ściśle współdziałanie podmiotów funkcjonujących w obszarze polityki społecznej na różnych szczeblach administracyjnych.

Środki finansowe na działania zaplanowane w *Strategii* będą pochodzić z następujących źródeł:

- ze środków budżetowych miasta Pszów,
- ze środków budżetowych powiatu wodzisławskiego,
- z środków budżetowych państwa w ramach dotacji na dofinansowanie zadań własnych oraz na finansowanie realizacji zadań zleconych,
- ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- z funduszy europejskich,
- z innych programów i grantów.

Szczegółowe określenie wysokości planowanych środków na realizację *Strategii* nie jest możliwe ze względu na długi okres obowiązywania dokumentu, brak długookresowych źródeł finansowania, a także wieloletnich dokumentów finansowych określających planowane wydatki miasta na bieżącą działalność.

W czasie realizacji zadań w zakresie monitoringu i ewaluacji *Strategii*, szczególna uwaga winna być poświęcona źródłom finansowania ujętym w dokumencie. Pojawienie się nowych źródeł lub brak możliwości finansowania zaplanowanych działań powinny stanowić istotne przesłanki do rozpoczęcia procesu aktualizacji dokumentu.

Cele i działania określone w *Strategii* będą określać w stopniu zasadniczym kierunki finansowania polityki społecznej Miasta. Ponadto postanowienia dokumentu powinny być brane pod uwagę przy tworzeniu i przyjmowaniu dalszych dokumentów długookresowych. W przypadku aktualizacji dokumentów strategicznych adekwatne zmiany powinny być także wprowadzone do zapisów *Strategii*. Jej założenia wyznaczać będą ponadto charakter działań w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych na finansowanie zadań poszczególnych jednostek.

Źródła finansowania winny być również przedmiotem dogłębnej analizy podczas przygotowywania okresowej oceny stopnia jej realizacji. Pojawienie się nowych źródeł lub brak możliwości finansowania zaplanowanych działań mogą być również przesłankami do rozpoczęcia procesu aktualizacji dokumentu.

BIBLIOGRAFIA

Frieske K., Poławski P., *Opieka i kontrola*, Warszawa 1996.

Frysztański K., *Socjologia problemów społecznych*, Warszawa 2009

Kaim A., Gugiewicz A., *Edukacja bez wykluczenia – ABC wsparcia dla dzieci z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym. Informator dla nauczycieli i nauczycielek*, Gdańsk 2007,

Krzyszowski J., Przywojska J., *Lokalne strategie rozwiązywania problemów społecznych jako instrument decentralizacji polityki społecznej*, w: *Strategie w polityce społecznej*, red. M. Grewiński, A. Karwacki, Warszawa 2009.

Krzywicka L., *Przemoc w rodzinie – specyfika pracy socjalnej z ofiarami przemocy*, w: *Praca socjalna wobec współczesnych problemów społecznych. Materiały pomocnicze dla słuchaczy specjalizacji II stopnia w zawodzie pracownik socjalny*, red. S. Pawlas-Czyż, Toruń 2007

Rybka I., Trawkowska D., *Wytyczne do tworzenia samorządowych strategii rozwiązywania problemów społecznych*, w: *Strategie w polityce społecznej*, red. M. Grewiński, A. Karwacki, Warszawa 2009.

Theiss M., *Krewni – znajomi – obywatele. Kapitał społeczny a lokalna polityka społeczna*, Toruń 2007.

NETOGRAFIA

http://samorzad.infor.pl/temat_dnia/artykuly/521099,ustawa_o_wspieraniu_rodziny_i_systemie_pieczny_zastepczej.html.

<http://www.niebieskalinia.pl>

<http://www.pszow.pl>

<http://bip.gmpszow.finn.pl/>

<https://www.osp.org.pl/>,

<http://www.rodzinazastepcza.org/content/view/42/35/>.

<http://www.rodzinazastepcza.org/content/view/42/35/>.

SPIS RYSUNKÓW

RYSUNEK 1. Mapa powiatu wodzisławskiego z podziałem na gminy.....	14
RYSUNEK 2. Etapy wdrażania <i>Strategii rozwiązywania problemów społecznych w mieście Pszów na lata 2016-2022</i>	106

SPIS TABEL

TABELA 1. Powierzchnia i stan ludności gmin powiatu wodzisławskiego (stan na 31 XII 2014 roku)...	15
TABELA 2. Struktura ludności miasta Pszów według płci w latach 2005-2014	17
TABELA 3. Struktura ludności miasta Pszów według wieku w latach 2005-2014	18
TABELA 4. Wskaźniki obciążenia demograficznego w mieście Pszów w latach 2005-2014.....	19
TABELA 5. Ruch naturalny w mieście Pszów w latach 2005-2014.....	21
TABELA 6. Współczynniki przyrostu naturalnego w mieście Pszów, powiecie wodzisławskim i w województwie śląskim w latach 2005, 2010 i 2014	21
TABELA 7. Ruch wędrowniczy ludności w mieście Pszów – migracje na pobyt stały w latach 2005-2014.....	22
TABELA 8. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w Pszowie w latach 2012-2014 (według stanu na 31 XII danego roku kalendarzowego)	28
TABELA 9. Liczba rodzin i liczba osób, którym przyznano pomoc społeczną w Pszowie w latach 2012-2014 – podział według powodów przyznania pomocy społecznej	30
TABELA 10. Beneficjenci świadczeń rodzinnych w mieście Pszów w latach 2012-2014.....	31
TABELA 11. Kwoty zasiłków rodzinnych wypłacanych w mieście Pszów w latach 2012-2014.....	31
TABELA 12. Rodziny zastępcze w powiecie wodzisławskim w latach 2012-2014	32
TABELA 13. Pomoc osobom usamodzielnionym w powiecie wodzisławskim w latach 2012-2014	33
TABELA 14. Dorośli niepełnosprawni mieszkańcy Pszowa, korzystający z dofinansowania ze środków PFRON – podział ze względu na stopień niepełnosprawności w latach 2012-2014	35
TABELA 15. Liczba zrealizowanych wniosków dotyczących dofinansowania rehabilitacji ze środków PFRON w latach 2012-2014.....	36
TABELA 16. Liczba rodzin pobierających świadczenia socjalne ze względu na niepełnosprawność w latach 2012-2014.....	36
TABELA 17. Edukacja dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w Pszowie w latach 2012-2014.....	37
TABELA 18. Zasoby mieszkaniowe miasta Pszów – lata 2010-2014.....	38
TABELA 19. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w powiecie wodzisławskim w latach 2012-2014 .	39
TABELA 20. Liczba zatrudnionych mieszkańców Pszowa – perspektywa dynamiczna (lata 2012-2014)	39
TABELA 21. Podmioty gospodarcze na terenie Pszowa – perspektywa dynamiczna (lata 2012-2014)	40
TABELA 22. Odsetki mieszkańców Pszowa zatrudnionych w wyróżnionych sektorach – perspektywa dynamiczna (lata 2012-2014)	41
TABELA 23. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców Pszowa – podział ze względu na płeć	42
TABELA 24. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	42
TABELA 25. Dynamika bezrobocia w powiecie wodzisławskim – lata 2012-2014	43
TABELA 26. Odsetki bezrobotnych mieszkańców Pszowa – podział według kategorii wiekowych ...	43
TABELA 27. Struktura wykształcenia mieszkańców Pszowa zarejestrowanych w PUP w Wodzisławiu Śląskim.....	44
TABELA 28. Dynamika bezrobocia długotrwałego w Pszowie – lata 2012-2015.....	45
TABELA 29. Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w Pszowie w latach 2012-2014.....	47
TABELA 30. Liczba wydanych zezwoleń i likwidacji punktów sprzedaży napojów alkoholowych.....	47
TABELA 31. Wpływy z tytułu koncesji na sprzedaż napojów alkoholowych w Pszowie.....	47
TABELA 32. Pomoc udzielana rodzinom i ich członkom udzielana przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Pszowie ze względu na problem alkoholowy w latach 2012-2014	48
TABELA 33. Liczba osób oraz udzielonych im porad w punkcie/punktach konsultacyjno-informacyjnych w latach 2012-2014	49

TABELA 34. Charakterystyka programów profilaktyki alkoholowej realizowanych wśród dzieci i młodzieży w latach 2012-2014	50
TABELA 35. Liczba dzieci uczestniczących w zajęciach prowadzonych pod egidą świetlic środowiskowych w latach 2012-2014	50
TABELA 36. Liczba dzieci z rodzin alkoholowych uczestniczących w zajęciach prowadzonych pod egidą świetlic środowiskowych w latach 2012-2014	51
TABELA 37. Nakłady na działalność świetlic środowiskowych w latach 2012-2014	51
TABELA 38. Skala działań profilaktycznych wobec narkotyków i opalaczy realizowanych w środowisku dzieci i młodzieży w Pszowie w latach 2012-2014	52
TABELA 39. Dwuczynnikowa klasyfikacja przemocy w rodzinie	53
TABELA 40. Skala przemocy domowej w Pszowie w latach 2012-2014	56
TABELA 41. Pokrzywdzeni w wyniku przemocy w rodzinie w Pszowie w latach 2012-2014	57
TABELA 42. Pomoc udzielana rodzinom dotkniętym przemocą w rodzinie, udzielana przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Pszowie w latach 2010-2012	58
TABELA 43. Organizacje społeczne w Pszowie	59
TABELA 44. Frekwencja wyborcza w Pszowie	61
TABELA 45. Przedszkola w Pszowie w latach 2012-2014	61
TABELA 46. Wychowankowie przedszkoli w Pszowie w latach 2012-2014 – podział według wieku	62
TABELA 47. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w Pszowie w latach 2012-2014 .	62
TABELA 48. Szkoły podstawowe w Pszowie w latach 2012-2014	63
TABELA 49. Gimnazjum w Pszowie w latach 2012-2014	64
TABELA 50. Opieka zdrowotna w Pszowie w latach 2012-2014	64
TABELA 51. Apteki w Pszowie i w powiecie wodzisławskim w latach 2012-2014	65
TABELA 52. Analiza SWOT – polityka społeczna	69
TABELA 53. Analiza SWOT – rynek pracy	70
TABELA 54. Analiza SWOT – rodzina i opieka nad dziećmi	71
TABELA 55. Analiza SWOT – niepełnosprawność i starość	72
TABELA 56. Analiza SWOT – marginalizacja i wykluczenie społeczne	73
TABELA 57. Analiza SWOT – kapitał ludzki i kapitał społeczny	74
TABELA 58. Zestawienie celów strategicznych i celów szczegółowych Strategii rozwiązywania problemów społecznych miasta Pszów na lata 2016-2022	76
TABELA 59. Cele szczegółowe oraz zadania przewidziane do realizacji w ramach celu strategicznego 1: <i>Spójna polityka społeczna w mieście</i>	80
TABELA 60. Cele szczegółowe oraz zadania przewidziane do realizacji w ramach celu strategicznego 2: <i>Podniesienie poziomu aktywności zawodowej mieszkańców miasta</i>	83
TABELA 61. Cele szczegółowe oraz zadania przewidziane do realizacji w ramach celu strategicznego 3: <i>Usprawnienie funkcjonowania rodziny jako środowiska opiekuńczo-wychowawczego</i>	87
TABELA 62. Cele szczegółowe oraz zadania przewidziane do realizacji w ramach celu strategicznego 4: <i>Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych i starszych – realizacja postulatów niezależnego życia</i>	90
TABELA 63. Cele szczegółowe oraz zadania przewidziane do realizacji w ramach celu strategicznego 5: <i>Ograniczenie skali problemów społecznych związanych z marginalizacją i wykluczeniem społecznym</i>	95
TABELA 64. Cele szczegółowe oraz zadania przewidziane do realizacji w ramach celu strategicznego 6: <i>Rozwój kapitału ludzkiego i kapitału społecznego w mieście</i>	101

SPIS WYKRESÓW

WYKRES 1. Stan ludności miasta Pszów w latach 2005-2014	16
WYKRES 2. Współczynnik feminizacji w mieście Pszów w latach 2005-2014	17